KESİNTİSİZ DEVRİM ve OPORTÜNİZM

B.BARKAL

Devrimci Proletarya

KESİNTİSİZ DEVRİM VE OPORTÜNİZM

KESİNTİSİZ DEVRİM
VE
OPORTÜNİZM

B. BARKAL

Broşür Dizisi: 6

Birinci Baskı: Nisan 1991

DEVRİMCİ PROLETARYA
Babıali Cad. Sıhhiye Apt. No: 19/11-2
Cağaloğlu-İSTANBUL
TEL: 511 18 01
Basım: Aydınlar Matbaacılık

KESİNTİSİZ DEVRİM
VE
OPORTÜNİZM

B. BARKAL

DEVRİMCİ PROLETARYA YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

MARKSİZM-LENİNİZM VE KESİNTİSİZ DEVRİM 7

Marksist Devrim Teorisinin Temelleri 7
Lenin'de Burjuva Demokratik Devrim ve
Sosyalist Devrim 18
Stalin ve Çin Devriminin Perspektifleri 31
Halk Demokrasileri Deneyimi 42

İKİ AYRI DEVRİM PERSPEKTİFİ.....54

Devrimci Proletarya Hareketinin Görevleri 55
Sosyalist Devrim Aşamasının Kökleri
Demokratik Aşamadadır 60
Devrimimizin Zaferinden Doğacak Siyasal
Rejimin Karakteri 65
Çelişkiler Yumağı ve Konseyler 7
Demokratik Devrimden Sosyalizme Kesintisiz Geçiş 74
Sonuç Yerine 82

**KESİNTİSİZ DEVRİM Mİ,
"DEMOKRATİK KAPİTALİZM Mİ? 84**

I. ÖN DÜŞÜNCELER 84
Seçenek'in Eskiden Devraldığı Kötü Miras.....85
Son Durak: Dogmatizm.....89

II. DEVRİMİMİZİN MEVCUT AŞAMADAKİ
ELE ALINIŞ TARZI 93
Türkiye Devriminin Karakteri ve Demokrasi Mücadelesi.....93
Halk Devriminin Bileşenleri.....98
Küçük Burjuvazi ve "İrade Birliği" 101
Proletaryanın Sosyalist Ve Demokratik Görevleri.....105

III. HALK DEMOKRASİSİ, BURJUVA DEMOKRASİSİNİN BİR ÇEŞİDİ MİDİR? 110
Seçenek Burjuva Demokratik Devlet Anlayışını Savunuyor 112
Sosyalist Devrimi Savunan Kim? 117
Devrimde Proletaryanın Hegomanyasının Önemi 122

IV DEVRİMİN AŞAMALARI VE KESİNTİSİZ DEVRİM 129
Devrimin Aşamaları Arasındaki İç İçelik Sorunu 133
Tekelci Kapitalizmden Sosyalizme Doğru mu? Yoksa "Demokratik Kapitalizm"e Doğru mu? 138
Tekelci Kapitalizmden Tekel Öncesi Kapitalizme Dönmek Gericiliktir 144
Küçük Burjuvaziye Karşı Liberal Politika 147
Orta Burjuvaziye Karşı Liberal Politika 150

V. SON BİR KAÇ SÖZ 152

MARKSİZM-LENİNİZM VE KESİNTİSİZ DEVRİM (1848-1948)

Marksist Devrim Teorisinin Temelleri

Marx ve Engels, geçen yüzyılda, yani 1840'lardan itibaren yazdıkları bir dizi yapıtta proletarya devriminin teori ve taktiklerinin temellerini attılar. Her devrim deneyiminden çıkardıkları derslerle zenginleştirdikleri proleter devrimin teorisinin bütün amacı, burjuvazinin yönettiği kapitalist sistemi yıkması ve kendi sınıf diktatörlüğünü kurarak sosyalist toplumu inşa etmesi için proletaryaya ihtilalci bir eylem kılavuzu sağlamaktı.

Lenin'in de belirttiği gibi Marx'ın öğretisinin en önemli yanı, sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihsel rolünü açığa çıkarmasıydı. Marx proletaryanın sosyoekonomik etkenlerce belirlenen tarihsel rolü hakkındaki görüşünü daha 1844'te oluşturmuştu, ama bunun ilk sistematik açıklanışını Engels'le birlikte 1848'de

Komünist Manifesto'da yaptı. Kapitalizmin kökenini ve gelişmesini tarihsel materyalist açıdan göstermekle kalmayıp sosyalizmin kaçınılmazlığını da ortaya koyan *Manifesto*, işçi sınıfının ilk Marksist programıydı. Şöyle diyorlardı *Manifesto*'da: "Şu halde, burjuvazinin ürettiği, her şeyden önce, kendi mezar kazıcılarıdır. Kendisinin devrilmesi ve proletaryanın zaferi aynı ölçüde kaçınılmazdır." (Seçme Yapıtlar, cilt: 1, s. 145) Çıkış yolu, komünistlerin acil hedefi de gösteriliyordu: "Burjuva egemenliğinin yıkılması, siyasal gücün proletarya tarafından ele geçirilmesi." Başka bir deyişle, "proletaryayı egemen sınıf durumuna getirmek, demokrasi savaşını kazanmak." Bu ilk adım, yani "proletaryanın egemen sınıf durumuna getirilmesi", "tüm sermayeyi burjuvaziden derece derece koparıp almak, bütün üretim araçlarını devletin", daha doğrusu "egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde merkezileştirmek" için vazgeçilmez önkoşuldu.

Henüz genel çerçevesi çizilmiş, ama somut olarak açıklanmamış bu görevlerin nasıl yerine getirileceği ise o zamanlar yeterince belli değildir. Eğer masa başında icat edilmeyecekse bunun için en azından 1848-1851 devrimleri deneyimlerinin yaşanması gerekiyordu. Nitekim 1848-1849 devriminin analizi Marx'ı Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'nde ortaya koyduğu şu önemli sonuca varıyordu: "Bütün siyasal devrimler bu makineyi (bürokratik-askeri aygıtı-nba) kıracakları yerde, yetkinleştirmekten başka bir şey yapmadılar." (Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, cilt: I, s. 575). Böylelikle, Manifesto'da henüz soyut olan "proletaryayı egemen sınıf durumuna getirme" fikri, şimdi somutluk kazanıyordu: Proletarya, eski devlet aygıtını olduğu gibi kullanamazdı; onu şiddete dayanan devrimle yıkıp parçalaması, imha etmesi gerekirdi.

Marx'ın 1848-1851 deneyimini analiz ederken netleştirdiği bir başka görüşü ise, kendi sınıf mücadelesi anlayışını burjuva düşünürlerinkinden büsbütün ayırmaktı. Bunu da, sınıf mücadelesinin proletarya diktatörlüğüne dek genişletilmesi ve bu diktatörlükle sınıfsız komünist toplума geçiş arasındaki bağıntı üzerine görüşlerini belirttiği Werdemeyer'e yazdığı (1852) ünlü mektubunda yaptı.

Ama Marx, devlet, karşısındaki tutumla ilgili bu birincil önemdeki görüşünü asıl 1871 Paris Komünü örneğini tahlil ettikten sonra geliştirip tamamlayacaktır. İlkin, *Fransa'da İç Savaş*'ta Komün örneğinden hareketle işçi sınıfının eski devlet aygıtını ele geçirip kendi amaçları için kullanamayacağını, aksine onu kırıp parçalaması, yok etmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koyuyor ve Komünist Manifesto'ya Engels'le birlikte yazdığı bir önsözde gerekli düzeltmeyi yapıyordu. Ardından, imha edilen eski aygıtın yerine ne konulacağını, yani egemen sınıf olarak proletaryanın nasıl örgütleneceğini açıklığa kavuşturuyordu. Marx'a göre imha edilen burjuva devletin yerini ancak Paris Komünü tipinde bir proletarya diktatörlüğü alabilirdi. Proleter sosyalist cumhuriyetin gerçek biçimi Komünden başkası olamazdı. Çünkü Komün sürekli ordu ve polisin yerine halkın silahlandırılmasını, bürokrasinin yerine seçilir ve geri çağrılabilir görevlileri parlamenterizmin yerine yasama ve yürütmenin birleştirilmesini geçirebilecek biricik siyasi biçimdi.

Paris Komünü'nün analizinden çıkardığı derslerde daha da ileriye gitti Marx, proletarya diktatörlüğü ve geleceğin toplumu hakkındaki bilimsel öngörülerini geliştirdi. Bunu, *Manifesto*'dan sonraki en önemli programatik açıklama olan oportünist Lassalle'ye karşı yazdığı *Gotha Programının Eleştirisi*'nde yapacaktı. Orada, kapitalizm-

den komünizme uzanan siyasal geçiş döneminde devlet proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz diyordu Marx. Ve bunun ardından komünizmin alt ve üst evreleri - sosyalizm ve komünizm aşamaları ayrımını yapıyor, bunlar arasındaki ayırdedici özellikleri koyuyor, proleter devletin evriminin ana hatlarını ve sosyalizmin sosyoekonomik ilkelerini açıklıyordu.

Marx ve Engels'in en çok üzerinde durdukları konulardan biri de, proletarya devrimini örgütleyecek enternasyonal proleter birliğin sağlanması idi. Bu yüzden onlar sadece *Manifesto*'da ortaya koydukları komünist programı değil, aynı zamanda proletaryanın parti örgütlenmesini de uluslararası bir temele dayandırdılar. Bunun asıl nedeni proleter dünya devriminin çeşitli birimleri arasındaki ilişkiye bakış açıları, proleter devriminin önkoşulları hakkındaki yaklaşımlarıydı. Çünkü Marx ve Engels sosyalist devrimin en ileri kapitalist ülkelerdeki proletarya ayaklanmalarının bir sonucu olarak zafere ulaşacağı düşüncesindeydiler. Gerçi "her ülkenin proletaryası elbette her şeyden önce kendi burjuvazisiyle hesaplaşmalıdır" diye kayıt düşmüşlerdi. Ama daha *Alman İdeolojisi*'nde "komünizm"in "ancak egemen halkların 'ani' ve aynı zamanda meydana gelen hareketi olarak mümkün" (Seçme Yapıtlar, cilt: 1, s. 42) olacağını da belirtmişlerdi. Aynı şekilde Engels, *Komünizmin İlkeleri*'nde, "Komünist devrim, bu yüzden hiç de salt ulusal bir devrim olmayacaktır; bu bütün uygar ülkelerde, yani en azından İngiltere, Amerika, Fransa ve Almanya'da, aynı zamanda yer alan bir devrim olacaktır" (age., 111) diye yazmıştı. Yine bir süre sonra Marx, 1848 devrimini tahlil ettikten sonra ilerde patlak verecek yeni Fransız devriminin "derhal ulusal alandan ayrılmak, ve 19. yüzyılın toplumsal

devriminin üstün gelebileceği tek alanı, Avrupa alanını ele geçirmek zorunda olacağı'na bir kez daha dikkat çekecekti.

Bu vargı, Marx ve Engels'in siyasal körlüklerinden değil, yaşadıkları çağdaki kapitalizmin niteliğinden, gelişme koşullarından kaynaklanır. O zamanki dönem, yani bir önceki çağ, bugün yaşamakta olduğumuz emperyalizm ve proleter devrimleri çağından oldukça farklıydı. Geçen yüzyılın kapitalizmi henüz yükselen bir çizgi izliyordu ve nispeten 'barışçıl' gelişme olanaklarına sahipti. Feodalizmin kösteklerinden kurtularak iyice kapitalistleşmiş, proletarya-burjuvazi uzlaşmaz çelişkisi üst derecede keskinleşmiş ülke sayısı son derece azdı. Kapitalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişme yasası geçen yüzyılda çağımızdaki kadar öne çıkmamıştı, dolayısıyla tek ülkede sosyalizmin zafer kazanması olanağı henüz yoktu. Bu nedenle, Marx ve Engels, sosyalist devrimin önce en gelişmiş sanayiye ve üretici güçlere sahip ileri kapitalist ülkelerde aşağı yukarı eş-zamanlı olarak zafer kazanacağını öngörmüşlerdi.

Ama onlar söz konusu kapitalist ülkelerin gelişme dereceleriyle devrim arasında basit bir paralellik kurmaya da kalkışmadılar. Devrimin dengesiz gelişimini hesaba katıyor, her tarihsel evrede öncü rol oynayabilecek ülkeleri ayırdediyorlardı. Yani proleter devrimin simetrik bir patlama göstereceğini düşünmüyorlardı. Meşela İngiliz işçi hareketini geride bırakan 1848 devrimi elde silah sosyal cumhuriyet için savaşan Fransız proletaryasını pekâlâ öne çıkarabilmişti. Hatta Marx, 1848 devriminden sonra bile, gelecek Avrupa devriminde ihtilalci insiyatifin Fransa'dan geleceği tespitini yapmıştı. Gerçekten de çağının en büyük devrimini Paris proletaryası yaptı, ama Pa-

ris komünü yenilince Engels'in tespit ettiği üzere durum değişti: "1870-1871 savaşı ve Komün'ün yenilgisi, Marx'ın önceden söylediği gibi, Avrupa işçi hareketinin ağırlık merkezini, bir dönem için Fransa'dan Almanya'ya aktardı." (Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, s. 19) Daha sonra Lenin uluslararası devrimci harekette önderliğin Almanlardan Ruslara geçtiğini söyleyecektir. Bu, devrimlerin eşit olmayan bir yoldan, sıçramalı gelişiminin kaçınılmaz bir sonucuydu ve emperyalist dönemde yeni boyutlar kazanacaktı.

Ancak Marx daha 1858'de Engels'e yazdığı bir mektupta, kıtada devrimin ezilme olasılığı ile, kapitalizmin hâlâ yükselme içinde olması arasında bağ kurmuştu. Engels'in 1895'te kıtadaki durumu ve 1848 devrimlerini yeniden gözden geçirdikten sonra vardığı sonuç şuydu: "Tarih gösterdi ki, Kıta üzerindeki iktisadi gelişme durumu, o zaman kapitalist üretimin kaldırılması için henüz yeterince olgunlaşmamıştır..." (Marx -Engels, Seçme Yapıtlar, cilt:1, s.233) Bu görüşünü şöyle tamamlıyordu: "Bu güçlü proletarya ordusu, hâlâ amaca ulaşmamış olsa da, zaferi bir tek büyük darbeyle gerçekleştirmek olanaksız bulunduğuna göre, çetin, inatçı bir savaşta mevziden mevziye yavaş yavaş ilerlemek zorunda bulunsa da, 1848'de toplumsal dönüşümü bir çırpıda sağlamanın olanaksız olduğu kesin olarak tanıtlanmış bulunmaktadır." (Aynı yerde) Anlaşılacağı gibi Engels'in ölmeden önce çıkardığı bu ders aynı zamanda bir düzeltmeydi.

Elbette Marx ve Engels devrimi en ileri kapitalist ülkelerle sınırlamadılar, nihai hedefe ulaşmayı kolaylaştıracak sosyalist devrim modeli dışındaki başka çıkış yolları üzerinde de durdular. Çünkü onlar topraktan saf altın çıkarabileceklerini uman hayalperestlerden değildi. Tersi-

ne, soruna proletaryanın ve dünya devriminin çıkarları açısından bakıyorlardı. Bu yüzden, başta Almanya olmak üzere, İtalya ve İspanya gibi henüz burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı bütün ülkelerle, yanı sıra ezilen ulusların kurtuluş hareketleriyle çok yakından ilgilendiler. Çünkü proletaryanın kapitalizmden kurtuluşunun bu hareketlerle yakın bağları olduğunu biliyorlardı.

Bilindiği gibi kıta Avrupasının nispeten ileri ülkeleri bile İngiltere ve Fransa ile aynı sosyoekonomik, sosyopolitik koşullar içinde bulunmuyorlardı. Örneğin devrimci çalkantıların eksik olmadığı Almanya hâlâ monarşik bir yönetim altındaydı, burada ne feodal kalıntılara, ne de ulusal parçalanmışlığa son verilebilmişti. Monarşist bir rejim tarafından yönetilen İtalya'da ulusal birlik sağlanamamış, feodal kalıntılar tasfiye edilmemişti. Marx ve Engels ihtilalci demokratik hareketin güçlü olduğu bu ülke için 1849'da şu uyarıyı yapmışlardı: "İtalya'nın monarşi yüzünden yıkılmaması için, önce İtalya'da monarşinin yıkılması gereklidir." (Partizan Savaşı, Yar Yayınları, s. 54) Yine, monarşi tarafından yönetilen yarı feodal İspanya'nın sosyalist devrimden önce çeşitli evrim aşamalarından geçmesi, bu ülke işçi sınıfı hareketinin köylülüğün ve ulusal kurtuluş hareketinin enerjisinden yararlanması gerekiyordu.

Marx ve Engels, daha 1845'lerden itibaren burjuva demokratik devrimini tamamlamamış bu tür ülkeler için farklı bir devrim modeli geliştirmeye çalıştılar. Bu modelin hareket noktası, işçi sınıfının politik bilinçlenmesinin ve sosyal kurtuluşunun burjuva demokratik bir rejim altında daha hızlı ilerleyeceği düşüncesiydi. Her şeyden önce, Alman işçi sınıfı hareketinin sorunları onları bu yönde çözüm üretmeye sevketmişti. Sonuçta, Alman ko-

münistlerinin bir an evvel işçi cumhuriyetini kurabilmelerinin, feodalizmin kalıntılarını yok etmek ve burjuva devriminin demokratik taleplerini desteklemek için çalışmalarına bağlı olduğu görüşüne ulaştılar. Ama eğer komünistler bu taktiği izlemeyip genel demokratik hareketten koparlarsa, bir sekt'e dönüşürler yozlaşırlarda. Zaten Weitling ve "Gerçek Sosyalizm"in ütopyacı ideologları ile aralarında taktik ayrılıkların önemli bir nedeni de, onların burjuva demokratik özgürlükler için mücadeleye karşı çıkmalarıydı.

Marx ve Engels'in 1848'de kaleme aldıkları *Komünist Partisinin Almanya'daki İstemleri* proletaryanın burjuva demokratik devrimi gözeten ilk ulusal program örneği idi. Bu programda Almanya için öne sürülen ilk talep, "tek ve bölünmez cumhuriyet" olarak formüle edilmişti. Alman ulusunun oluşumunu tamamlamayı, dolayısıyla işçi sınıfının "ulusal" ölçekteki birliğinin koşullarını hazırlamayı amaçlayan bu talebi; seçme ve seçilme hakları, halkın genel silahlandırılması, feodallerin siyasi ve ekonomik egemenliğinin tasfiyesi gibi talepler izliyordu. Bunlar proletaryanın sosyalizme geçişini kolaylaştıracak, onun koşullarını hazırlayacak demokratik taleplerdi.

Bu program, işçi sınıfının müttefikleri olan köylüler ve küçük burjuva demokratlar karşısındaki tutumunu belirtmekle, işçi köylü ittifakına ilişkin taktiklere doğru da bir adım atmış oluyordu. 1848 devrimi deneyimi bu konuda önemli bir gerçeği açığa çıkarmıştı: Monarşik rejimi bir yıkma girişimi olan 1848 Alman devriminde, gücünü işçi sınıfından ve halktan alan burjuvazi demokratik devrimi sonuna dek götürmekten vazgeçiyordu. Ve, "kendi tabii müttefikleri" olan köylülüğe ihanet ederek feodal gericilikle uzlaşıyor, onunla halka karşı bir "savunma ve sal-

dın ittifakı" kuruyordu. Marx ve Engels'e göre bu durumda köylülüğün yapacağı tek şey, liberal burjuvaziden kopmak ve işçi sınıfına yanaşmaktı.

Marx ve Engels sürekli devrim fikrini daha *Komünist Manifesto*'da ortaya koymuşlardı: *"Almanya'daki burjuva devrimi, onu hemen izleyecek bir proleter devrimin başlangıcı olacaktır."* (Marks-Engels, Seçme Yapıtlar, cilt:1, s.168) Dahası 1848-1849 devriminin deneyimlerinden yararlanarak, proletaryanın bu konudaki taktiklerini daha da geliştirdiler ve burjuva demokratik devrimden proleter sosyalist devrime geçişe ilişkin yeni bir yaklaşım ortaya koydular.

1850'de ortaklaşa kaleme aldıkları *Merkez Komitesinin Komünist Birliğe Çağrısı*'nda komünistlerin dikkati ilkin "işçilerin bağımsızlığının tekrar sağlanması" noktasına çekiliyordu. Bu, 1848'de liberal burjuvazinin halka ihanetinin, yaklaşan devrimde proletaryanın müttefiki küçük burjuva demokratları tarafından aynen tekrarlanması olasılığı karşısında alınabilecek yegane önlemdi. Bu nedenle, "işçi partisinin mümkün olan en örgütlü, en uyumlu ve en bağımsız bir biçimde hareket etmesi" için gereken yapılmalıydı. *Çağrı*'da komünistlerin küçük burjuva demokratlar karşısındaki taktikleri, "devirmeyi amaçladığı kesime karşı onlarla birlikte ilerlemek", "kendi çıkarları uğruna konumlarını pekiştirmeye çalıştıkları her yerde onlara karşı çıkmak" olarak ifade ediliyordu. Ama bunu yapabilmek için "işçilerin bağımsız olarak örgütlenmeleri", "silahlanmaları", "proleter muhafız olarak örgütlenmeleri" ve "ister beledi komiteler ve beledi konseyler biçiminde olsun, ister işçi kulüpleri ya da işçi komiteleri biçiminde, kendi öz devrimci hükümetlerini kurmaları" vazgeçilmez şarttı.

Marx ve Engels, devrimin birtakım aşamalardan geçmesi gereği ile onun sürekli kılınmasının zorunluluğu üzerine görüşlerini de şöyle açıkladılar: "...azçok mülk sahibi tüm sınıflar egemen konumlarından uzaklaştırılıncaya dek, proletarya devlet gücünü ele geçirinceye...dek devrimi sürekli kılmak bizim sorunumuz ve bizim görevimizdir. Bizim için sorun özel mülkiyetin herhangi bir değişikliğe uğraması değil, olsa olsa yokedilmesidir; sınıf karşıtlıklarının üzerinin örtülmesi değil, sınıfların ortadan kaldırılmasıdır; mevcut toplumun iyileştirilmesi değil, yeni bir toplumun kurulmasıdır." (Marx-Engels, Seçme Yapıtlar, cilt:1. s.218) Özetle, Marx ve Engels'e göre Alman işçilerinin "savaş naraları 'Devrimin Sürekliliği' olmalı"ydı.

Marx 1856'da Engels'e yazdığı bir mektubunda "Almanya'da her şey, proleter devrimin köylü savaşımının bir ikinci baskısıyla desteklenmesi olanağına bağlı olacağı"na işaret etmişti. Bu, proletaryanın burjuvaziye karşı devrimini, köylülerin toprak ağalarına karşı köylü devrimi ile özel bir biçimde birleştirmeyi öngören dahiyâne bir düşünceydi. Emperyalist dönemde Lenin'in devrim teorisini oluştururken dayanacağı temel noktalardan biri de bu tez olacaktı.

Marx ve Engels, işçi sınıfının müttefiki olarak gördükleri köylülükle ilgili taktik ve programatik sorunları hemen birçok yapıtlarında tekrar tekrar ele aldılar. Çünkü onlar proletaryanın tarihsel görevini kent ve kırın emekçi tabakalarının desteği olmadan başaramayacağını iyi biliyorlardı. Üstelik köylü sorununun sadece burjuva demokratik devrimin değil, proleter sosyalist devrimin de bir sorunu olduğu düşüncesindeydiler. Marx, Gotha Programını eleştirirken *Manifesto*'yu çarpıtarak "proletar-

ya karşısında, tüm öteki sınıflar gerici bir yığındır" diyen Lassalle'i bu yüzden şiddetle eleştirmişti.

Marx'ın ölümünden sonra da Engels, proletaryanın burjuva demokratik devrim karşısındaki tutumunu açıklamaya devam edecektir. 1894'te yazdığı İtalyan devriminin geleceğine ilişkin kısa ama önemli makalesinde, bir kez daha devrimin burjuva karakterine işaret eder ve proletaryanın bağımsızlığını koruması için izlenecek taktikleri hatırlatır. Engels burada, bir yanda proletaryanın burjuva demokratik aşamada "etkin bir rol" oynamasının önemini vurgular, öte yandan da "büyük amaçsalı asla gözden yitirmeyen taktikler" izlenmesi gerektiğinden söz eder.

Marx ve Engels proletarya devrimini ilgilendiren dolaylı ya da dolaysız hiçbir soruna kayıtsız kalmadılar. Örneğin ezilen uluslarla çok yakından ilgilendiler, ve üstelik sadece sömürgeci politikaları çözümlemekle yetinmeyerek, ulusal sorun ve sömürgeler sorununda proleter enternasyonalist tezler geliştirdiler. Onlar ezilen ulusların kurtuluş hareketinin uluslararası proletaryanın bir müttefiki olduğunu, onun proletaryanın zaferini kolaylaştıracağını daha o zamanda görmüşlerdi. Bu amaçla İspanya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerle yakından ilgilendiler; Rusya, Prusya ve Avusturya monarşilerine karşı Polonya halkının özgürlük savaşını hararetle desteklediler. Onlara göre köylülüğün serflikten kurtulma ve ulusal bağımsızlık mücadelesi demek olan Polonya'nın isyanı, aynı zamanda Alman proletaryasının kurtuluşunun da bir koşuluydu. Aynı şekilde, Marx, İngiltere'nin sömürgesi İrlanda kurtulmadıkça, İngiliz işçi sınıfının özgürlüğüne kavuşamayacağını defalarca vurgulayacaktır.

Lenin'de Burjuva Demokratik Devrim Ve Sosyalist Devrim

Marx ve Engels 19. yüzyılda çarlık Rusyasını Avrupa gericiliğinin kalesi olarak görüyorlardı. Çünkü Rusya karşı devrimci güçlere destek olmanın da ötesinde ihtilalci hareketin bastırılmasında uluslararası jandarma rolü oynuyordu. Gerçi Rusya'da serflik daha 1861 yılında kaldırılmıştı ama, otokratik rejim dimdik ayaktaydı ve gerici konumunda değişen bir şey yoktu.

1900 yılına doğru Rusya'da kapitalizm egemen ekonomi biçimi haline gelmiş bulunuyordu. Buna rağmen ekonomik bakımdan oldukça geriydi, daha doğrusu feodal kalıntılarla kösteklenmiş bireysel köylü ekonomisinin ağır bastığı tarımsal bir ülke durumundaydı. Üstelik sanayinin ve mali sisteminin kilit noktaları batı kapitalizmi tarafından kontrol edilmekteydi. En önemlisi ise siyasi iktidar hâlâ başında çarın bulunduğu feodal toprak soylularının elindeydi. Siyasi özgürlükleri büsbütün gaspeden otokratik rejim, ülkeyi polis ve jandarma terörü altında yönetiyordu. Rusya, hem işçiler ve köylüler için, hem de ezilen halklar için bir hapisaneden farksızdı. Geniş köylü yığınlarını ezip perişan eden serflik ekonomisinin kalıntıları dipdiri ayaktaydı. Yarı feodal toprak ağalarının angarya ve benzer biçimlere bürünen feodal sömürü ve baskısı karşısında köylüler sık sık ayaklanıyorlardı. 1914 yılına geldiğinde bile ülke nüfusunun yüzde 85'i hâlâ kırsal alanlarda yaşıyordu.

Bununla birlikte, Rusya'da belirli sanayi merkezlerinde ve büyük ölçekli işletmelerde yoğunlaşmış, özgül ağırlığı son derece yüksek bir işçi sınıfı vardı. 1901 yılında sanayide istihdam edilen işçilerin yüzde 46,7'si 500'den fazla işçi çalıştıran işletmelerde toplanmıştı. Bu yoğunlaş-

ma sonraki yıllarda da devam edecek, Rusya işçi sınıfı ABD gibi en ileri ülkelerin bile önüne geçecekti. Ne var ki, özgürlük yoksunluğu ve feodal kalıntılar sadece köylüleri değil, izleri fabrika yaşamına dek uzanan işçileri de boğmakta, sosyalizm mücadelesinin önünde köstek olmaktaydı.

Lenin daha devrimci mücadeleye katıldığı yıllardan itibaren Rusya'nın sosyoekonomik sistemini ve bu sistemin ayırdedici özelliklerini analiz etti. Vardığı ilk sonuç böyle bir ülkede devrimci proletaryanın acil hedefinin doğrudan sosyalist devrim olamayacağıydı. Rus proletaryası her şeyden evvel önüne "ilk görev" olarak otokratik rejimi yıkmayı ve siyasi özgürlüğü elde etmeyi koymalıydı. 20. yüzyıla girildiğinde devrimin ancak işçi-köylü ittifakı ile başarılabileceğini çoktan ortaya koymuş bulunuyordu.

Hatta bu konuda Marksizmi Rusya'ya ilk getiren Plehanov'dan daha doğru bir kavrayışa sahipti. Çünkü Plehanov köylülüğün devrimci potansiyelini görmezden gelir ve umudunu liberal burjuvaziye bağlarken, Lenin tam tersi bir yol izliyordu. Nitekim aralarındaki farklılıklar 1903'teki RSDİP II. Kongresinde kabul edilen program tasarısının hazırlanması sırasında su yüzüne çıktı. Bu programın yazılışı sırasında Lenin, Plehanov'un proletarya diktatörlüğü ve tarım sorunlarındaki bir dizi yanlış formülasyonunu düzeltecek ve Marx'ın *Gotha Programı Eleştirisi*'ndeki ilkesel görüşlerine sadık kalacaktı. Ayrıca 1903'deki programın azami kısmı sosyalist devrim, dolayısıyla burjuvazinin devrilmesi ve proletarya diktötürlüğünün kurulması; asgari kısmı ise çarlık otokrasisinin devrilmesi demokratik cumhuriyetin kurulması, serflik kalıntılarının tasfiyesi ve 8 saatlik işgününün yasallaşma-

sı esası üzerine kaleme alınmıştı. Bu program, Marx ve Engels'in ölümlerinden sonra uluslararası işçi sınıfı hareketi tarihinde ortaya konmuş ilk Marksist programdı.

Ama Lenin, burjuva demokratik devrim ve bu devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi üzerine bütünlüklü teorik ve taktik tezlerini asıl 1905'te yazdığı *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* adlı önemli yapıtında geliştirecektir. Lenin, Rus devriminin burjuva karakterini kabul etmekle birlikte, önderliği liberal burjuvaziye havale etmekle yetinmeyerek, onu ürkütmemeyi ve geçici hükümete katılmamayı savunan Menşeviklere karşı yazdığı bu kitabında, yalnızca Rus devriminin izleyeceği yolu ortaya koymakla kalmıyordu. Aynı zamanda, Marx ve Engels'in temellerini attıkları proletarya önderliğindeki demokratik devrim ve sosyalist devrime kesintisiz geçiş teorisini de geliştiriyordu. Bu, Marksizme sadık kalınarak geliştirilmiş yeni bir stratejik plan ve taktik çizgiydi.

Engels'in ölümünden sonra kapitalizmin nispeten sakin bir gelişme gösterdiği yıllarda II. Enternasyonal'e hakim olan oportünistler, Marx ve Engels'in ihtilalci öğretisini çarpıtmışlar ve içini liberal bir özle doldurmuşlardı. Hatta Kautski ve Plehanov gibi sözde Marksist kanatta yer alan II. Enternasyonal önderleri bile Marksizmi bir doğma haline getirmişler, onun en önemli tezlerinin unutturulmasına gözyummuşlar ve Marksizmi koruma ve geliştirme yeteneğinden yoksun olduklarını göstermişlerdi. Oysa Lenin söz konusu yapıtında geliştirdiği ve daha ileride geliştireceği tezlerle, bu tarihsel görevi omuzladığının yeni bir kanıtını daha veriyordu.

Lenin derinlemesine tahlil ettiği Rus devriminin içinde hareket edeceği somut sosyoekonomik, sosyopolitik

koşullardan yola çıkıyordu. Nihai hedefinin sosyalist devrim ve proletarya diktatörlüğü olduğu kuşkusuz olan Rus proletaryası, çarlık otokrarisisi altında siyasi özgürlükleri elinden alınmış ve feodal ilişkilerle perdelenmiş bir ülkede demokrasi ve özgürlük için savaşmadan, bunu atlayarak asıl hedefine ulaşamazdı. "Marksizm" diyordu Lenin, "proletaryaya, burjuva devriminden uzak kalmamayı, ona karşı kayıtsız olmamayı, devrimin önderliğinin burjuvazinin eline geçmesine izin vermemeyi, tam tersine, devrimde en etkin rolü oynamayı, tutarlı proletarya demokratçılığı uğruna, en kararlı biçimde savaşmayı öğretir." (Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği, s. 53) Çünkü mevcut otokratik rejimden en fazla acı çeken proletarya ve köylülerdi. Burjuva demokratik devrimden "en büyük ölçüde yarar sağlayacak" olan ise proletaryaydı. Proletaryanın önderliğinde zafere ulaşan demokratik devrim çarlık rejimini tasfiye edip demokratik cumhuriyeti kurmadan, eksiksiz siyasi özgürlükleri gerçekleştirmeden, feodal kalıntıları siyasi ve ekonomik bakımdan tasfiye etmeden, ezilen ulusları özgürleştirmeden, ne sosyalizm yakınlaştırılabilirdi ne de proletarya diktatörlüğüne sıçranabilirdi.

Lenin, "burjuva devrim"in, "kapitalist toplumsal ve ekonomik sistem çerçevesinin dışına çıkmayan bir devrim" olacağını sık sık tekrarlamıştır. Bu, devrimin niteliğinin burjuva demokratik olmasından kaynaklanıyordu. Hem yerine getireceği görevler bakımından, hem de küçük üretim temeli üzerinde duran köylülük ile proletaryanın ittifakı bakımından demokratik devrimi sosyalist devrimden ayırmak gerekiyordu. Hatta devrim şuna yol açacaktı: "Rusya'da kapitalizmin Asya biçimi değil de, Avrupa biçimi ile yaygın ve hızlı bir biçimde gelişmesi

için gerekli ortamı yaratacaktır" (age., s.48) Lenin daha sonraki yıllarda Stolipin ve Kadetlerin Prusya yolundan ilerleyerek feodalizmin devrimci yoldan, aşağıdan yukarı tasfiyesini önlemeye çalıştıklarını da buna ekleyecektir. Bu bakımdan, devrimin "sosyalizm ile kapitalizm arasında değil," "kapitalizmin iki yolu arasında", Prusya yolu ile Amerikan yolu arasında cereyan ettiğini belirtmiştir.

Lenin, *İki Taktik*'te Marx ve Engels'ten devraldığı işçi-köylü ittifakı ve proletaryanın burjuva demokratik devrime aktif katılımı fikrini, ortaya koyduğu politik strateji ile geliştirip şekillendirdi. Ona göre çarlık Rusyasında proletaryanın ilk aşamadaki stratejisi, proletarya ile burjuvazi arasındaki temel çelişki üzerinde değil, çarlık ile halk arasındaki uzlaşmaz karşıtlık ağırlık merkezi üzerinde planlanmalıydı. Bundan ötürü, devrimin ilk aşamada yıkacağı temel hedef ya da baş düşman çarlık otokrasisi, feodalizmin kalıntıları olabilirdi. Ama stratejik planda salt bununla yetinilemezdi; köylülüğü kazanarak çarlıkla anlaşıp devrimi tasfiye etmeye çalışacak olan çarlığın toplumsal dayanağı durumundaki liberal-monarşist burjuvazinin de tecrit edilmesi zorunluydu. Lenin bunu, *"Proletarya, kuvvet yoluyla otokrasiyi ezmek ve burjuvazinin tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar sürdürmelidir"* (age., s. 119-120) diye ifade etti. Böylelikle, demokratik aşamada izlenecek stratejik planda baş düşman ve tecrit edilip tarafsızlaştırılması gereken ara güç belirlenmiş oluyordu.

Lenin stratejisini tamamen proletaryanın devrimdeki önder ve yönetici rolü, proletaryanın hegemonyası üzerine kurmuştur.

Burjuva demokratik devrimde önder ve yönetici güç

proletarya olmak zorundaydı. Çünkü demokratik devrimi sonuna kadar götürebilecek, yalpalamayacak ve toplumda bağımsız eyleme girişme yeteneğine sahip olan en devrimci sınıf proletaryaydı. Proletarya, bu rolünü nihai hedefine kadar kendisini yönetecek bağımsız politik partisi sayesinde oynayabilirdi. Bu yüzden, Lenin, "sosyal demokrasinin bağımsızlığının sürekli bir biçimde korunması", "proletarya partisinin tam bir sınıfsal bağımsızlığının gereği" üzerinde önemle durmuştur. Elbette, bu "bağımsızlık" sözle korunamazdı; proletarya partisinin nihai hedefini asla unutmaması ve daha demokratik aşamada iken proletaryanın sınıf savaşını iki yönde de örgütleyip yönetmesi ile mümkündü. Lenin bunu daha 1897'de yazdığı *Rus Sosyal Demokratlarının Görevleri*'nde açıklamıştı. Söz konusu broşürde proletaryanın sınıf savaşının iki yönü olan sosyalist görevlerle demokratik görevler kapsamlı olarak ele alınıyordu. *İki Taktik*'te ise sınıf mücadelesinin darlaştırılmamasını, aksine "yalnızca tüm halkın katıldığı bugünün demokratik Rus devriminin bütün amaçlarının değil, daha sonraki sosyalist amaçlarını da kapsayacak bir biçimde" genişletilmesini tekrar vurguladı. Aksi taktirde halk devrimine belki etkin olarak katılınır, ama önderlik edilemezdi.

Bütün bu nitelikler, proletaryanın "halk devriminin kılavuzu ve önderi rolü" oynayabileceğini gösteriyordu. Bu rolü liberal burjuvazi oynayamazdı, çünkü o proletarya korkusu nedeniyle çarlık rejimiyle uzlaşıyor ve devrimi anayasal monarşi karşılığı satmak için tetikte bekliyordu. Kararsızlığı liberal burjuvaziden farklı olmakla birlikte, köylülük de oynayamazdı. O halde, tek doğru çizgi, devrimin temel gücü olan proletaryanın köylülükle ittifak kurması ve onu kendi hegemonyası altında birleş-

tirmesiydi. İşte Lenin'in stratejik planı bütün bunları göz önünde bulunduruyordu. Liberal burjuvazinin tecriti, proletaryanın hegemonyasını güvence altına alacaktı.

Lenin'in stratejik mevzilenme planı Menşevik uzlaşıcılarınkinden tamamen farklıydı. Menşevikler liberal burjuvaziyi tecrit edecekleri yerde, burjuva devrimine burjuvazinin önderlik etmesi gerektiğini savunuyorlardı. Yani köylülüğün burjuvazinin ardından gitmesine razı oluyorlardı. Bu durumda proletaryaya seyircilik, dolayısıyla kuyrukçuluk rolü düşüyordu. Parlak ve keskin laflar üzerine keyfi bir "strateji" kuran Troçki de Menşeviklerden pek farklı sayılmazdı. Çünkü Troçki devrimi "mutlakiyetle sanayi proletaryası arasındaki tek bir mücadeleye" indirgiyor ve perspektifini, proletaryanın köylü kitleleriyle "düşmanca çatışmalara gireceği" anlayışı üzerine oturtuyordu. Daha doğrusu, köylülüğün devrimci potansiyeline inançsızlığı teori haline getiriyor, onu burjuvazinin hegemonyasına terk ediyordu.

Proletaryanın devrimci stratejisini tamamen iktidar sorunu ekseni üzerine kuran Lenin, bu konuda da oportünistlerden ayrılır. Menşevik strateji doğası gereği halkın silahlı ayaklanmasını dışlamaktaydı. Buna karşılık Lenin, geçici devrimci hükümete katılmayı ve "eksiksiz siyasi özgürlükler"in elde edilmesini doğrudan halkın silahlı ayaklanmasının zaferine bağlayarak, her türlü oportünist reformizmle arasına sınır çekiyordu. Çünkü o burada tamamen Marx'ın bir devrimden sonraki her geçici devlet örgütünün "enerjik bir diktatörlüğü" gerektirdiği tezinden hareket etmekteydi. Şöyle diyordu Lenin: " 'Devrimin çarlık üzerindeki kesin bir zaferi', *proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün* kurulması demektir." Ama hemen ekliyordu ki: "Ve böyle bir za-

fer, diktatörlüğün ta kendisi olacaktır, yani kaçınılmaz olarak, ve 'yasal' ya da 'barışçıl' bir yolla kurulan şu ya da bu tür kurumlara değil, askeri güce, yığınların silahlandırılmasına, bir ayaklanmaya dayanmak zorundadır" (İki Taktik, s.59) Çünkü silahlı ayaklanmaya dayanan böyle bir diktatörlük olmaksızın, ne karşı devrimci girişimleri bastırmak, ne de onun varlık nedeni olan asgari programı gerçekleştirmek mümkündü.

İki Taktik'te öne sürülen "eskimiş siyasal üstyapının" "zor yoluyla yıkılması" ve yerine "yeni bir siyasi üstyapı" demek olan "proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü'nün kurulması tezi, Marx ve Engels'e göre bir ilerlemedir. Lenin, Marx'ın 1856'da Prusya için söylediği proleter devrimini bir köylü devrimi ile birleştirme fikrini geliştiriyor ve iktidar sorununa bağlıyordu. Böylelikle, proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü aracılığıyla, burjuva devriminden sosyalist devrime geçiş güvence altına alınmış olacaktı.

Ancak iktidar sorununa ilişkin bu slogan 1905'te henüz Sovyetler fikrini içermemektedir. Buna da bağlı olarak Lenin sürekli şu uyarıyı yapar: "Ama, kuşkusuz, bu, sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır" (İki Taktik, s.59). Lenin, "proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü", "demokratik cumhuriyet" ya da "proleter-köylü cumhuriyeti" olarak adlandırdığı iktidarın niteliğinin bir çeşit burjuva demokrasisi, Junker monarşisine alternatif bir "köylü burjuva demokratik cumhuriyeti" olduğunu söylemiştir.

Bununla birlikte, Lenin'in formülünde, oportünistlerin alelade bir küçük burjuva iktidarına indirgeyerek karikatürleştirdikleri "demokratik diktatörlük" anlayışının kırıntısı yoktur. Çünkü o, proletaryanın ve köylülüğün

demokratik diktatörlüğünü yalnızca geçici bir "savaş örgütü" olarak görmekle kalmaz. Aynı zamanda bunu, devrimci bir ordu, devrimci bir hükümet ve devrimci köylü komiteleri" sloganı ile birleştirir ve "halkın egemenliği ile çelişen her şeyin fiilen tasfiyesi" koşuluna bağlar. Proletaryanın bağımsız örgütlenmesi ve devrimdeki hegemonyası ise bunun başka bir boyutudur.

Lenin'in *İki Taktik* adlı yapıtının ve sonraki makalelerinin ana fikri Marx ve Engels'in kesintisiz devrim tezine dayanır. Dahası, bu tezin 20. yüzyılın koşullarına yaratıcı bir uyarlanması ve geliştirilmesidir. Lenin'in demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirinden kopuk iki ayrı devrim olarak değil, tersine "Rus devrimini kucaklayan bütün bir tablo", "bir tek zincirin iki halkası" olarak gördüğünün sayısız kanıtı vardı. Bunu, hem demokratik devrimden derhal ve gücümüz ölçüsünde...sosyalist devrime geçişe başlayacağız, biz kesintisiz devrimden yanayız" gibi açık beyanlarında görebiliriz. Hem de demokratik devrimi ve sosyalist devrimi *proletaryanın birbirini izleyen iki stratejisi* olarak formüllendiren pasajlarında görebiliriz.

Lenin, Ekim Devriminden sonra 1905'te söylediklerinin "tastamam" gerçekleştiğini belirterek şöyle diyordu: "İlkin *krallığa* karşı, büyük toprak sahiplerine karşı, feodaliteye karşı, 'tüm' köylülük ile birlikte (ve devrim o evrede burjuva, burjuva demokratik kalır) sonra yoksul köylülük ile, yarı proletarya ile, bütün sömürülenler ile, zengin köylüler, kulaklar, vurguncular da içinde, *kapitalizme karşı*; ve devrim bu evrede de *sosyalist duruma* gelir. Biri ile öbürü arasına yapay olarak bir Çin Seddi çekmek, onları proletaryanın hazırlık ve yoksul köylülerle birlik derecesinden başka bir şeyle ayırmak istemek Marksizmi

şaşılacak derecede bozmak, alçaltmak, onun yerine liberalizmi geçirmek demektir" (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, s.87). Lenin'in burada kısaca özetlediği kesintisiz devrim teorisinin, Marx ve Engels'in tezlerinin yalnız olgunlaştırıldığını değil, proleter devrimde proletaryanın kent ve kırdaki *yarı proleter* sosyalist müttefiklerinin bulup çıkarılarak yeni bir unsurla zenginleştirildiğini de görüyoruz.

Ama Lenin'in devrim teorisi *İki Taktik*'te formüle edildiği şekliyle donup kalmış, gelişmesini tamamlamış değildir. Tersine, 1905'lerde ana hatları ortaya konan bu devrim tezleri Lenin tarafından çağın koşullarının bilimsel analiziyle ve devrimin deneyimleriyle daha da zenginleştirilmiş, eskiyen formüllerin yerine yenileri konmuştur.

Bunlardan biri, 1915 ve 1916 yıllarında yazdığı iki önemli makalede formüle ettiği sosyalizmin bir ya da birkaç ülkede zafer kazanmasının mümkün olduğu tezidir. Bu, Marx ve Engels'in proletarya devriminin ileri kapitalist ülkelerde aynı zamanda gerçekleşeceği şeklindeki eski anlayışlarına göre bir yenilikti. Lenin bu fikre emperyalizm koşullarını derinlemesine analiz ederek ve onun gelişme yasalarını ve ölümcül çelişkilerini ortaya çıkararak ulaştı.

Serbet rekabetçi kapitalizm, 20. yüzyılda emperyalist kapitalizme dönüşmüştü. Bu, kapitalizmin çürüyen ve can çekişen kapitalizm haline gelmesi, çelişkilerinin son safhada keskinleşmesi demekti. Eskisinden farklı olarak iktisadi ve siyasi gelişmenin eşitsizliği, kapitalizmin mutlak bir yasası haline gelmişti. Emperyalist devletler arasında dünya savaşlarına kadar uzanan şiddetli çelişkiler söz konusuydu. Gerek emperyalist ülkelerde, gerekse sö-

mürge ve bağımlı ülkelerde isyan unsurları oluşuyor, devrimci hareket büyüyordu. Bütün bu etkenler bir araya gelerek emperyalist cephe zincirinin en zayıf halkasından kırılmasını olanaklı kılmaktaydı.

Lenin'in emperyalizm ve kapitalizmin çelişkileri hakkındaki tahlilleri dünya devriminin perspektifleri bakımından engin ufuklar açıyordu. İlkin 1915 yılında yazdığı *Avrupa Birleşik Devletleri Sloganı Üzerine* makalesinde "Böylece, sosyalizmin zaferi, önce birkaç, ya da hatta yalnızca bir tek kapitalist ülkede olanaklıdır" (Marx-Engels Marksizm, s.240) diyordu. Bu, Lenin'in 1905'lerde savunduğu Marx ve Engels'i andıran "devrimci yangını Avrupa'ya sıçratma" perspektifinin, yeni bir tezle değiştirilmesi demekti. İkinci olarak Lenin, emperyalizm döneminde proletarya devriminin maddi önkoşullarının dünya ölçeğinde oluştuğu görüşüne ulaşıyordu. Bu artık, emperyalizmin can çekişen kapitalizme dönüştüğü, sosyalizme geçişin arifesi olduğu anlamına geliyordu. Böylelikle, proletarya devrimi için en ileri düzeyde sınai gelişme ya da proletaryanın nüfusun çoğunu oluşturması gibi koşullar arayan oportünizme ağır bir darbe indiriliyordu.

Lenin'in proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğü öğretisine katkı niteliği taşıyan çok önemli bir diğer nokta ise, ilkin 1905 devriminde görülen ama esas olarak 1917'de genelleşen Sovyetler konusudur. Sovyet deneyimi, yalnız Marx ve Engels'in Paris Komünü'nden çıkardıkları derslerle sağlıklı bir bağ kurma olanağını sağlamıyordu. Aynı zamanda, o güne kadar uluslararası planda savunula gelen burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime geçişte en elverişli biçimin parlamenter demokratik cumhuriyet olduğu şeklindeki yerleşik anlayış da bir yana fırlatılıp atılıyor ve onun yerini Sovyet cumhuri-

yeti sloganı alıyordu.

İşçi Temsilcileri Sovyetleri, ilkin 1905 devriminin fırtınalı günlerinde ortaya çıkmıştı. Lenin ve Bolşevikler, çarlığın yasa ve kurallarını işlemez hale getiren, silahlı ayaklanmayla bağıntısı açıkça belli olan bu siyasi kitle örgütlerinin önemini fark ettiler. Hatta Sovyetlerin "proletarya ile devrimci demokrasiyi birleştiren embriyoner devrimci iktidar organları" olduğu ve geçici devrimci hükümet işlevi görebileceği tespitinde bulundular. Ancak Sovyetlerin asıl işlevi ve önemi çarlığı deviren 1917 Şubat devrimi sırasında açıklık kazandı.

İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri, Şubat 1917'de, bu kez *ülke çapında* ve *köylüleri* de kucaklayarak tekrar ortaya çıktı. Silahlı ayaklanmanın ve halk iktidarının organları oldukları, çarlığa karşı işçi sınıfının ve köylülüğün diktatörlüğünün organları olarak hareket ettikleri açık seçik görülüyordu. Şubat devriminde iki iktidar birden ortaya çıkmıştı: Biri İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri, diğeri Geçici Hükümet. Son derece özgün olan ve birbirleriyle iç içe geçen bu ikili iktidardan ilki proletaryanın ve köylülerin diktatörlüğünü, ikincisi ise burjuvazinin ve kapitalistleşmiş toprak ağalarının hükümetini temsil ediyordu. Şubat devrimi işçi sınıfının önderliği ve işçi-köylü ittifakı sayesinde zafere ulaşmıştı, ama Sovyetlerde çoğunlukta olan Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin ihaneti yüzünden hükümet burjuvaziye geçiyordu. Bu, onların burjuva devriminin burjuvaziyi iktidara getireceği ve iktidarın bir burjuva parlamenter cumhuriyet olacağı şeklindeki uzlaşıcı siyasi çizgilerinin doğal bir sonucuydu. Sonunda her ikisi de burjuva emperyalist hükümete katılarak devrime ihanet etmişlerdi.

Lenin 1917 Nisanında Rusya'ya geri döndü ve gelir

gelmez *Bugünkü Devrimde Proletaryanın Görevleri* başlığı altında on tez ileri sürdü. *Nisan Tezleri* diye bilinen bu tezlerde ve diğer önemli makalelerinde burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş planını berrak bir şekilde ortaya koydu. Proletarya diktatörlüğünün siyasi biçimi olarak Sovyetler Cumhuriyetine geçişi de içeren bu plan, *İki Taktik*'te ortaya konan devrim teorisini tamamlıyor ve sosyalist devrime geçiş sorununu teorik ve pratik bir çözüme kavuşturuyordu.

Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin ihaneti yüzünden Sovyetler burjuva Geçiçi Hükümetin bir uzantısına dönüşünce temmuz başında ikili iktidar burjuvazinin lehine son buldu. Ama Bolşevikler Şubat ile Ekim arasında Sovyetlerin ve işçi sınıfının çoğunluğunun yanı sıra, milyonlarca köylüyü de saflarına kazanmayı başardılar ve "İktidar Sovyetlere"sloganı altında iktidara yürüdüler. Nihayet Bolşeviklerin yönettiği silahlı ayaklanma 25 Ekim 1917'de zafer kazandı ve burjuvazinin iktidarı devrildi. Yıkılan burjuva iktidarının yerine bir proletarya diktatörlüğü olan Sovyet Cumhuriyeti kuruldu. Böylece, Ekim Devrimi dünyada yeni bir çağı, proleter devrimleri çağını açmış oldu.

Lenin proleterya diktatörlüğünün devlet biçimi olarak Sovyet Cumhuriyetini 1917 Şubat devriminin deneyiminden çıkarttı. Sovyetler, sadece sosyalist devrim bakımından değil, aynı zamanda demokratik devrim ve ezilen halkların kurtuluş mücadeleleri bakımından da büyük önem taşıyordu. Lenin Sovyetler konusunu Ekim Devriminin zaferinden hemen önce yazdığı *Devlet ve İhtilal*'de olsun, başka yapıtlarında olsun ayrıntılı olarak açıklamış ve devrim teorisine yeni bir boyut kazandırmıştır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş toplumunun politik

örgütlenme biçimi olan Sovyet iktidarının ortaya çıkışı, aynı zamanda Kautski'lerin, Plehanov'ların ve tüm oportünistlerin şampiyonluğunu yaptıkları parlamenter demokratik cumhuriyet çözümünün uluslararası komünist hareketteki hakimiyetine de bir son veriyordu. Bunu, oportünistlerin unutturmak istedikleri Marx ve Engels'in devlet, devrim ve proletarya diktatörlüğü hakkındaki çok değerli tezlerini yeniden gün ışığına çıkarıp parlattığı *Devlet ve İhtilal*'de mükemmel bir şekilde yapmıştır.

Emperyalizm ve proleter devrimleri çağının Marksizmi olan Leninizmin devrim teorisini, bu kadar kısa bir yazıda bütün yönleriyle özetlemek mümkün değil elbette. Ancak şu kadarını söyleyelim ki, proletarya devriminin teori ve taktikleri alanına girip de, Lenin'in ele alıp zenginleştirmediği tek bir konu yoktur. O, devrimden önceki ve sonraki yapıtlarında burjuva devletin özsel niteliklerinden şiddete dayanan devrime, proletarya diktatörlüğü öğretisinden sosyalist toplumun inşası sorunlarına, köylü sorunundan ulusal sorun ve sömürgeler sorununa, proletarya partisinin örgütlenme ilkelerinden her türden oportünizmin açığa çıkartılmasına kadar her konuda Marksizme katkıda bulunmuş ve onu geliştirmiştir. Bu bakımdan, Leninizm, sadece burjuvazi üzerinde değil, çeşitli renkten revizyonist akımların sahte devrim reçeteleri üzerinde de kazanılmış bir zaferdir.

Stalin Ve Çin Devriminin Perspektifleri

Lenin'den sonra Marksizm-Leninizmin arılığını koruma, onu hasımlarına karşı savunma ve geliştirme tarihsel görevi Stalin'in omuzlarındaydı. Bu, kendini, ilkin Troçkizme ve Zinoviev-Kamanev ittifakına karşı mücade-

le sırasında ortaya koyacaktır. Lenin ölür ölmez Troçki ve yandaşları kendi çizgilerini SBKP'ye hakim hale getirmek için atağa kalkmış, açık ya da gizli hizipçi faaliyetlere girişmişlerdi. Troçki o yıllarda yazdığı *"Ekim Dersleri"* gibi kitap makalelerinde iflas etmiş "Sürekli Devrim" teorisini tekrar piyasaya sürmüştü. 1905'te ortaya attığı bu "teori"nin 1917 Ekim Devrimiyle de doğrulandığını, Lenin'in sözümona demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş sorununun ancak 1917 Nisanında Troçki'nin platformuna geçtikten sonra kavradığını iddia ediyordu. Aynı şekilde, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zafer kazanamayacağını söyleyerek, tek ülkede sosyalizmin zaferi Leninist tezine de karşı çıkıyordu.

Oysa bizzat Lenin 1918 Kasımında şöyle demişti: "Her şey tastamam dediğimiz gibi olup bitti. Devrimin gelişmesi düşüncemizin doğruluğunu gösterdi." (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautski, s.87) Yine, *Taktik Üzerine Mektuplar*'ında *ikili iktidarı* açıklarken proletaryanın ve köylülüğün diktatörlüğünün *"özgün bir biçimde"* gerçekleştiğini ve burjuva demokratik devrimin 1917 Şubatında esas olarak tamamlandığını yazmıştı. Üstelik Troçki'nin *"çar yok, işçi hükümeti var"* sloganının yanlışlığını da, aynı makalesinde inadına bir kez daha vurgulamaktaydı. Tek ülkede sosyalizmin zaferi imkanı tezine gelince, Lenin bu tezi daha 1915 yılında açıkça formüle etmekle kalmamış, zafer sonrası teori ve pratiğinin de köşe taşı haline getirmişti.

Ama Troçki'nin niyeti başkaydı: O güne kadar Lenin'e ve Bolşevizme teslim oluyormuş gibi görünmüş fakat ilk fırsatta eski oportünist tezlerini hortlatarak partiye hakim kılmak için harekete geçmişti. Ne var ki Stalin 1924'te ve sonraki yıllarda yazdığı *Leninizmin İlkeleri* ve

Troçkizm mi Leninizm mi gibi önemli kitap ve makalelerinde Troçkist sapmanın içyüzünü açığa çıkardı ve onun oportünist, yarı-Menşevik özünü ortaya koydu. Stalin'in bu yıllarda yazdığı yapıtlar, çağımızın Marksizmi olan Leninizmin sadece sadık ve özlü bir savunusu değil, aynı zamanda onun katkılarının ve en önemli hatlarının ustaca bir açıklamasıdır. Stalin bunların yanı sıra, Troçkist "sürekli devrim" teorisini de mahkum etmiş ve Leninist devrim teorisi üzerinde yaratılmaya çalışılan sisi dağıtarak proletaryanın devrim cephaneliğini korumuştur.

Daha sonraki yıllarda aynı polemik başka bir alana, o sırada gelişmekte olan Çin devriminin perspektifleri sorununa kayacaktı. Troçki, yanına Kamanev ve Zinovyev gibilerini de çekerek, tarihin çöplüğüne çoktan atılmış olan "sürekli devrim" teorisini Komintern'e ve ÇKP'ye kabul ettirmeye çalışıyordu. Çin'in somut koşullarını dikkate almaksızın, çarlık Rusyası dönemindeki "teorisi"sini olduğu gibi bu yarı sömürge ülkeye aktarmak istiyordu. Ona göre Çin devrimi iktidara proletarya diktatörlüğü sloganı altında yürümeliydi. Tezlerinde, "demokratik devrimin zaferi..demokratik devrim görevlerini yerine getiren proletarya diktatörlüğü ile düşünülebilir" (III. Enternasyonal, s.200) diyordu. Sonuçta, devrimin demokratik, anti-emperyalist aşamasını atlayan Troçki, Çin'in tarihsel-toplumsal koşullarını keyfi bir şekilde yorumlayarak, Çin'de feodal kalıntılarının pek önemli olmadığını söyleyebiliyordu. Çin'in yarı sömürge karakterini ise, bu ülkenin gümrük politikasında emperyalist ülkelere bağımlı olmasıyla açıklıyordu. Elbette, Çin gibi nüfusunun ezici çoğunluğu köylü olmakla kalmayıp, üstelik köylülüğün ciddi bir devrimci potansiyel taşıdığı bir ülkede, böyle bir "teori" devrimin mezarını kazmaktan başka bir

işe yaramazdı.

Stalin, Leninizme dayanarak Troçki ve yandaşlarının oportünist teorilerini çürüttü. Asıl önemlisi, Çin devriminin karakterini, itici güçlerini, kendine özgü gelişme evrelerini ve hedeflerini Marksist-Leninist açıdan ele alan doğru bir devrim perspektifi geliştirdi. Bu perspektif, Leninist devrim teorisini yarı sömürge, yarı feodal bir ülkenin somut koşullarına uyarladığı, benzer başka ülkelere de ışık tuttuğu için tarihsel bir önem taşıyordu.

Stalin'in Çin devriminin özelliklerine ve gelişme perspektiflerine ilişkin tezlerinin hareket noktası, Lenin'in *İki Taktik*'te ve daha sonra formüle ettiği teorik ve taktik ilkelerdir. Ama bunlar, bazılarının iddia ettiği gibi hiç de Leninist devrim teorisinin dogmatik bir uyarlaması, ya da basit bir tekrarı değildir. Tersine, gerek Stalin gerekse Komintern emperyalist ülkelerdeki devrimle sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrim arasındaki farkları olsun, Çin devriminin ayırdedici özelliklerini olsun dikkate almışlardır.

Stalin, Çin'de "bütün militarist-bürokratik üstyapısıyla birlikte feodal kalıntılar(ın) baskı ve tahakkümünün temel biçimini" oluşturduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda, Çin, Rusya'dan farklı bir yarı sömürge ülke olduğundan devrim "emperyalist boyunduruğa karşı savaşım" vermeden zafere ulaşamazdı. Dolayısıyla, Çin'deki burjuva demokratik devrim ancak "devrimci hareketin iki kolunun", yani "feodal kalıntılara karşı hareketle emperyalizme karşı hareketin birliği" olabilirdi. Bu yolda ilerlenmeden sovyetik evreye ulaşılamazdı.

Troçkistlerce iddia edildiği gibi, Stalin, Çin devriminde milli burjuvaziyi ön plana geçiren bir stratejik mevzilenme planı önermiş değildir. Tersine, milli burjuvazi ile

sadece "geçici anlaşmalar ve bloklar"ın söz konusu olabileceğini söylemiş, son derece sallantılı ve güvenilmez olan bu sınıfa karşı uyanık olunması gereğini defalarca vurgulamıştır. Sadece şu yaklaşım bile Stalin'in proletaryanın müttefikleri karşısındaki temkinliliğini gösterir: "Bu müttefikler eşit ölçüde güvenilir değildi ve olamazlardı da. İçlerinden bazıları az çok güvenilir müttefikler (köylülük, şehir yoksulları gibi), diğerleri daha az güvenilir, yalpalayan müttefikler (küçük burjuva aydınları gibi), üçüncüler ise hiç güvenilmeyecek müttefiklerdi (milli burjuvazi gibi)." (Milli Demokratik Devrim, s.135) Dahası, Stalin'in proletaryanın demokratik devrimdeki hegemonyasına ve Komünist Partinin yönetici rolüne tayin edici bir önem verdiği bilinmektedir. Bundan ötürü, ÇKP içindeki "sol" oportünist eğilime karşı olduğu kadar, "Çin proletaryasının bağımsız sınıf görevlerini gözardı eden ve genel demokratik hareketle şekilsiz bir kaynaşmaya götüren sağ tesfiyeciliğe"karşı da mücadelenin öneminden bahsetmiştir.

Öte yandan, Komintern yönetici organları Çin devriminin sorunlarını çok daha ayrıntılı bir şekilde ele almışlardır. Komünist Enternasyonal'in 1926 Kasım ve Aralık'ında yapılan -Stalin'in de katıldığı- genişletilmiş VII. genel oturumunda alınan kararlarda şöyle deniyordu: "Çin'deki ulusal devrim, kendisini hızla geçen yüzyılın Avrupası'nın klasik burjuva devrimlerinden olduğu kadar, Rusya'daki 1905 devriminden de ayıran kendini özgü koşullar içinde gelişmektedir" (Süreç, sayı:1, s.21). Bu bağlamda devrimin "temel ayırdedici özelliği"nin, "Çin'in yarı sömürge oluşu ve yabancı emperyalizme olan bağımlılığı" olduğu belirtilmekteydi. Çin devriminin programını ve perspektiflerini etkileyen bir başka önemli et-

ken ise, "onun dünya çapındaki kapitalist toplumu yıkma hareketinin ayrılmaz bir parçası olarak, dünya devrimi döneminde yer alması" (Aynı yerde) idi. Bu, Lenin'in, ulusal kurtuluş hareketlerinin Ekim Devriminin zaferiyle birlikte genel demokratik hareketin bir parçası olmaktan çıkıp, dünya devrimin bir parçası haline geldiğine ilişkin tezinden çıkarsanmıştı.

Bu özellikler yanında devrimin proletaryanın hegemonyası altında gelişmesi, onun toplumsal karakterini eski tip burjuva demokratik devrimlerden ayırıyordu. Söz konusu kararda belirttiği gibi: "Çin devriminin sonucu zorunlu olarak ülkede kapitalist gelişime yolaçacak siyasal ve toplumsal koşulların yaratılmasını getirmeyecek", aksine "varolan kapitalizmi yıkma ve sosyalizmi kurma mücadelesinin bir parçasını oluşturacaktı" (agd, s.23). Çin burjuva demokratik devriminin zaferinin kapitalizmin serbestçe gelişmesine yol açmayacağı tezi, Lenin'in *İki Taktik*'teki yaklaşımından farklı, emperyalizm döneminin ve Ekim Devriminin açtığı koşullarla bağlantılı bir perspektifti. Hem bu, Marksist-Leninistlerle oportünistleri ayırdeden önemli bir kıstastı.

Bütün bunlardan hareketle Komünist enternasyonal Yürütme Kurulu'nun 1930 Haziranında alınan Çin Sorununa İlişkin Kararında şöyle deniyordu:

> "Çin'de proletarya ve koylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü, Bolşevikler tarafından 1905 devrimi koşullarında modeli çizilen demokratik diktatörlükten özsel olarak farklılık gösterecektir. Bu farklılık ilk planda Çin Devrimi'nin uluslararası durumuyla, SSCB'nin, sosyalist inşayı başarıyla geliştiren proletarya diktatörlüğü ülkesinin varlığıyla bağıntılıdır. Öte yandan, Çin'de ortaya çıkan durum

karşısında, komünistlerin hükümette çoğunluğu oluşturacağına güvenilebilir. Böylece proletarya, *köylülük üzerinde yalnızca ideolojik değil, aynı zamanda devlet hegemonyasını da gerçekleştirmeyi* başaracaktır. Aynı zamanda şu husus da hesaba katılmalıdır ki, Çin Devrimi yalnızca feodalizme ve militarizme karşı değil, aynı zamanda yabancı ve Çin kapitalistlerine karşı da amansız bir mücadeleyi önşart koşmaktadır. Çin'deki *demokratik diktatörlük*, yabancı ve Çin sermayesine ait girişimleri sistematik olarak müsadere etmek zorunluluğuyla karşı karşıya kalacaktır, ve böylece *sosyalist karakterde çok özsel adımlar atmaya zorlanacaktır. O halde sosyalist unsurların varlığı da Çin'de proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğün özgül bir özelliğini oluşturacaktır.* Çin devrimi'nde kapitalizmden sosyalizme geçişin, Ekim Devrimi'nde olduğundan daha fazla ara aşamaları olacaktır, ama o, sosyalist bir devrime geçiş müddetini önemli ölçüde kısaltacak, burjuva-demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçişi -1905 Devrimi koşulları altında öngörüldüğünden- önemli ölçüde daha hızlı tamamlayacaktır." (Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, 6. Defter, İnter yayınları, s.169-170)

KEYK Kararında belirtilen bu özellikler hem demokratik devrime yaklaşım bakımından, hem de demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçiş bakımından oldukça önemliydi. Üstelik burada belirtilen özsel farklılıklar sonradan halk demokrasisi deneyimiyle birlikte olgun biçimlere bürünmekle kalmayacak; bir yandan *İki Taktik*'in dogmatik taklitçileriyle, öte yandan "üretici güçler teorisi"ni savunan revizyonistlerle araya çekilmiş bir sınır çizgisi işlevi görecekti. Çünkü birinci olarak birçok

dogmatik oportünistin yaptığı gibi 1905 Rus Devrimi modelinin *aynen* kopye edilmesinden kaçınılmakta, yeni koşullar dikkate alınmaktadır. İkincisi, sosyalizmin bir unsuru olarak proletaryanın devrimdeki hegemonyası devlet hegemonyasına kadar genişletilmektedir. Üçüncüsü, yarı sömürge bir ülkede yabancı sermayeye ve yerli büyük sermayeye karşı izlenecek programatik ilkenin çerçevesi çizilmektedir. Bu sonuncusu, devrimin iki aşaması arasına bir ara aşama koyan ve bu ara aşamada büyük sermayeyi "milli" ya da "demokratik kapitalizm"e dönüştürmeyi savunan sağ oportünizmle taban tabana zıt bir anlayışı ifade eder.

Stalin önderliğindeki Komünist Enternasyonal Çin devriminde proletaryanın hegemonyası sorununa belirleyici bir önem vermiştir. KEYK'in 1926'da tezlerinde Çin Komünist Partisi'nin işçi sınıfı hareketi içindeki çalışmasının önemine ve öncülük rolüne ilişkin bir dizi göreve değinildikten sonra şu vurgu yapılıyordu: "Çin proletaryası devrimdeki egemen rolünü oynamak için kendi sınıfsal-siyasal ve iktisadi- örgütlenmesini çelikleştirmelidir. Proletaryayı bu tarihsel görev için örgütlemek ve eğitmek Komünist Parti'nin birincil görevidir" (Süreç, sayı:1, s.26). Proletaryanın tarımsal devrimde ve emperyalizme karşı savaşta hegemonyasını sağlaması gerektiğini birinci plana alan bu tez, basit bir yaklaşım değildir. Aksine, ilkesel bir önem taşıyordu ve devrimin kaderini yakından ilgilendiriyordu.

Proletaryanın demokratik devrimdeki hegemonyası, Lenin'in devrim teorisinin temel direklerinden biridir. Stalin, 1923'te, Lenin'in *İki Taktik*'te formüle ettiği stratejik planı yorumlarken şöyle demişti: "Bu plan, sadece devrimin hareket ettirici güçlerini doğru olarak hesaba kattığı

için değil, aynı zamanda proletarya diktatörlüğü düşüncesini (proletaryanın hegemonyasını) nüve halinde içerdiği için, daha sonra gelecek olanı, Rusya'da devrimin daha yüksek aşamasını, parlak bir biçimde önceden gördüğü ve bu geçişi kolaylaştırdığı için de önemlidir" (Stalin, Bütün Eserler, Devrim Yayınları, cilt:5, s.141). Stalin'in proletaryanın hegemonyasını, "proletarya diktatörlüğünün embriyonu" olarak görmesi ve Lenin'in teorisindeki bu yönü öne çıkarması boşuna değildir. Çünkü Çin devriminin olsun, başka demokratik tipte devrimlerin olsun sosyalist devrime dönüşmelerinin asıl sırrı buradaydı. Ayrıca, hegemonyanın sadece devrim sırasında değil iktidarın kurulduğu aşamada da sürmesi, demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçişi kısaltır ve kapitalizmin gelişeceği "ara evre" olasılığını ortadan kaldırırdı. Çin devrimi için öngörülen komünistlerin hükümette çoğunluğu oluşturması veya iktidarda hegemonyayı koruması düşüncesinin amacı da buydu; yani devrimin kesintisiz kılınmasını ve ileri itilmesini güvence altına almaktı.

Daha önce de belirtildiği gibi Çin devriminin Stalin ve Komintern tarafından geliştirilen perspektifleri, burjuva demokratik devrimin karakteri gereği burjuva çerçeveyi aşmayacağı görüşünü dıştalar. Bu, ilkin Lenin ve Stalin'in Ekim Devriminin açtığı çağın koşullarına yaklaşımlarıyla bağıntılıdır. Örneğin Lenin'in "üretici güçler teorisi"ne yönettiği eleştirilerde olsun, devrimin demokratik ve sosyalist aşamaları arasındaki ilişkiye yaklaşımında olsun örtük olarak bu vardır. Yine, Stalin, devrimin iki aşaması arasında kapitalizmin özgürce gelişeceği "uzun ya da kısa bir ara dönem" yaşanacağı anlayışına karşı ısrarlı uyarılarda bulunmuştur. Bu yaklaşımın Çin devrimi perspektiflerindeki yansıması, anti-emperyalist

demokratik devrimin kapitalizmin serbestçe gelişmesi yolunu açmayacağı, aksine devrimin burjuva çerçeveyi aşarak bu sınırların ötesine yönelerek ilerleyeceği tezi olacaktır. Her şeyden önce, devrimin emperyalizmi ve uzantısı "komprador burjuvazi"yi de hedef alıyor olması bunu gerektiriyordu. O nedenle, Komintern tezlerinde şöyle deniyordu: "Böylece ilk aşamada bu devrimin burjuva demokratik bir doğaya sahip olduğu gerekçesiyle Çin devriminin acil görevlerini (1) emperyalizmin yıkılması ve (2) feodalizm kalıntılarının tasfiyesi ile sınırlandırmak, hatalı olacaktır. Çin devrimi, burjuva demokrasisinin sınırları ötesine geçmeden emperyalizmi yıkamaz" (Süreç, sayı:1, s.26). Böylece, proletaryanın büyük sermayeye karşı tutumu ve devrimin kesintisizliği netlik kazanıyordu.

Sonuç olarak, 1930'lara gelindiğinde sömürge ve bağımlı ülkelerde devrim sorununun çeşitli yönleri açıklığa kavuşturulmuş bulunuyordu. Özellikle, zengin deneyimler içeren Çin devrimi uluslararası komünist hareket için bu açıdan eğitici bir laboratuar rolü oynayacaktı. Bu yüzden, Çin devrimi üzerine öne sürülen tezler kadar, bununla ilgili polemikler de diğer yarı sömürge, sömürge ülkelerin izleyecekleri yola ışık tutmaktaydı. Ayrıca, Komünist Enternasyonal Programında bu tür ülkeler devrimlerinin başlıca tipleri, önlerindeki stratejik ve taktik görevler ve programatik sorunlar üzerine temel yaklaşımlar getirilmişti. Bundan sonrası, ancak devrim deneyimleri içinde ve her komünist partinin çabalarıyla geliştirilebilirdi.

Buna rağmen ÇKP'ye giderek egemen olan oportünizm Stalin'in ve Komintern'in perspektiflerini deforme etti; Mao Zedung, biçimsel olarak uyuyormuş gibi görü-

nerek bu çizgiyi hemen her konuda değiştirdi, onu burjuva demokratik bir revizyona tabi tuttu. Bu, Troçki'nin Çin için önerdiği "proletarya diktatörlüğü altında sosyalist devrim" çarpık formülünün, tam ters kutbuna savrulan negatif bir kopyasından başka bir şey değildi.

Mao Zedung'un 1935'ten sonra ÇKP'ye hakim hale getirdiği "yeni demokratik devrim" teorisi, Komintern tezlerinden hemen her konuda farklıdır. Her şeyden önce, devrimde proletaryanın hegemonyası ilkesi terk edilmiştir. Mao, yer yer proletaryanın önderliğinden söz etmesine karşın, devrimde baş rolü köylülüğe ve kırlara tanıyarak işçi sınıfını ve kentleri büyük ölçüde devre dışı bırakacaktı. Böylelikle, ÇKP'nin bağımsız sınıf amaçları ve işçi sınıfı hareketinin önemi konusunda Stalin ve Komintern tarafından yapılan uyarılar kulak arkası ediliyor, proletarya hareketini genel demokratik hareket içinde eriten anlayış resmi çizgi haline geliyordu.

Proletaryanın hegemonyasından vazgeçilmesinin doğal sonucu, bu boşluğun küçük ve orta burjuvazi tarafından doldurulması oldu. Stratejik mevzilenme planı değişmişti: Köylülük ön plana geçti. Milli burjuvazi ile ancak belli evrelerde, geçici ittifak kurulabileceği yaklaşımı bir yana bırakıldı. Bu ittifak, halk iktidarının paylaşılmasına, hatta sosyalist aşamanın stratejisine dek uzatıldı. Buna bağlı olarak, devrimin zaferinden sonra kurulacak halk demokrasisi devleti sovyetik anlayıştan koparıldı ve burjuva demokratik devlete indirgendi.

Mao Zedung kendi demokratik devrim modelini, yabancı kapitalizmin -içteki uzantısı dahil- ve feodal kalıntıların tasfiye edilmesinden sonra ulusal kapitalizmin egemen hale getirilmesi üzerine kurmuştu. Oysa bu, demokratik aşama ile sosyalist aşama arasına kapitaliz-

min serbestçe gelişeleceği bir ara aşama koymaktan başka bir anlama gelmezdi. Diğer şeyler bir tarafa, demokratik devrimin proleter devrime dönüştürülmesinin proletaryanın bilinçlilik ve örgütlülük düzeyine değil de, sosyalizmin ekonomik ve sosyal koşullarının olgunlaşmasına bağlanması kesintisiz devrim fikrinin düpedüz terk edilmesi demekti.

Mao Zedung'un "yeni demokratik devrim" teorisinin içeriği, Çin devriminin 1949'da zafer kazanmasından sonra açığa çıktı. Çin devrimi, emperyalist boyunduruğun yanı sıra komprador burjuvazinin ve toprak ağalarının egemenliğine son verdi. Bu yönüyle emperyalizme ağır darbe indiren ve dünya devrimini güçlendiren büyük bir devrimdi. Ama devrim proleter devrime dönüştürülemedi; proletarya diktatörlüğünün ve sosyalist ekonominin örgütlendirilmesine doğru ilerletilemedi. Sonuçta Çin devrimi bir burjuva demokratik devrim olarak kaldı. Bunun asıl nedeni ÇKP'nin izlediği revizyonist çizgisiydi. Zaten Çin önderlerinin "Çin Marksizmi" ya da "Marksizmin Avrupalı biçiminden Çinli bir biçime dönüştürülerek sistematik biçimde Çinlileştirilmesi" kılıfı arkasında izledikleri burjuva demokratik çizginin başka türlü sonuçlanması da olanaksızdı.

Halk Demokrasileri Deneyimi

Ekim Sosyalist Devriminden sonra proletaryanın önderliğinde zafere ulaşan ilk halk devrimleri -kısa sürede yenilgiye uğrayan Macaristan devrimini saymazsak- Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinde gerçekleşti. II. Dünya Savaşının bitiminde sosyalist kampa dahil olan bu ülkelerdeki devrimleri, gerçekten de bir domino gibi birbirlerine eklenen Çin, Kore, Vietnam ve Küba devrimleri

izleyecekti. Bu devrimlerle birlikte emperyalist sistem peşpeşe büyük darbeler yiyor, dünya devrim süreci gitgide bütün kıtaları kucaklar hale geliyordu.

Doğu Avrupa ülkelerindeki devrimler tek tek ele alındıklarında her birinin kendine özgü yanlar taşıdıkları söylenebilir. Hatta bunların içinde güçlü bir ulusal kurtuluş savaşı olarak zafer kazanıp, sosyalizme geçmeden emperyalizme teslim olan Yugoslavya gibileri de vardır. Ama bu devrimler genellikle karakterleri, itici güçleri, gelişme yolları ve sosyalizme geçişleri bakımından ortak özellikler taşırlar ve, olumlu ya da olumsuz yanları ile, çağımızın üzerinden atlanıp geçilemeyecek devrim deneyimleri arasında yer alırlar. Dolayısıyla, devrimimizin pespektiflerini ortaya koyarken dikkate almadan edemeyeceğimiz önemli bir deneyim kaynağını oluştururlar.

Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkelerindeki halk devrimleri 1930'lu yıllarda yükselen faşizm dalgası ve emperyalist savaş tehdidi ortamında mayalandılar. Bu ülkelerden bazıları, daha doğrusu Çekoslavakya, Polonya ve Macaristan orta düzeyde gelişmiş ülkelerdi. Balkanlarda yer alan Arnavutluk, Bulgaristan ve Romanya ise Avrupa'nın en geri ülkeleri arasındaydılar. Hemen hepsinde de burjuva demokratik devrim tamamlanmamıştı. Yani feodal kalıntılar tasfiye edilerek köylü-toprak sorunu çözülmediği gibi, egemen ulusların zulmü altında inleyen ezilen uluslar da özgürlüklerine kavuşmamışlardı. Daha önemlisi, Dimitrov'ın işaret ettiği gibi, "Balkan ülkeleri ve Macaristan emperyalizmin birer yarı sömürgesi durumunda" bulunuyorlardı. Emperyalistlerin gözlerini diktikleri ve üzerinde kıyasıya hegemonya rekabeti yürüttükleri bölge, yüzyılın başından beri bir barut fıçısı gibi patlamaya hazır haldeydi. Üstelik bunların çoğu monar-

şist, faşist rejimlerle yönetiliyorlardı.

Bütün bu olgular Doğu Avrupa ülkelerindeki devrimlerin hangi ortam içinde devindikleri, hangi aşamada bulundukları ve hangi görevlerle karşı karşıya oldukları hakkında belli bir fikir verir. Kendiliğinden anlaşılacağı gibi buralarda emperyalizm yıkılıp tam bağımsızlık sağlanmadan, feodal kalıntılar tasfiye edilmeden, siyasi demokrasi ve ulusların özgürlüğü kazanılmadan, bunlar atlanarak sosyalizme doğru ilerlenemezdi. Bir başka açıdan ifade edersek, proletarya, geniş köylü yığınları, kent küçük burjuvazisi, ezilen ulus hareketi ve demokrat aydınlar üzerindeki hegemonya rolünü ancak bu sorunlarla ilgilendiği takdirde gerçekleştirebilirdi. Devrimi ara vermeden sosyalizme dönüştürmek de buna bağlıydı. Zaten bu tip ülke işçi sınıflarının önündeki anti-emperyalist demokratik görevlerin nasıl ele alınması gerektiği ve bu görevlerin sosyalizme nasıl bağlanacağı sorunu Komünist Enternasyonal'de sürekli tartışılan bir şeydi. En basitinden 1930'lu yıllarda faşizme karşı halk cephesi politik mücadele taktikleri yaygın olarak tartışılmış, kazanılan deneyimler bütün komünist partilere aktarılmıştı.

Doğu Avrupa ülkelerinde gelişen devrimler genellikle burjuva demokratik bir karaktere sahipti. Ne var ki, bu devrimler çarlık otokrasisini, feodal kalıntıları yıkmayı hedef alan 1905 devriminden farklı yönler de taşıyorlardı. Çünkü bu ülkelerde proletarya sadece feodal kalıntıları değil, bir bütün olarak iktidardaki büyük burjuvazi ile büyük toprak sahiplerini, ve onların ardındaki emperyalizmi hedef almadan edemezdi. Bu özellik, yani devrimin daha ilk aşamada işçi sınıfının dolaysız düşmanı büyük burjuvaziye karşı da yönelmek zorunda olması söz konusu devrimlere daha derin, daha halkçı bir içerik kazandı-

rıyordu. Başka bir deyişle, ilk aşamadan büyük burjuvazinin siyasi egemenliği yıkılmakla sosyalist nitelikteki bir görev de çözülmüş olacaktı. Buysa devrimin sağlayacağı dönüşümlerin halkçı içeriğini derinleştirmekle kalmıyor, kesintisiz devrime bir iç içelik boyutu da katıyordu.

Bu ülkelerdeki komünist partilerin kimi daha güçlü, kimiyse daha zayıftı. Ama Alman faşizminin işgali karşısında, zorlukları göze alıp militanca savaştıkları taktirde hızla devrime önderlik etme olanakları vardı. Faşist işgalcilerin vahşi zulmü ve yağması halk yığınları üzerinde derin bir tepki yaratıyor, devrimin sosyal tabanını genişletiyordu. Üstelik işgalci emperyalistlerle işbirliği yapan egemen sömürücü sınıflar halkın nezdinde büyük bir itibar kaybına uğramışlardı. Nitekim bütün bu faktörlerin bir araya gelmesi doğru bir ulusal kurtuluş savaşı stratejisi izleyerek elde silah döğüşen partileri hızla güçlendirdi ve proletaryanın emekçi sınıf ve tabakalara önderlik etmesini sağladı. Özellikle de Hitler'in Sovyetler Birliği'ne saldırmasından sonra anti-faşist ulusal kurtuluş savaşı bu ülkelerde-değişen düzeylerde de olsa- bir çığ gibi büyüdü.

Doğu Avrupa ülkelerinde komünist partilerin halk devrimini zafere ulaştırmalarında stratejik öneme sahip şu üç temel örgütleme biçimi rol oynadı: Ulusal kurtuluş cepheleri, ulusal kurtuluş orduları ve Sovyet tipi halk iktidar organları. Askeri örgütlenme ve Sovyetler 1905 ve 1917 devrimleri bakımından yeni bir olgu değildi. Hatta 1917 Rusya'sında Sovyetler bu devrimlerde olduğundan çok daha büyük bir rol oynadılar. Ancak gerilla ve partizan birliklerinden ulusal kurtuluş ordularının kurulmasına dek uzanan süreç, dolayısıyla partizan savaşından ayaklanmaya varan yol Doğu Avrupa ülkelerinde daha

uzun süreli yaşanacaktır. Yani, buralardaki silahlı devrim Ekim Devrimi gibi kısa sürede olup bitmedi. Hatta bazı ülkelerde Sovyet ordularının yardımı olmasaydı, silahlı mücadele ve ayaklanma belki daha uzun sürerdi. Dahası, II. Dünya Savaşı sonrası yıllarda zafer kazanan Çin, Kore ve Vietnam devrimlerinde halkın silahlı savaşı başlıbaşına bir askeri stratejiyi gerektirmiştir.

Ulusal kurtuluş cephelerine gelince, cephe türü siyasi örgütlenme 1905 ve 1917 devrimlerine göre yeni bir ittifak biçimini temsil ediyordu. Sendikalar veya Sovyetler türündeki yığın örgütlerinden farklı olan halk cephesi örgütlenmesi Komintern tarafından faşizme ve sermayeye karşı mücadele sürecinde geliştirilmiş, bir prototipi 1936'larda İspanya iç savaşında yaşanmıştı. Bulgaristan'da Vatan Cephesi, Çekoslovakya'da Ulusal Cephe, Romanya'da Ulusal Demokratik Cephe, Yugoslavya'da Halk Cephesi, Arnavutluk'ta Ulusal Kurtuluş Cephesi (vs.) adı altında kurulan bu siyasi örgütlenme biçimi, işçi sınıfının önderliği altındaki işçi-köylü ittifakı etrafında gelişen halkın siyasi birliğinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaktı. Halk cepheleri bir yandan komünist partilerin öncülük etme kapasitelerini yükseltirken, diğer yandan da halk iktidarı organlarına ve halk ordularına büyük bir siyasi destek sağlamışlardı. Arnavutluk dışındaki ülkelerde cephenin anti-faşist parti ve grupların katılmasıyla gerçekleşmesiyse, bu örgütlenme biçiminin bir başka özelliğiydi. Ayrıca, halk cepheleri, gerekli arınma sağlanıp uygun düzenlemeler yapıldıktan sonra devrimin sosyalist aşamasında da varlıklarını sürdüreceklerdir.

Doğu Avrupa ülkelerinde eski devlet aygıtının yıkılması farklı zamanlarda, farklı hızlarda gerçekleşmiştir. Bu hız, karşı devrimci güçlerin örgütlülüklerine, silahlı

devrimin şiddetine, komünist partilerin etkinlik düzeyine ve halk cephelerinde yer alan diğer partilerin tutumlarına göre değişecekti. Bu ülkelerde sağ kanat sosyal demokratlar ve diğer burjuva partiler faşist ordu ve polis aygıtı yıkıldıktan sonra da devrimin sosyalizme doğru ilerlemesini önlemeye, sabote etmeye çalıştılar. Bazı ülkelerde gericilerin tasfiyesinde parlamenter yöntemler de kullanıldı. Demokratik görevlerin tamamlanıp sosyalist dönüşüme geçilmesi Macaristan, Romanya ve Bulgaristan'da nispeten yavaş bir tempoda gerçekleşti. Buna karşılık, Arnavutluk ve Çekoslovakya'da zaferden bir yıl sonra sosyalist dönüşüm yolunda önemli adımlar atıldı.

Ancak aradaki belli hız ve yöntem farklılıklarına rağmen bu ülkelerde devrim demokratik görevlerde konaklamamış, bunların tamamlanması beklenmeden sosyalist doğrultuda ilerlemiştir. Bu, komünist partilerin halk yığınlarını kendi saflarına çekmeyi başarmaları ve yönetimin işçi sınıfının elinde toplanması sayesinde olmuştur. Diğer bir etken ise sosyalist aşamaya geçiş sırasında tarafsızlaştırma politikasına gerek kalmadan kent ve kır küçük burjuvazinin tıpkı demokratik aşamadaki gibi proletaryayı izlemesidir. Böylece, ciddi ayaklanmalarla karşılaşılmadan kesintisiz olarak sosyalizme geçilebilmiştir.

Doğu Avrupa ülkelerinde zaferden sonra kurulan yeni iktidar proletarya diktatörlüğü görevlerini de yerine getiren halk demokrasisi devleti niteliğini taşıyordu, yani devlet özünde sosyalistti. Dolayısıyla, halk demokrasisi burjuva demokrasisinin bir biçimi ya da çeşidi değil, proletarya diktatörlüğünün bir biçimiydi. Bu durum, devrimin gerçekleştiği genel ve özel koşulların, proletaryanın hegemonyasının, halk iktidarının sovyetik tarzda örgütlenmesinin ve devrimin kesintisizliğinin bir sonucuydu.

Dimitrov, BKP'nin 1948'deki V. Parti Kongresinde halk demokrasisini tanımlarken şöyle diyordu: "Marksist-Leninist prensiplere göre, Sovyet rejimi ve halk demokrasisi rejimi hep aynı iktidarın -kasaba ve köy emekçilerinin müttefiki ve önderi olan işçi sınıfı iktidarının- başka başka iki şeklidir. Bizde kapitalizmden sosyalizme geçişin kendine mahsus şekli, her memleket hakkında genel olan, kapitalizmden sosyalizme geçişin esas şeklini değiştirmez ve değiştiremez." (G. Dimitrov, Halk Cumhuriyetine Doğru, s.230) Ek olarak, Dimitrov halk demokrasisi devletinin en önemli dört özelliğini de şöyle sıralıyordu: 1) İşçi sınıfının önderliği altında olması ve halkın büyük çoğunluğunun egemenliğini temsil etmesi. 2) Tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin ekonomik bakımdan tasfiye edildiği, ama kapitalizmin ekonomik köklerinin tamamen kaldırılmadığı geçici bir devrenin devleti olması, 3) Sovyetler Birliği ile sıkı bir işbirliğinin ve karşılıklı yardımın varlığı. 4) Emperyalist sistemden kopulması ve sosyalist kamp safında yer alınması.

Başka partilerin bulunmadığı, halk demokrasisi devletinin tek önder ve yönetici gücünün AKP -sonradan AEP- olduğu Arnavutluk'ta bu daha da belirgindi. Enver Hoca, şöyle diyordu: "Partinin önderliği altındaki Ulusal Kurtuluş Savaşı işgalcilerin ve hainlerin kökünü kazıdı ve halk demokrasisi rejimi, proletarya diktatörlüğü kuruldu." (Enver Hoca, Leninist Parti ve Kadrolar, s:108.) Arnavutluk'taki halk iktidarı bir yandan anti-emperyalist demokratik görevleri yerine getirirken, öbür yandan da devrimin kesintisizliğini güvence altına almış, derhal sosyalist devrime geçmişti. Bu, doğrudan doğruya iktidarın niteliğiyle bağlantılıydı. AEP Tarihi bunu şu şekilde açıklıyordu: "İktidar meselesi, daha ülke tamamen kurtarıl-

madan devrimci güçler lehine çözülmüş bulunuyordu. Kurtuluştan hemen sonra da, halk demokrasisi devleti biçiminde proletarya diktatörlüğünün görevlerini yerine getirmeye başladı." (AEP Tarihi, Cilt: III, Bora Yayınları, s.179) Böylelikle, Arnavutluk'ta son derece geri düzeyde olan üretici güçlerin kapitalist yoldan geliştirilmesi gibi bir opotünizme düşülmeden sosyalist üretim ilişkilerinin kurulmasına geçilebildi. Bu sayede ülke kurtarıldıktan iki yıl sonra belli başlı üretim araçları kamulaştırılmış, ülke ekonomisini ağırlığı sosyalist sektörün eline geçmiş bulunuyordu.

Halk demokrasisinin niteliğinin yorumlanması konusunda dönemin diğer Marksist-Leninist partileri de aynı görüşleri savunuyorlardı. Macaristan Komünist Partisinin deneyimli önderi M. Rakosi, "Halk demokrasisinin sosyalizmi inşa ettiği fikrini şüpheye düşüren görüşleri ortaya atılır atılmaz reddettik" (Modern Revizyonizmle Mücadele, Günce Yayınları, s.90) diyordu. Rakosi, ayrıca şunları söylüyordu: "İçeriği bakımından burjuva demokratik devrimin hedeflerini gerçekleştirmekle birlikte, bu mücadelenin proletarya diktatörlüğüne yol açacağı öngörülebilirdi, çünkü Komünist Partisi tarafından yönetilen işçi sınıfının yönetici rolü yüklenmesinin proletarya diktatörlüğünün tohumlarını taşıdığı hakkındaki Stalin'ci öğretiye uygundur. Bu plana uygun olarak, çalışmamıza Macar Bağımsızlık Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni kurarak işe başladık. Bu cephe Nazi emperyalizmine ve feodalizme karşı olan partileri ve unsurları kapsıyordu. Savaş sırasında tarafımızdan geliştirilen bu stratejik plânı bilmeyen veya kavramayan çok sayıda yoldaş, heterojen unsurlardan oluşan bu geniş koalisyonu hayretle ve birçok defa isteksizli le karşıladılar. (Aynı yerde).

Bununla birlikte, halk devrimini yolundan saptırmaya, burjuva demokratik aşamada durdurmaya çalışanlar da yok değildi. PBİP önderliği içinde yer alan sağ oportünist Gomulka 1947'de "halk demokrasi"nin Polonya'nın "kendine özgü yolu"na uygun olmasını istedikten başka, "işçi sınıfının diktatörlüğü ve özellikle partinin diktatörlüğü ne gerekli ne de anlamlıdır" diyordu. Gomulka'ya göre iktidar "kuvvetler ayrımı"na, "parlamenter demokrasiye dayanmalı" idi. Benzer bir görüş, yani kurulacak devletin "parlamenter demokratik cumhuriyet" niteliği taşıması gerektiği anlayışı, Doğu Almanya'da ASBP içinde de savunulmuştu. Aynı şekilde, Arnavutluk'ta kurulan yeni düzenin bir burjuva demokrasisi olmasını ve kapitalizmin serbestçe gelişmesini savunan AKP MK üyesi Seyfullah Maleşova da, sağ oportünist görüşleri nedeniyle partiden tasfiye edilecekti. Ama bütün bu sağ oportünistlerin en önünde giden ve diğerlerine akıl hocalığı yapan Tito'nun başında bulunduğu Yugoslavya Komünist Partisi idi. Tito kliği ulusal kurtuluş devriminin zaferinden sonra "işçilerin özyönetimi" adı altında özel tipte bir devlet kapitalizmine yönelecek, özel sermayeyi tasfiye etmek yerine destekleyecek, tarımın kollektifleştirilmesine yan çizecek ve emperyalizme teslimiyet çizgisi izleyecekti.

1956'larda Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde Kruşçevciler tarafından başlatılan kapitalist restorasyon sürecinde halk demokrasileri deneyimi ve bu deneyimin işlenip zenginleştirilmesi çabaları kesintiye uğratıldı. Üstelik Kruşçevci revizyonistler halk demokrasisi devrimlerini "kapitalist olmayan kalkınma yolu"nun, "çok partili sistem"in ya da reformdan geçirilmiş parlamenterizm"in bir kanıtıymış gibi göstermeye bile kalkıştılar? Kruşçevcilerle aynı parkurda koşan Troçkistler ve birtakım revizyo-

nistler ise, Doğu Avrupa devrimlerini aşamaların atlandığı ve baştan itibaren sosyalist devrim olarak gelişmiş bir "sürekli devrim" diye yutturmaya çalıştılar.

Oysa halk demokrasisinin her iki oportünist çaprıtmayla da bir ilgisi yoktu. 1917 Ekim devriminin yarattığı sovyet sisteminden belli bakımlardan ayrı olan halk demokrasisi biçimi, kapitalizmin genel bunalımının derinleştiği, emperyalist sistem içindeki çelişkilerin doruğuna vardığı ve sosyalist Sovyetler Birliği gibi güçlü bir kalenin varolduğu koşullarda, söz konusu ülkelerin tarihsel ve ulusal özelliklerinin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Bu, Lenin tarafından daha Ekim Devriminden önce öngörülmüştü: "Bütün ülkeler sosyalizme varacaktır. Bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Her biri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde, sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine, kendisinden bir şey katacaktır." (Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, s.85) Lenin, bu aynı görüşü önemli yapıtı *Devlet ve İhtilal*'de de şöyle ifade ediyordu: "Kapitalizmden komünizme geçiş hiç kuşkusuz ortaya çok sayıda ve çeşitli siyasi biçimler ortaya çıkaracaktır, ama öz ister istemez aynı olacaktır: Proletarya diktatörlüğü." (Lenin, Devlet ve Devrim, s.48) İşte halk demokrasisi devleti de Lenin'in sözünü ettiği bu biçimlerden birisiydi.

Doğu Avrupa ülkelerinde proletaryanın demokratik aşamayı atlayarak gerçekleştiği teziyse sadece bir iddiadır. Çünkü başta da belirttiğimiz gibi bu devrimler önlerine ulusal bağımsızlık, anti-feodal toprak devrimi, faşizme karşı mücadele, siyasi demokrasi (vs.) gibi demokratik içerikli görevler koymuşlardı. Devrimin itici güçleri-

nin sosyal bileşimi ve halk cephelerindeki ittifakların içeriği de buna uygundu. Hatta bazı ülkelerde anti-faşist ulusal kurtuluş savaşına emekçi halk dışında kalan birtakım zengin köylü ya da ulusal burjuva unsurlar bile katılmışlardı. Özetle, bu ülkelerde devrim ilk aşamasında sosyalist olmadığı gibi, proletarya diktatörlüğü sloganı altında da gelişmiş değildir.

Burada, bir model olarak en tipik olan Arnavutluk devrimini ele alabiliriz. Arnavutluk devrimi şu üç aşamada gelişti: 1) Ulusal bağımsızlığın kazanıldığı ve halk iktidarının kurulduğu 1944 Kasımına kadar süren anti-emperyalist demokratik aşama. 2) Sosyalizmin iktisadi temelinin inşasının başladığı ve sosyalist üretim ilişkilerinin ülke çapında tamamladığı 1945-1960 arası dönem. 3) 1960 yılında başlayan sosyalizmin tam olarak inşası aşaması. Bu üç aşama, proletaryanın önderliği altında kesintisiz olarak ve iç içe gelişmiş tek bir devrimin parçalarıydı.

Arnavutluk'un işgalden tamamen kurtulması ve demokratik halk iktidarının ülke çapında kurulması, yani halk devriminin zafere ulaşması 29 Kasım 1944 tarihinde gerçekleşti. Ama halk iktidarı ondan epey önce kurulmuştu. Temelleri Peza Konferansı'nda (1942) atılmakla birlikte ulusal kurtuluş konseylerine dayanan ilk halk meclisi ve demokratik halk hükümeti 1944 Mayısında Permet Kongresi'nde seçildi. Bu iktidar, ulusal kurtuluş konseylerinin sınıf bileşimleri ve yerine getirmekle görevli oldukları yükümlülükler bakımından bir demokratik diktatörlüktü. Ama Paris Komününü ya da Sovyetleri andıran ulusal kurtuluş konseylerine dayanmaları, yasama ve yürütmeyi birleştirmeleri nedeni ile de biçim ve öz olarak burjuva parlamenter cumhuriyetlerden tamamen ay-

nıydı. Yanı sıra, demokratik diktatörlükte öncü rolü oynayan komünist partisiydi ve hegemonya işçi sınıfının elindeydi. Bundan dolayı, AEP Tarihi bu dönemi kastederek şu tespiti yaptı: "Savaş sırasında bu iktidar sadece devrimci güçlerin demokratik diktatörlüğünden meydana gelmiyor, aynı zamanda proletarya diktatörlüğünün hızla gelişen unsurlarını da taşıyordu" (AEP Tarihi, cilt: I, Yurt Yayın, s.226).

Sonuç olarak, demokratik diktatörlüğün halk devriminin zaferinden sonra proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan halk demokrasisi haline gelmesi ve proletarya diktatörlüğünün görevlerini de yerine getirmesi, onu sosyalist devrimin unsurlarını bağrında taşımasının ve devrimin kesintisiz karakterinin doğal bir sonucuydu. Üstelik sosyalist aşamaya geçilmeden önce emperyalizm ve toprak ağaları ile birlikte burjuvazinin siyasi bakımdan tasfiyesi de sağlanmış, dolayısıyla sosyalist nitelikteki bir görev çözülmüş oluyordu.

Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Romanya ve Polonya'daki devrimlerin kendine özgü yanları, tempo farklılıkları, güçlükleri ya da kolaylıkları bir tarafa bırakılırsa, hepsinin de aşağı yukarı Arnavutluk devrimine benzer bir gelişim çizgisi izledikleri, aynı aşamalardan geçtikleri, aynı görevleri çözdükleri söylenebilir. Bundan ötürü, bu devrimlerin bir hamlede gerçekleşmiş sosyalist devrimler olduklarını iddia etmek de, halk demokrasilerini "burjuva demokrasisinin gelişkin bir çeşidi" saymak da tarihi gerçeği çarpıtmak demektir.

Nisan 1991

İKİ AYRI DEVRİM PERSPEKTİFİ

İlk sayısında demokratik devrim ve sosyalist devrime ilişkin konuları birbirini tamamlayan makaleler halinde işleyen *Seçenek* dergisi sunuş yazısında şöyle bir tespitte bulunuyor:

> "...anti-sosyal emperyalist kesimde Mao'cu revizyonizme karşı açılan ideolojik savaşımdan sonra, Marksizmin devrim sorununa ilişkin teorik görüşlerine hakim olunamadığı ölçüde Troçkizmin etkilerine doğru savrulma tehlikesi doğdu, zamanla ve giderek de yaşandı."

Eski *Halkın Kurtuluşu* içinden çıkan Troçkist eğilimli gruplardan hareketle öne sürülen bu görüş, hem bizim açımızdan hem de Mao revizyonizmine karşı tavır alan diğer siyasal hareketler açısından doğru değildir. En başta kendimizle ilgili söyleyelim ki, biz bu mücadelede

Troçkizme savrulmadığımız gibi Marksizm-Leninizmin mevzilerinden de ayrılmadık. Ayrıca, *Devrimci Halkın Birliği* dahil olmak üzere *Halkın Kurtuluşu* ve *Halkın Yolu* gibi hareketlerin Troçkizme doğru eğilim gösterdikleri de söylenemez; çünkü bu hareketler aşırıya kaçıp Troçkizme savrulmak bir yana, eleştirdikleri Mao revizyonizminden ve onun yerli bir türevi sayılabilecek "Milli Demokratik Devrim"cilikten bile kopamamışlardı. Uzun yıllar bir revizyonizmi, alelacele terkedip etkilerinden bütünüyle kurtulmak olanaklı mıydı?

Bunun pek öyle kolay olmadığı, aradan geçen on yıl gibi uzun bir zamandan sonra *Seçenek*'in, Troçkizme karşı mücadele ve Türkiye devriminin teorisi adına getirdiği görüşlerden de anlaşılmaktadır. Bunu Mao revizyonizminin ondaki etkilerini ve diğer yanlışlarını ele almadan dolayısıyla kendimizi belli başlı noktalarla sınırlayarak bile olsa gösterebileceğimizi sanıyoruz.

Devrimci Proletarya Hareketinin Görevleri

Proletarya adına ortaya çıkmış bir hareketin gelişmişliğinin ve olgunluğunun ölçütü, onun sosyalist ve demokratik mücadele görevlerinin bütünlüğüne doğru yaklaşıp yaklaşmadığı, bu ikisi arasındaki farklılığı ne ölçüde anlayabildiği ve proletaryanın kendi bağımsız görevlerini hangi titizlikle koruyabildiğidir. Bizimki gibi demokratik görevler içinde boğulma tehlikesinin oldukça fazla olduğu bir küçük burjuvalar ülkesinde bu özellikle geçerlidir.

Seçenek dergisinin bu konudaki anlayışını kelimesi kelimesine aktaralım:

> "Bu bakımdan, sosyalist proletarya yarı proleteryayı kendisine çekerek, şehir ve kırın küçük burjuva katmanlarıyla bağlaşma kurmalı bunun önündeki

engel olan, liberal orta burjuvaziyi tecrit etmeli ve devrimimizin işbirlikçi tekelci burjuvaziyi ve büyük toprak sahipleri üzerinde zaferini sağlamalıdır. Bu proletaryanın devrimci demokratik görevleridir. Devrimci proletaryayla, yarı proletaryayla sosyalist bağlaşmasına dayanarak, küçük burjuvazinin yalpalanlamalarına, ya da özellikle küçük burjuvazinin siyasi temsilcilerinin direnişini etkisizleştirerek, devrimin tüm burjuvaziye karşı zaferini sağlamalıdır. Bu da proletaryanın sosyalist görevidir." (Seçenek, sayı: I, s.55) (abç)

"Devrimimizde Proletaryanın Rolü" gibi bir başlık altında, proletarya hareketinin sosyalist ve demokratik mücadele görevlerinin, hem nihai amaca bağlı olarak devrimin ayrı ayrı aşamaları bakımından, hem de güncel görevlerle ilişkisi içinde anti emperyalist demokratik halk devrimi aşaması bakımından ele alınması gerekirdi değil mi? Ama bunları dikkate almayan *Seçenek*, demokratik görevleri demokratik aşama ile, sosyalist görevleri sosyalist aşama ile özdeşleştirmek hatasını işliyor, o kadarla yetiniyor. Bir başka deyişle, bugün demokrasi için mücadele edelim, zamanı gelince de sosyalizm mücadelesine geçeriz görüşünü savunmuş oluyor.

Gerçi hakkını yemeyelim, derginin bazı yerlerinde devrimin bu aşamasındaki proletaryanın sosyalist görevlerinin bazı unsurlarına değinilmiyor değil. Ama bunlar çoğunlukla "pratik özgürlükler için savaşım önde gelir", "bizim gibi ülkelerde demokrasi mücadelesi öndedir" gibi sosyalist mücadele görevlerini geri plana iten veya alabildiğine küçültmeye çalışan halkçı formülasyonlardan ibarettir. Devrim sorununun ele alındığı uzunca bir yazıda proletaryanın öz ve en yüksekte tutması gereken görevle-

rinin, yarım sayfayla dahi olsa işlenmemesi ilginçtir. Oysa bizi, sıradan ulusal kurtuluşculardan, anti faşistlerden ya da devrimci demokratlardan ayıran en önemli noktalardan birisi burada yatar.

Seçenek dergisinin bu oportünist hatasının bir ucu Çin'deyse bir ucu da Türkiye devrimci hareketinin Kadroculara dek uzanan derinliklerindedir. Mao'nun, köylülüğü, toplumun en devrimci sınıfı sayan, ulusal bağımsızlık ve demokrasi için mücadeleyi her şeyin üstüne çıkaran ve sosyalizm mücadelesini geleceğe erteleyen görüşlerini uzun uzadıya anlatmak gerekmiyor. Öte yandan bir çok unsurunu Mao'dan alan, ama ondan daha kaba bir popülizmi temsil ettiği halde 1968'lerde M. Belli ve benzerleri tarafından piyasaya çıkarılan Milli Demokratik Devrim çizgisi de aynı kategoride bir oportünizm türü idi. "Milli Demokratik Devrim teorisi,"proletaryanın devrimci partisinin yönetici ve önder rolünü, proletaryanın devrimdeki hegemonyasını reddediyor, sosyalizmin geleceğin sorunu olduğu gerekçesiyle bu aşamadaki sınıf mücadelesi görevlerini tam tamına bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine indirgiyordu. Milli Demokratik Devrim'inin el üstünde tutulduğu 1970'lerde, ister propoganda, ister ajistasyon, ister örgütlenme alanında olsun anti emperyalist, anti feodal mücadele görevlerinin dışına çıkan bir şey göremezdiniz. Daha sonraki yıllarda M. Belli'nin Milli Demokratik Devrim blokundan kopan küçük burjuva devrimci hareketler aynı anlayışı düzeltip incelterek savunmaya devam ettiler, hâlâ da savunuyorlar. Görünen odur ki, klasikler bir yana, AEP önderliğindeki uluslararası komünist hareketin devrim teorisi konusundaki son derece açık görüşlerine rağmen *Seçenek* bu sağ oportünist görüşlerden arınamamıştır.

Marksist-Leninist hareket, her şeyden önce, toplumun en devrimci sınıfı proletaryayı temsil eder; onun idelolojik, siyasi, örgütsel öncüsüdür. KOMÜNİST MANİFESTO'nun bundan 140 yıl önce ilan ettiği gibi, proletarya sosyalistleri "işçi sınıfının ivedi hedeflerine ulaşması ve o andaki çıkarlarının gerçekleşmesi için savaşırlar; ama mevcut hareket içerisinde, bu hareketin geleceğini de temsil ederler ve gözetirler." Geleceği gözetmek, devrim sonrası için sosyalizme geçiş perspektifine sahip olmakla sınırlandırılabilir mi?

Kuşkusuz hayır. Proletarya devrimcilerinin ilk ve en önemli görevleri kendi bağımsız sınıf partilerini kurmak ve sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketini bütünleştirmektir. Gerek geçmek zorunda olduğu bütün aşamalarda, gerekse bu aşamalarda kuracağı ittifaklarda proletaryanın sınıf bağımsızlığını koruyabilmesi ve önderlik rolünü yerine getirebilmesi için bu vazgeçilmez bir ön koşuldur. *Seçenek* ile görünürde bu noktada bir anlaşmazlığımız yok, ama o, partinin sosyalist ve demokratik mücadele görevlerinin bütünlüğünü kavrayamıyor. Dolayısıyla proletarya partisinin görevleri konusunda farklı konumlara düşüyoruz. Onun sorunu nasıl tek yanlı olarak kavradığını Lenin'den yapacağımız şu alıntıda da görebiliriz:

> "Sınıf bilincine sahip bir işçi, bir sosyalist günümüzün köylü hareketini nasıl değerlendirmelidir? Bu hareketi desteklemeli, en enerjik biçimde köylülere yardım etmeli, gerek bürokrasinin ve gerekse toprak beyliğinin iktidarını silip atmanın neden yeterli olmadığını köylülere anlatmalıdır. Bu iktidarı devirdikleri zaman, sermayenin iktidarının, burjuvazinin iktidarının da ortadan kaldırılması için hazırlanma-

ları gerekir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ise, tamamıyla sosyalist, yani Marksist bir öğretinin en kısa zamanda yayılması gerekir. Kır proleterleri birleşmeli, birbirleriyle kaynaşmalı ve köy burjuvazisi ile Rus burjuvazisinin tümüne karşı mücadele etmek üzere örgütlenmelidirler. Sınıf bilincine sahip bir işçi, sosyalist mücadele uğruna demokratik mücadeleyi ya da demokratik mücadele uğruna sosyalist mücadeleyi unutabilir mi? Hayır..." (Lenin, Tarım Sorunları, s.347)

Görüldüğü gibi proletaryayı (kır proleterleri dahil) sadece devrimci partisinde ve işçi örgütlerinde örgütlemek gerekir. Ama sosyalist görevler açısından tek başına yetersizdir bu. Çünkü sınıfa ve bütün emekçilere sosyalizmin propogandasını yapmak, mevcut sistemi tüm yönleri ve çelişkileriyle birlikte kavratmak, proletaryanın tarihsel rolünü göstermek, her çeşit sömürü ve baskıdan kurtuluşun tek yolunun sosyalizm olduğunu anlatmak ve enternasyonalizm bilincini geliştirip yaygınlaştırmak gibi sosyalist mücadele görevlerini yerine getirmek mutlaka gereklidir. Devrimin ilk aşamasında bu görevi geri plana iten bir hareket asla Marksist-Leninist olamaz.

Ama elbette, devrimci proletarya kendisini bağımsız sınıf hareketi ve önündeki sosyalist görevler ile sınırlayamaz. Tam aksine, dış ve iç gericiliğe karşı mücadelenin en önünde yer alır, tüm ezilenleri ve sömürülenleri onlara karşı mücadeleye seferber eder. Proletarya, başta köylülerin, ezilen ulus ve milliyetlerin, gençliğin, küçük esnaf ve zanaatkarların, ilerici aydınların (vs.) her türlü ilerici mücadelesini destekler; bunları bir ordunun kolları haline getirerek mevcut rejimi yıkmaya yöneltir. Eğer demokratik içerikli mücadele ve çalışmalar kapsamında yer alan

bu görevler yerine getirilmezse, proletarya muazzam bir devrimci potansiyele sahip yedeklerinden mahrum kalacağından zafere ulaşamaz.

Seçenek ise devrimin demokratik içeriğinden hareketle demokratik görevlerin ön plana koyup, proletaryanın sosyalist görevlerini geri plana ittiği, hatta çoğu kez hatırlamadığı için oportünizme düşmektedir. Türkiye devrimci hareketinde çok yaygın olan bu halkçı sosyalizm anlayışından kurtulunamadığı sürece güçlü bir komünist hareketin gelişemeyeceği unutulmamalıdır. Öte taraftan, proletaryanın sosyalist görevlerini vurgulamanın insanı Troçkizme düşüreceği korkusu da yersizdir. Önemli olan her iki mücadeleyi diyalektik bütünlüğü içinde kavramak ve yürütmektir. Bu yapıldıktan sonra neden Troçkizme düşülsün? Asıl devrimci örgütler sosyalist mücadele görevlerini geri plana ittikleri için zevzeklikten başka numaraları olmayan Troçki'nin veletleri bundan yararlanıp parsa toplayabiliyorlar.

Sosyalist Devrim Aşamasının Kökleri Demokratik Aşamadadır

Şimdi sorulması gereken soru sosyalist mücadele görevlerini en geri plana itip, demokratik mücadele görevlerini en ön plana çıkarma hatasının nereden kaynaklandığıdır.

Bizce bu hatanın kaynağı, proletaryanın görevlerini belirlemede hareket noktası olarak sınıfın kendisinin değil de, müttefikleriyle ortaklaşa yürüteceği mücadelenin alınmasıdır. *Seçenek* yazarı, "proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki bağlaşmanın niteliği demokratiktir", öyleyse proletaryanın görevleri de buradan türetilmelidir diye düşünüyor. Böyle olunca, proletaryaya düşen de "en ka-

rarlı demokrasi savaşımcılığı" ve işçi-köylü ittifakının ortak talepleri doğrultusundaki mücadele görevleri oluyor. Dergi yazarlarının neredeyse her sayfada bir defa "proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki irade birliği"nden dem vurmaları bu yüzdendir. İki Taktik'ten adapte edilen bu belirleme zaman zaman o hale geliyor ki, cümlenin mantığının büsbütün tersine dönüştüğünü dahi görebiliyoruz. Örneğin, devrimin bu aşamadaki karakteri, Türkiye'nin bugünkü sosyo-ekonomik ve nesnel siyasal koşullarından hareketle belirleneceğine, "proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki irade birliğinin içeriğinin demokratik olmasından" çıkarılabiliyor.

Anti emperyalist demokratik halk devriminin adından da anlaşılacağı üzere demokratik içerikli olacağı konusu tartışmamızın dışındadır. Demokratik devrimin tamamlanmadığı, devrimin bütünüyle proletarya-burjuvazi zıtlığı içinde gelişmediği bizimki gibi yarı sömürge, geri kapitalist bir ülkede, geniş köylü yığınlarının katılımı olmadan devrimin zafere ulaşamayacağı besbellidir. Emperyalizme, yerli egemen sınıflara, feodal kalıntılara ve ulusal baskıya karşı mücadele, sadece proletaryanın değil, onunla birlikte kent ve kırın çoğunluğunu oluşturan küçük burjuva yığınlarının da sorunudur. Proletarya, sömürücü sınıfların etkisini kırıp bu emekçi sınıflarla bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi temelinde ittifak kurmadan devrimdeki önder ve yönetici rolünü oynayamaz. Dolayısıyla, demokratik devrimi sosyalist devrime dönüştürmek zorunda olan proletarya bunu mutlaka başarmakla yükümlüdür.

Ama, devrimin zaferinin, ancak devrimci demokratik içerikli bir işçi-köylü ittifakına bağlı olduğunu söylemek başka, proletaryanın görevlerini bu ittifakın ortak

programından (asgari program da diyebiliriz buna) çıkarmaya çalışmak başkadır. *Seçenek*'in yazılarına baştan sona şu anlayışın sindiğini görebiliyoruz:

"Politik özgürlükler için mücadele eden güçler, proletarya, şehir ve kır emekcileri ve Kürt ulusal hareketidir. Bu güçlerin bağlaşmasıyla yürütülen söz konusu savaşım ancak demokratik içerikli bir savaşım olabilir. Çünkü, politik özgürlükler için mücadele, tüm burjuvaziyi doğrudan hedeflemeyen genel olarak meta ekonomisi sistemine yönelmeyen, bir diğer anlatımla da sosyalist içerikli olmayan, demokratik içerikli bir mücadeledir. Politik özgürlükleri elde etmekle karşı karşıya olduğu için de devrimimizin ilk adımı demokratik bir karektere sahiptir." (agd., s.43)

Proletaryayı halk sınıfları içinde eritmek, onun görevlerini sağından solundan budamaktır bu. İki farklı nitelikte hareket aralarında ittifak kurduklarında, bunlardan hiçbirinin de kendini diğeriyle sınırlamayacağı besbelli değil midir? Protelaryanın tekelci kapitalizme karşı mücadelesi dar bir şekilde yorumlanarak salt "demokratik mücadele" sınırlarına hapsedilmiyor mu?

Seçenek, proletaryada sadece "en kararlı demokrasi savaşımcılığını" gören ve demokratik devrimi "köylü devrimi" diye adlandıran Mao'dan fazla uzaklaşmamıştır. Leninist devrim teorisi, işçi-köylü temel ittifakını esas alır, ama proletaryayı da devrimin en ön safına koyar ve onun önderliği ile sosyalist görevleri arasındaki bağlantıyı asla akıldan çıkarmaz. Proletarya, anti emperyalist demokratik halk devrimi mücadele görevlerini rafa kaldırmaz. Aksine, genel demokratik köylü mücadelesini ve ezilen Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı uğruna

yürüttüğü ulusal hareketi, egemen burjuvaziyi devirme doğrultusunda yürüttüğü kendi sosyalist mücadelesi ile birleştirir.

Bu konu üzerinde neden bu kadar duruyoruz?

Demokratik, anti emperyalist halk devrimini sosyalist devrime dönüştürmek gündeme geldiğinde, bu dönüşümün manivelası Allah olmayacaktır da ondan. Sosyalist geçişin subjektif unsurları o büyük gün geldiğinde değil, daha anti emperyalist demokratik aşamanın bağrında hazırlanmaya başlanacaktır. Bu, salt "demokratik özgürlükler" uğruna mücadeleyle olmayacaktır elbette. Proletarya partisi, öncü müfrezesini olabildiğince iyi örgütler, kent ve kır proletaryasını sosyalist bilinçle donatmaya çalışır, halk cephesi içindeki bölünmez önderliğini sağlam kurar ve sosyalist görevlerini zamanında yerine getirirse, demokratik devrimi sosyalist devrime dönüştürmede hazırlıksız yakalanmaz. İşte *Seçenek* bu perspektife sahip olmadığı için proletaryayı müttefikleri ile eşit mevzilendirmektedir.

Halbuki, emperyalizm ve proleter devrimleri çağının zamanımızdaki özelliklerini ve ülkemizdeki kapitalizmin nispi gelişmişlik derecesini dikkate alarak, sosyalist görevlerin ağırlığının görece arttığını özellikle vurgulamalıydı. Türkiye'de kapitalizmin gelişmişlik derecesine "emek-sermaye çelişkisi, toplumumuzdaki temel çelişkidir" diyecek kadar abartıyor, ama her nedense bu noktada birden ters istikamete dönerek demokratik mücadeleyi her şeyin üstüne çıkarıyor. Bir ülkede kapitalizm ne denli gelişmiş, emek-sermaye çelişkisi ne denli yoğunlaşmışsa, proletar mücadele de o kadar belirginleşir. Bu açıdan, Türkiye'de devrim teorisini formüle ederken, kapitalizmin azımsanmayacak bir gelişme düzeyine eriştiğini,

feodal kalıntıların oldukça geri plana düştüğünü, köylülük içindeki farklılaşmanın kır burjuvazisi ile kır proletaryası arasındaki bölünmeyi her yıl daha da belirginleştirdiğini, işbirlikci tekelci burjuvazinin gerek devlet iktidarında gerekse ekonomik ve mali sistemde baş köşeyi tuttuğunu, proletaryanın güçlü bir konuma eriştiğini ve dolayısıyla bu olguların işçi sınıfının sosyalist hareketinin görece ağırlığını arttırdığını dikkate almamak mümkün değildir.

Bu ve buna benzer olgular devrimimizi proleterya devrimi tipine oldukça yaklaştırmakta, anti emperyalist demokratik aşama ile sosyalist aşama arasındaki iç içeliği daha da pekiştirmektedir. Bu gerçeği anlamayan hiç kimse aşamalı ve kesintisiz devrim teorisini doğru şekilde ortaya koyamaz.

Seçenek'i bu yanlışlara sürükleyen önemli bir etken de, onun kaba bir dogmatizm içinde olmasıdır. Çünkü Ekim Devriminin açtığı çağın niteliğini, çeşitli devrim deneyimlerinin kazandırdığı teorik birikimi, devrimimizin kendisine özgü özelliklerini ve derin halkçı içeriğini dikkate almaksızın, 1905 Rus Devrimi ile bugünkü Türkiye devriminin gelişmesi arasında dolaysız ve çiğ bir paralellik kurmaktadır. Dikkatli bir okur pratik içersinde gelişip şekillenmiş kavramların ve koşullarımıza uygun söylemin bir yana bırakılarak, artık koşullarımıza uygun düşmeyen o dönemin kavramlarının bu güne taşındığını kolaylıkla görebilir. Bunun asıl nedeni, Türkiye devriminin teorisi adına, bize, Lenin'in *"İki Taktik"* ve *"Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi"* adlı yapıtlarının sulandırılmış, tek yanlı, soyut ve soluk bir özetinin sunulmasıdır. Böylece, Leninist devrim teorisinin canlı özünün, lafzına kurban edildiğini görüyoruz.

Kuşku yok ki, Türkiye devriminin yol gösteren teorik ilkeler ve yöntemler hâlâ 1905'de 1917 Rus devrimlerinin Lenin tarafından formüle edilen devrimci öğretileridir. Ancak devrim teorisi sağından solundan kırpılmış kitabi özetlemelere dayanılarak ortaya konamaz. Böyle bir şey olsa olsa, devrim karikatürü olur. Çünkü, "sınıflar ilişkisinin ve tarihin her anının somut özelliklerinin", "tarihsel sürecin her evresinin, somut iktisadi ve siyasi durumunun" mutlaka hesaba katılmasını tekrar tekrar öğütleyen, Marx ve Engels'e gönderme yaparak "bizim öğretimiz bir doğma değil, ama bir eylem kılavuzudur" diyen en başta Lenin'in kendisi idi.

Devrimimizin Zaferinden Doğacak Siyasal Rejimin Karakteri

Lenin'in "her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur" şeklindeki özdeyişi bilinir. *Seçenek* bu özdeyişi sık sık aktarmakta, ama en ciddi yanlışını da asıl bu noktada yapmak gibi bir talihsizliğe düşmektedir.

Seçenek, anti emperyalist halk devriminin zaferinden doğacak halk demokrasisi devletinin proletarya diktatörlüğünün geçici ve özgül bir biçimi olacağı görüşünü reddediyor ve bu tezi savunan bizleri Troçkizme düşmekle suçluyor. Buna karşılık, o şu görüşü savunuyor:

> "Demokratik karakterli politik bir iktidarın, proletarya iktidarı, proletarya iktidarının özel bir biçimi olarak proletaryaya yutturulması, küçük burjuvazinin teorisi ve politikasına denk düşmektedir." (agd, s.82)

> "Devrimimizin ilk adımı, anti emperyalist demokratiktir. anti emperyalist demokratik devrim; ekonomik, siyasal ve toplumsal özü itibariyle burju-

va demokratik karekterlidir. O halde, devrimimizin ilk adımından doğacak politik iktidarın karakteri de devrimci demokratik olacaktır. Diğer bir anlatımla demokratik devrimden bir proletarya demokrasisi, sosyalist karakterli bir iktidar değil; demokratik karekterli bir iktidar doğacaktır." (agd., s.73-74)

Seçenek, bizleri, Troçkizme düşmekle ve doğrudan proletarya iktidarını savunmakla suçlarken haksızlık yapmaktadır. Bizim devrim ve halk iktidarı üzerine görüşlerimizin Troçkizmle bir ilgisi yoktur. Yaşamının en büyük bölümünü Bolşevizme ve Stalin'e küfretmekle geçirmiş Troçki, burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı bütün ülkelerde, hatta en geri yarı sömürge ülkelerde bile devrimin baştan itibaren proletar devrimi şeklinde gelişeceği, proletaryanın iktidara proletarya diktatörlüğü sloganı altında yürüyeceği ve kurulacak iktidarın doğrudan doğruya proletarya diktatörlüğü olacağı görüşünü savunuyordu. Marx, Engels, Lenin ve Stalin'e karşıt bir çizgide oluşturulan bu karşı devrimci teorinin, köylülüğün ve diğer emekçi tabakaların devrimci potansiyeline inançsızlıktan kaynaklandığı ve bizzat yaşam tarafından durmaksızın çürütüldüğü bilinmektedir.

Ama *Seçenek* kendi kendine yarattığı Troçkizm korkuluğunun ürküntüsü ile, anti emperyalist demokratik halk devriminin zaferiyle birlikte kurulacak halk demokrasisi devletini Troçkizmin zıttı bir oportünizme kayarak yorumluyor. Böylece, Troçkistlerin, tam da Leninist aşamalı ve kesintisiz devrim teorisini karalamak için öyle göstermeye çalıştıkları bir zemine düşüyor. Çünkü proletarya önderliğinde kurulacak halk demokrasisi devletini sıradan bir demokratik cumhuriyet olarak görmesi ve onu sosyalizmin karşısına koyması başka bir şey ifade et-

mez.

Seçenek, "devrimin içeriği burjuvadır, öyleyse onun önderi de liberal burjuvazi olmalıdır ve gelişimi burjuva hükümetiyle sonuçlanmalıdır" şeklinde özetlenebilecek Menşevik ve Plehanovcu mantıktan kendisini kurtaramıyor. Demokratik devrimde sadece küçük burjuva demokrasisini gören, devrime önderlik eden proletaryanın sosyalist görevlerini unutan *Seçenek*'in başka bir sonuca varması da beklenemezdi zaten.

Onun, devrimci halk iktidarını nasıl gördüğü şu alıntılardan da anlışalmaktadır:

> "Bu bağlamda devrimin zaferiyle kurulacak iktidar, burjuvazinin iktidarı değil, küçük burjuva demokrasisine tekabül eden işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı olmalıdır." (agd., s.27)
>
> "Demokratik-devrimci iktidar, devrimci demokrasiye tekabül eden iktidardır. İster proletaryanın hegemonyasında olsun, isterse küçük burjuvazinin hegemonyasında olsun, demokratik iktidar, proletarya ve küçük burjuvazinin bağlaşmasına dayanır. Her iki biçimde de demokratik karakterlerini korur. Konseytik İktidar içinde sömürücü burjuvazi yer almaz. Tarihsel bakımdan burjuva demokrasisinin en gelişkin, en ileri, en *devrimci* iktidarıdır. Proletaryayı proletarya devrimine, proletarya demokrasisine *en fazla yaklaştıran biçimdir*." (agd., s. 78-79, aç Seçenek).

Bu kadar yanlış, bu kadar kısa biçimde ancak böyle bir araya getirilebilir. Seçenek, öz olarak, halk demokrasisi devletini "burjuva demokrasisinin en gelişkin, en ileri" biçimi olarak görüyor ve küçük burjuva cumhuriyeti olsun da "ister proletaryanın hegemonyasında olsun, ister küçük burjuvazinin hegemonyasında olsun farketmez"

anlayışını savunuyor. Bu açıdan, onun her küçük burjuvanın tatlı rüyası olan bir küçük burjuva cumhuriyetini düşlediğini, sosyalizmle araya Çin Seddi çekmek için her türlü gayreti gösterdiğini söylemek haksızlık olmayacaktır.

Anti emperyalist demokratik halk devrimi başında kendi ihtilalci partisi bulunan proletaryanın önderliği altında bütün kent ve kır emekcilerinin katıldığı, ama özellikle işçi-köylü temel ittifakı çerçevesinde gelişip zafere ulaşan bir devrim tipidir. Bu devrimin sonunda kurulacak siyasal rejim de, doğal olarak, proletaryanın doğrudan sosyalist diktatörlüğü olmayacak, işçi sınıfının önderliği altında halkın egemenliğini ifade edecektir. Ona bu niteliği veren devrimin ilk aşamada halkçı bir karakterde gelişmesi ve acil planda anti emperyalist, antifeodal demokratik görevleri çözmekle yükümlü olmasıdır.

Ancak bu halk iktidarı *Seçenek*'ini "burjuva demokrasisinin en gelişmiş" biçimi olarak gördüğü, ya da proletaryanın hegemonyasında olması ile olmaması arasında pek fark görmediği "demokratik iktidar" tipinden niteliksel olarak farklıdır. Çünkü geriye doğru gecikmiş burjuva demokratik devrimin görevlerini çözen, ileriye doğru bu çerçevenin dışına taşıp kapitalizmin sosyalist tasfiyesine yönelen halk demokrasili devlet, komünist partisinin yönetici rol oynadığı ve proletaryanın hegemonyasının altındaki bir devlettir.Devlet iktidarında komünist partinin ve proletaryanın yönetici ve önder bir rol oynaması ve halk demokrasisi devletinin kurulduktan itibaren proletarya diktatörlüğünün görevlerini de yerine getirmeye başlaması, onun neden çizginin öbür tarafında değil de bu tarafında bulunduğunu, yani neden proletarya dikta-

törlüğünün özgül ve geçici bir biçimi olduğunu gösterir. Aslında *Seçenek*, fazlasıyla küçümseyip kâlâ almadığı proletaryanın hegemonyasının, Stalin'in deyişiyle "proletarya diktatörlüğünün embriyonu" olduğunu kavrayamıyor.

Buna karşılık, *Seçenek*, halk demokrasisi devleti madem proletarya diktatörlüğüne geçiş aşamasına özgü özel bir biçim değilse, onun *nasıl* olup da proletarya diktatörlüğüne doğru evrildiğini bize göstermesi gerekirdi. Göstermiyor, bunları hep susarak geçiştiriyor.

Tam bu noktada, Mao Zedung'un kesintili "yeni demokratik devrim" teorisinde "yeni demokratik devlet" anlayışını ortaya koyarken gördüğümüz şey çıkıyor karşımıza. Perspektifi burjuva demokratik devrimle sınırlı olan Mao, "yeni demokratik cumhuriyet" dediği devlet biçimini, "kapitalist ekonominin serbestçe gelişeceği ve özel sermayenin desteklenceği" ara aşamanın siyasi üst yapısı olarak görüyordu. Onun içindir ki daha devrimden önce, "Sovyet tipi demokrasiye ihtiyacımız yoktur" (Seçme Eserler, c.II, s.483) diyordu. Mao'ya göre, Çin'de kurulacak "yeni demokratik cumhuriyet", dünyadaki proletarya diktatörlüklerinin dışında, milli burjuvazinin de dahil olduğu "birkaç devrimci sınıfın ortak diktatörlüğü'ne dayanacak "üçüncü bir devlet biçimi" olacaktı. Bunu, "bugün ihtiyacımız olan demokratik yönetim, ne eski tip demokrasi, ne de sosyalist tipte demokrasidir. Kurmamız gereken anayasal yönetim, yeni demokratik yönetimdir" (age., s.484) diye de açıkca ifade ediyordu.

Mao'nun "yeni demokratik cumhuriyet" dediği şeye, *Seçenek* "demokratik devlet" (o bunu demokratik iktidarla aynı anlamda kullanıyor) diyor; tek farkla ki , o kendi demokratik devletine ulusal burjuvaziyi dahil etmediği gibi, "kapitalizmin geliştirilmesi gerektiği"ni söylemiyor.

Bizce bu çok önemli bir fark değildir, çünkü her ikisi de devrimin en önemli sorununda burjuva cumhuriyeti ekseni üzerinde duruyorlar.

Çelişkiler Yumağı Ve Konseyler

Dergi yazarları, proletarya devrimlerinin, ya da proletarya önderliğinde gelişen halk devrimlerinin en önemli sorunlarından biri olan, mevcut devlet aygıtının (ordu, polis, bürokrasi, mahkemeler, parlemento vs.) halkın genel silahlı ayaklanması yoluyla parçalanması sorununa bir-iki paragrafla bile olsun değinmemişlerdir. Bunu; "devrimin zaferi", "iktidarın ele alınması" ve "egemen sınıflar iktidarının değiştirilmesi" gibi açıklanmaya muhtaç, tek başlarına yetersiz kavramlarla geçiştirdikleri görülüyor. Yanı sıra, silahlı mücadelenin gelişme yolu, devrimci halk ordusu gibi devrim sorununun köşe taşlarını oluşturan diğer konuların ele alınmama nedenini de bilemiyoruz. İlk anda aklımıza sansür karşısında duyulan hukuki kaygılar geliyorsa da, gerek uygun bir dille anlatma olanağının kullanılmamasına, gerekse de öyle bir kaygı gerektirmeyen devrimimiz için stratejik bir önem taşıyan halk cephesi sorununun geçiştirilmesine bir anlam veremiyoruz.

Bu eksiklikleri ister istemez geçiyoruz ve yukarıdaki stratejik önemdeki sorunlar zincirinin bir başka konusu olan Sovyetlere geliyoruz:

Seçenek dergisi, burjuva devlet aygıtı silahlı halk ayaklanması ile parçalandıktan sonra yıkılan devletin yerine ne konması gerektiği sorusuna, doğru olarak, Sovyetler anlamına gelmek üzere konseyler yanıtını veriyor. Ancak, böyle der demez de, halk demokrasisi devletinin proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olmayacağı hak-

kındaki teziyle çelişen bir alana girmiş oluyor.

Bilindiği üzere, sadece sosyalist devrimde değil, proletarya önderliğindeki halk devriminde de parçalanan egemen sınıflar devletinin yerini, yeni tipte organlar, yani sovyetler ya da bir başka deyişle konseyler alır. Her ülkenin bulunduğu devrim aşamasına uygun somut biçimler alabilen konseyler, Türkiye koşullarında da, hem devlet aygıtının tahribine, hem egemen sınıfların sahte demokrasilerinden halk demokrasisine geçişe, hem de halk demokrasisi devletinin temeli olmaya en uygun örgütlenme olduklarının vazgeçilmez bir öneme sahiptirler. Halk konseyleri burjuva demokrasisi ile biçim ve içerik bakımından tümüyle karşıtlık içinde olduklarından, bunlar bizim halk demokrasisi devletinin proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olduğun görüşümüzle çelişmezler, aksine aralarında bir uygunluk vardır.

Buna karşılık, "konseytik iktidar"ın "burjuva demokrasisinin en gelişkin devrimci iktidarı" olduğu tezi ile, "konseyler"in "gerçek demokrasi organları olduğu görüşünü bağdaştırmaya çalışan *Seçenek*, bu alana girer girmez içinden çıkılmaz bir çelişkinin içine de adımını atmış oluyor. Her ne kadar burada bir çelişki görmenin "dar ve düz bir politik yaklaşım" olacağını söylüyorsa da, bu çelişki inkar yoluyla ortadan kaldırılacak gibi değil. Bizce, Maocu revizyonistlerin konseyleri reddetmelerini eleştirirken de onların bunu niye yaptıklarını fark edemiyor. Oysa Maocu revizyonistler sovyetleri, burjuva karakterli "yeni demokratik cumhuriyet" anlayışları ile çeliştiği için reddediyorlar ki, bu *kendi içinde* tutarlıdır. Ama ne yazık ki, *Seçenek*, söz konusu çelişkiyi fark etme yeteneğinden bile yoksundur.

Bir yandan diyor ki:

"Görüldüğü gibi konseyler, karakteristik özelliklerinden dolayı, en gelişmiş burjuva demokratik cumhuriyetten milyon kez daha demokratiktir. Proletarya ve emekçi kitleler için en geniş ve gerçek demokrasidir.

"Proleter devlet tipi olarak konseyler, yalnızca sosyalist iktidarın değil, yanı sıra devrimci, demokratik iktidarın da politik biçimidir..." (s.105, abç.)

Öte yandan da:

"Konseytik iktidar... Tarihsel bakımdan burjuva demokrasisinin en gelişkin, en ileri, en devrimci iktidarıdır. Proletaryayı proletarya demokrasisine en fazla yaklaştıran biçimidir." (s.79)

Daha birçok alıntıyla sergilenebilecek bu çelişkiyi daha fazla uzutmaya gerek yoktur. *Seçenek*, konseylerle ilgili olarak bir yerde "proletarya ve emekciler için en geniş ve gerçek demokrasidir" diyor, başka yerlerde ise "demokratik iktidar" dediği devlet tipinin "küçük burjuva demokrasisi", "burjuva demokrasisinin en gelişkin" biçimi olduğunu söylüyor.

Burada hemen akla, Lenin'in 1917 Şubat günlerini değerlendirirken söylediği, "proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı", Rus devriminde daha önceden gerçekleşmiş bulunuyor, çünkü bu formül, yanlızca sınıflar arasındaki ilişkiyi öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren somut siyasal bir kurumu değil" (aç, Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, s.24) sözleri gelebilir. Nitekim *Seçenek* de "demokratik iktidar bir ekonomik ve toplumsal düzen örgütü değil, bir savaş örgütüdür" (aç *Seçenek*, s.79) demektedir. Ama *Seçenek* bununla ne demek istediğinin farkında olmadığı gibi, üstelik demokratik iktidar" dediği şeyi tam da Lenin'in dediği-

nin aksine "somut siyasal bir kurum" olarak anlıyor. Yani kendi tezi olan küçük burjuva karekterli "demokratik iktidar"ı bir siyasal rejim, "geçici bir devlet" şeklinde nitelendiriyor:

"Bu bağlamda, demokratik iktidar bir geçiş devletidir. Demokratik devlet, demokratik devrimin kesin zaferinin ifadesi, gidebileceği en ileri sınırın somutlanışı, sosyalist devrime en yakın noktadır." (abç, s.79)

"Demek ki, iki devletin sınıfsal içeriğinin yanı sıra, görevleri, varacakları yer de tamamen farklıdır.

"Nereden bakılırsa bakılsın iki dönemin devleti birbirinden kalın çizgilerle ayrılmıştır, ayrılmalıdır. Nitelik olarak birbirinden farklı iktidarların karıştırılması ise, devrimci sosyalizmin tahrifidir." (s.84, abç)

Seçenek'in "demokratik iktidar" dediği şey, proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan halk demokrasisi devletinden tamamen farklı, "küçük burjuva demokrasisine tekabül eden" bir geçiş devletidir. Böyle bir devletin giderek proletarya diktatörlüğüne nasıl dönüşeceği, sosyalizme kesintisiz geçişi nasıl sağlıyacağı bir muammadır.

Bunun asla mümkün olmayacağı, onun devlet iktidarında ve konseylerde işçi sınıfının önderliğine yaklaşımına bakarak da anlayabiliyoruz:

"Demokratik-devrimci iktidar,...ister proletaryanın hegemonyasında olsun, isterse küçük burjuvazinin hegemonyasında olsun..." (s.78-79)

"Demokratik devrimin ürünü olan demokratik devrimci iktidarda proletaryanın ya da küçük burjuvazinin hegemonyasının varlığı söz konusu taktiği değiştirmez." (s.94)

"Demokratik iktidarın hegemonik gücü küçük burjuvazi ise..." (s.94-95)

Bizim burada asıl işaret etmek istediğimiz, *Seçenek* yazarlarının "demokratik iktidar" anlayışlarında proletaryanın hegemonyasının olmasının ya da olmamasının bir şeyi değiştirmediği, onun yine "demokratik iktidar" olmaya devam ettiğidir. Bu anlayışa sahip olunduktan sonra, başka yerlerde halk iktidarında proletaryanın hegemonyasının gereğinin savunulmasının bir anlamı kalmıyor. Gelecekte teorik olarak küçük burjuva devrimcilerinin önderliğinde halkçı bir devrimin gerçekleşmesi mümkündür, ancak onların ağır bastığı bir iktidar ile bizim anladığımız halk demokrasisi devleti arasında dağlar kadar fark olacaktır. Bunların ikisi aynı kategoriye nasıl konabilir ki?

Tekrar belirtelim ki, *Seçenek*'teki tüm bu yanlışlar, onun 1917 Şubat Devrimi ile 1917 Ekim Devrimi arasındaki özgün durumu veri kabul ederek, sanki Türkiye devrimi aynı şekilde gelişecekmiş gibi tamamen buna uygun *a priori* bir devrim teorisi kurmaya kalkışmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin somut dış ve iç koşullarından hareketle, Leninist devrim öğretisinin ışığında olması gerekeni ve yanı sıra çeşitli olasılıkları hesaba katan bir teori yerine, çelişkilerle örülmüş bir kurgu ile karşılaşmamızın bir nedeni de budur.

Demokratik Devrimden Sosyalizme Kesintisiz Geçiş

Seçenek yazarlarının demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçiş üzerine bir şey söylemediklerini iddia etmiyoruz, aksine onlar bu konuda Lenin'den bir dizi alıntı yapıyorlar. Örneğin yer yer gönderme yaptıkları şu alıntıya biz de sonuna dek katılıyoruz:

"Yalnızca gücümüzün büyüklüğüne göre, sınıf

bilincine varmış proletaryanın gücüne göre demokratik devrimden sosyalist devrime geçmeye başlıyacağız. Kesintisiz devrime yandaşız. Yarı yolda durmayacağız."

Ne var ki, bir teorinin doğruluğunun ölçütünün içindeki alıntılar olamayacağı eskiden beri bilinen bir gerçektir. Nitekim iki devrim arasındaki ilişkiye yaklaşımındaki kopukluğu ve "kesintili" devrim anlayışı ile dikkati çeken *Seçenek* de bunu yalanlamıyor. Onun, demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş perspektifi ile, halk demokrasisi devletinin karakteri, proletaryanın sosyalist ve demokratik görevleri hakkındaki görüşleri arasında tutarlı bir bütünlük olduğu birçok noktada görülebiliyor. Bu konuda ilk elden şunu belirtelim ki, Mao'da daha çok ekonomik çehresiyle göze batan ara aşama anlayışı, *Seçenek*'te siyasal bir maske altında kendini gösteriyor.

Örneğin dergi yazarları şunları söylerken bunu ortaya koyuyorlar:

"Devrimin yeni tarihsel aşamaya yükselmesiyle birlikte, proletar sosyalist öncü, bir yandan asgari programı hızla, tam bir kararlılıkla pratikleştirir, demokratik dönüşümleri son sınırına dek, sosyalist devrime en yakın noktaya dek ilerletirken, öte yandan da, tüm burjuvaziye karşı sosyalist devrim bayrağını yükseltir. Politik özgürlük ortamından yararlanarak, proletar, ve yarı proletar kitlelerin sosyalist eğitimini ilerletir, tamamlar. Demokratik dönüşümler ne denli tam, ne denli köklü ve kararlılıkla uygulanırsa sosyalizme o denli yakınlaşacağının bilinciyle, iktidar ortağı müttefiği küçük burjuvazinin, burjuvazinin direnişi karşısında göstereceği kararsızlıkların, uzlaşıcılıkların üstüne üstüne gider, bunları etkisiz-

leştirir. Küçük burjuva demokrasisinin kendi rolünü son sınırına dek oynamasına yardımcı olur, önderlik eder." (s.91-92, aç *Seçenek*)

Yazarın demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi anlayışındaki tutuluk dikkati çekecek ölçülerdedir; birinci aşamadan bir türlü çıkmak istemediği, yeni tarihsel koşullardan söz etmesine rağmen sosyalist aşamaya adım atmaya dilinin bir türlü varmadığı görülüyor. *"Bir yandan"* demokratik dönüşümlerin "son sınırına dek", tam bir kararlılıkla" gerçekleştirilmesinden söz ediyor; aşırı vurgulamalar dikkatimizi çekse de neyse diyor geçiyorsunuz. Ama "öte yandan" dedikten sonra yine benzer şekilde demokratik dönüşümlerin "köklü", "kararlı" uygulanmasından, "küçük burjuva demokrasisinin kendi rolünü son sınırına dek oynamasına yardımcı olmak"tan, kitlelerin sosyalist eğitiminden dem vuruyor. Madalyonun öbür yüzünde karşılaştığınız tek şey, "sosyalist devrim bayrağının yükseltilmesi" gibi tantanalı bir yan cümledir. O zaman, sosyalizme doğru somut adımlar atılmadıktan sonra salt bayrağı yükseltmenin Leninist kesintisiz devrim teorisi bakımından bir önemi olmadığını düşünüyorsunuz ister istemez.

İşin garibi "Kesintisiz Sosyalist Devrime Geçiş" başlığını taşıyan makalenin yukarıdaki alıntıyı izleyen paragraf ve sayfalarında söylenenler de aynı doğrultuda sürüp gidiyor: "Proletaryayla burjuvazinin kavgasının derinleştiği sertleştiği koşullar", "proletaryanın hegemonyası varsa", "proletaryanın hegemonyası yoksa", "barışçıl geçiş", barışçıl olmayan geçiş" vb. Ve böylece anlıyoruz ki, aslında *Seçenek*'in tüm çabası demokratik devrimle sosyalist devrim aşaması arasına çaktırmadan bir ara aşama yerleştirmektedir. Hatta bu ara aşama anlayışını daha sözko-

nusu makalenin ilk sayfasında yakalıyorsunuz. Yazar, anti emperyalist demokratik devrimin politik bakımdan tamamlanıp ikinci aşamaya yükseldiği koşulları kastederek şunları söylüyor:

"Anti emperyalist demokratik devrimin proletarya önderliğinde kesin zaferiyle birlikte, açılan; demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesine, proletarya demokrasisinin kurulmasına dek geçen dönem, proletarya egemenliğine geçiş dönemidir. Proletaryanın hegemonyasında demokratik ittifakın zaferi, egemen sınıfların iktidarının değiştirilmesi, proletaryanın hegemonyasında olan işçi ve emekçi kitlelerin konseytik demokratik iktidarı aracılığıyla ekonomik, toplumsal ve politik alanda hızlı, köklü, ve olabildiğince kararlı bir şekilde demokratikleştirilmesi, proletaryanın hazırlık derecesine (aç *Seçenek*) bağlı olarak demokratik devrimin proleter devrime, demokratik iktidarın sosyalist iktidara dönüştürülmesi sürecin belirttiğimiz ve birbirini zincirleme izleyen olguları, sözkonusu geçiş döneminin karekteristik özellikleridir." (s.89-90, abç)

Burada sözü edilen "geçiş dönemi" bir yandan acilen anti emperyalist, demokratik dönüşümler gerçekleştirilirken, diğer yandan sosyalist nitelikteki sorunların çözüldüğü, giderek kentte ve kırda sosyalist ekonomik temelin inşa edildiği (diğer siyasi, sosyal, kültürel dönüşümlerle birlikte) bir geçiş dönemi değildir. Belli ki, demokratik devrimin zaferi ile sosyalist görevlerin çözümüne geçiş arasına demokratik dönüşümlerin gerçekleştirildiği varsayılan bir ara-evre yerleştirilmektedir. Aslında, bu, önce "demokratik devlet" ekonomik, toplumsal, siyasal yaşamı demokratikleştirecek. Sonra sosyalist iktidar kurulup o

da "sosyalist görevlerin çözümüne geçecek" mantığının doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur.

Demokratik ve sosyalist görevlerin fiili çözümleri arasındaki içiçeliği bir yana bırakıp, onların arasına fazlasıyla kalın bir hat çizmek aşağıdada görülebilmektedir:

> "Asgari programla azami program arasındaki *ayrım çizgisinin aşılması*, demokratik görevlerle sosyalist görevlerin *pratik* çözüm için iç içe geçmesinin zorunlu *politik* önkoşulu proleter sosyalist iktidarın varlığıdır. Ki, bu durum, devrimin sosyalist devrime dönüştürdüğü demokratik görevlerin, asgari programın birinci tarihsel aşamada şu veya bu derecede çözülemeyerek, ikinci tarihsel aşamaya kaldığı koşullarda ortaya çıkacaktır" (s.96-97)

Biraz kurnazca ve dolambaçlı olsa da, baştan beri söylediklerimiz burada da formüllendirilmektedir. Devrimlerin yapıldığı bütün ülkelerde demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş dönemeçlerinde ortaya çıkan burjuva demokratik devrimin sonuna kadar tamamlanmasının beklenmesi şeklindeki sağ oportünist anlayışın, *Seçenek'in* yakasını bir türlü bırakmadığı anlaşılıyor.

Oysa sorun daha kıvrak, daha diyalektik bir anlayışla konmalı, iki aşama arasına bir Çin Seddi örülmemelidir.

Eski devlet aygıtının yıkılıp, yerine halk iktidarının geçirilmesi ve halk demokrasisi devletinin temellerinin atılması, anti emperyalist demokratik devrimin politik bakımdan tamamlanmasıdemektir. Bu aynı zamanda yeni tarihsel koşullara girildiğini, sosyalist inşanın başlangıç aşamasına ulaşıldığını da gösterir. Elbette, böyle bir dönüşüm noktasında en acil planda çözüm gerektiren sorunlar emperyalist sistemle her türlü bağların koparılma-

sı, faşizmin kalıntılarının süpürülmesi, feodal kalıntıların tasfiyesi, ulusal sorunun siyasal bakımdan çözülüp milliyet ayrımına dayalı ayrıcalıkların kaldırılması, kadınların eşitliğinin sağlanması için önlemlerin alınması (vb.) gibi asgari programın temel maddelerini oluşturan anti emperyalist ve demokratik nitelikteki görevleridir.

Genellikle bu tür değişikliklere öncelik tanınması ancak onlar "son sınırına dek tamamlanıp" küçük burjuva demokrasisinin rolünü sonuna kadar oynamasına yardımcı olunduktan" sonra sosyalist görevlerin çözümüne geçilir demek değildir. Eğer güçler dengesinden gelen ciddi engeller yoksa, anti emperyalist, demokratik nitelikteki değişikliklerin gerçekleştirilmesi sonuna kadar beklenmeden, hatta sosyalist görevlerin bir kısmı onlarla aynı zamanda çözülmeye başlanabilir. Öyle ki demokratik görevlerin tam ve daha kolay çözümü için bu gereklidir de. Eğer Lenin'in tezlerini dikkatle incelersek, burada proletaryanın bilinçlilik ve örgütlülük düzeyi dışında elimizi kolumuzu bağlayan bir şey olmadığını görürüz. İlk anda gerçekleştirilemeyen ve o kadar acil olmayan demokratik görevler daha sonra da çözülebilirler.

Aslında *Seçenek* dergisinin çözülmesi gereken sosyalist görevler konusunda da kafasının karışık olduğu görülüyor. Aşağıdaki söylenenleri bunun bir belirtisi sayıyoruz:

> "Devrimimizin ilk adımının zaferiyle işbirlikçi tekelci kapitalizmin ve büyük toprak sahipliği sisteminin tasfiyesi kapsamındaki ekonomik önlemler henüz sosyalist önlemler değildir. Devrimci proleterya, devrimin zaferiyle bu önlemlerin derhal, en kısa sürede gerçekleştirilebilmesi için çalışacaktır. Ancak onların henüz sosyalist önlemler olmadığını, yalnız-

ca sosyalizmi kolaylaştıran ekonomik önlemler olduğunu da hiçbir şekilde unutmayacaktır." (s. 45)

Hem işbirlikçi tekelci burjuvazinin ekonomik tasfiyesinin büyük toprak sahiplerinin (yarıfeodal) tasfiyesiyle aynı kategoride ele alınması, hem de yabancı ve yerli sermayeyle ilgili ulusallaştırmaların (*Seçenek* "ekonomik önlemler" diyor) salt bu şekilde nitelenmesi eksik ve yanlıştır. İlkin tekelci sermayenin tasfiyesinden direkt olarak sosyalist ekonomiye geçebilirken, yarıfeodal toprak ağalığı ekonomisinden geçilemez. Sonra, yabancı sermaye ve işbirlikçi tekelci sermayeye ait işletmelerin, bankaların, demiryollarının, dış ticaretinin (vb.) ulusallaştırılmaları ilk planda kapitalizmin sınırlarını aşan önlemler değildirler, bu doğru. Ama sorun salt bu yönüyle sınırlandırılamaz.Çünkü bu önlemler diğer yönüyle de büyük sermayenin iktisadi egemenliğini parçalayan ve sosyalist ekonomiye doğru atılan bir adımdır.

Konuya açıklık getirmek amacıyla Arnavutluk devrimini izleyen birkaç ay içinde ulusallaştırılan yabancı ve yerli işletme ve bankalarla ilgili AEP Tarihinin yaptığı değerlendirmeyi aktaracağız:

> "1945 yılında alınan millileştirme tedbirleri biçim bakımından genellikle demokratik nitelikteydi; ama iktisadi ve sosyal muhtevaları, bu sınırları aşan değişiklikleri yansıtmaktaydı. Millileştirmeler emekçi kitlelerin çıkarlarına uygun olarak yürütüldü ve millileştirilen üretim araçları tamamen ve doğrudan doğruya emekçi kitlelerin hizmetine verildi. Dolayısıyla bu millileştirme tedbirleri, özünde temel üretim araçlarının kamulaştırılması anlamına geliyordu ve sosyalist bir niteliğe sahipti. Bu millileştirmeler temeli üzerinde, devletin sosyalist ekonomi sektörü oluş-

turuldu." (AEP Tarihi, c.II. s.29-30)

Bu konuda AEP tarihinde söylenenlere eklenecek birşey kalmamaktadır. Öte yandan, gerek işbirlikçi tekelci sermayeye karşı tavırda, gerekse devrimden sonra "orta burjuvaziye özgürlük tanınması" noktasında daha birçok eleştiriler getirilebilir. Ancak biz demokratik devrimden sosyalizme kesintisiz geçişe, sosyalist görevlerin çözümüne ilişkin genel yaklaşımımızı özetleyerek bu konuyu burada noktalamak istiyoruz.

Halk iktidarının kurulmasından sonra halk devriminin her alanda sürdürülüp tamamlanmasının, yanısıra kesintisizce sosyalist devrime geçilmesinin hangi hızla gerçekleşeceğini belirleyecek olan, partinin gücü, proletaryanın bilinçlilik ve örgütlülük düzeyi, halk yığınlarının proletaryayı destekleme derecesi, dış ve iç güçler dengesi gibi etkenlerdir. Eğer subjektif koşullar elverişliyse bir yandan acilen halk devrimi tamamlanırken, diğer yandan büyük özel kapitalist mülkiyetin ve sabotajcı burjuvaların tasfiye edilip sosyalist ekonomik temelin inşasına girişilebilir. Ve giderek bu henüz tasfiye edilmemiş özel sermayenin ve kapitalist unsurların sınırlandırılmasına, sosyalist devlet çiftliklerinin ve ikna temelinde kooperatiflerin kurulmasına doğru geliştirilir, ya da bir takım dış ve iç engeller söz konusuysa, nispeten daha düşük bir tempoda ilerlenir, hatta bu sürecin uzun sürmesi bile olasıdır. Burada asıl sorun o anki öznel ve nesnel koşulları iyi hesaplayarak, ne birden "sol"a kayıp topyekün sosyalist inşaya kalkışma, ne de "demokratik görevleri sonuna kadar tamamlamak" bahanesiyle sosyalist görevlerin çözümünü erteleme tutumuna girmeden, en uygun hızla ilerlemektir.

Biz şimdiden o günkü güçler dengesini hesap ede-

meyeceğimizden, hangi hızla (demokratik devrimden) sosyalizme geçeceğimizi belirleyemeyiz. Ama anti emperyalist demokratik halk devriminden sosyalist aşamaya geçişin siyasal, ideolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel süreçleri üzerine perspektif, ilkeler, yöntemler belirleyebiliriz, ve belirlemeliyiz. İşte, bizim, *Seçenek*'in çizgisine itirazımız da asıl bunlarla ilgili noktalar üzerinedir.

Sonuç Yerine

Başta Kremlin kaynaklı olmak üzere dünya çapında güçlü esen anti-Stalinist rüzgarların ve Eylül yıllarının oluşturduğu tasfiyeci dalganın etkisi ile, Troçkizmin Türkiye'de de güçlenme belirtisi gösterdiği, bir dergi çevresi olmaktan çıkıp siyasi bir hareket olmaya çalıştığı bir gerçektir. Modern revizyonizme karşı mücadeleyle birleştirerek, Troçkizme karşı mücadeleye bugün eskisinden daha fazla önem verilmesi gerektiği konusunda *Seçenek* ile farklı bir düşüncemiz olduğunu sanmıyoruz.

Bununla beraber, başta da belirttiğimiz gibi, "anti-sosyal emperyalist kesimde" Mao revizyonizmine karşı ideolojik mücadelede aşırıya kaçıldığı ve bu yüzden saflarda Troçkist eğilimler ortaya çıkdığı düşüncesine katılmıyoruz. Bize kalırsa, eski *Halkın Kurtuluşu* içerisinden çıkan Torçkist eğilimli gruplar, yukarıda belirttiğimiz etkenlerin yanı sıra, bu hareketteki koyu halkçılığa karşı bir tepkinin ürünüydüler. Mao revizyonizmine karşı mücadelede aşırıya kaçma değil, aksine bu revizyonizme karşı mücadelede yetersizlik, ondan kopamama söz konusuydu. *Seçenek* dergisinin bu makalede eleştirdiğimiz Mao türündeki görüşleri de, bizim bu tespitimizi doğrulamaktadır.

Buradan hareketle, Maocu devrim anlayışına karşı

mücadelenin "anti-sosyal emperyalist kesimde" bitmediği, hatta hem ona, hem de Troçkist "sürekli devrim" teorisine karşı doğru ve etkili bir mücadele için, bunun son derece gerekli olduğu söylenebilir. Şu bir gerçek ki, Türkiye'de Maocu ve Milli Demokratik Devrim'ci sağ oportünist devrim teorileri etkin olduğu sürece, bundan her zaman onun ziddı bir kisveye bürünmüş karşı devrimci Troçkizm yararlanacaktır. Eğer kendi elinizle Troçkizme yemli hazırlamak istemiyorsanız, Marksist-Leninist devrim teorisine sıkı sıkıya sarılmaya mecbursunuz.

Temmuz 1989

KESİNTİSİZ DEVRİM Mİ, "DEMOKRATİK KAPİTALİZM" Mİ?

I. ÖN DÜŞÜNCELER

Seçenek dergisinin Türkiye devrimi hakkındaki görüşlerini *İki Ayrı Devrim Perspektifi* başlıklı makalemizde eleştirmiştik. Dergi, bir yıl sonra buna verdiği cevapta anlaşılması zor bir kavrayışsızlık ve politik hamlık örneği göstermiştir. Öncelikle, sağ oportünist görüşlerine yönelttiğimiz eleştiriler karşısında "boş laf", "uyanık pozları takınmak", "bir hayli cesur" vb. gibi ayaktakımına özgü bir jargon kullanmak seviyesizliğine düşmüştür. Yanı sıra hareketimiz hakkında "Troçkist" ya da "Troçkist sapma" türünden bayağı iftiral da bulunmuştur.

Bir taraftan "komünist hareket" deyip birlik çağrıları yaparken, öbür taraftan tam tersi suçlamalarda bulun-

masını, *Seçenek*'in tutarsız ve pragmatik politik karakterinin bir yansıması sayıyoruz. Ne var ki, o, bunu ilk kez yapmıyor; "Üç Dünya Teorisi"ne, "Mao Zedung Düşüncesi"ne ve tasfiyeciliğe karşı mücadelelerimiz esnasında da benzer tutumlar takınmıştı. Ama *Seçenek*'in bir yandan "proleter devrimci" öbür yandan "Troçkist" deme huyu, ona D.Perincek'ten mirastır. Hatırlanacağı gibi Kaypakkaya PDA'dan ayrıldığında, D. Perinçek TKP-ML için "Troçkist tasfiyeci" demiş; üstelik aynı suçlamayı başka hareketlere de yöneltmişti. Şimdi, aynı iftira yöntemini kökü PDA'dan gelen *Seçenek*'in sürdürdüğünü görüyoruz. Bu konuda ona yapabileceğimiz tek tavsiye, ucuz polemik yöntemlerini ve bir o yana bir bu yana salınmayı bırakıp, önce tutarlı bir politik kişilik kazanmayı öğrenmesidir.

Seçenek'in Eskiden Devraldığı Kötü Miras

Seçenek'in Türkiye devrimi hakkında bugün savunduğu görüşlere ve bize yönelttiği eleştirilere geçmeden önce, onun yakın geçmişine şöyle bir göz atmak yararlı olacaktır. Çünkü bugün *İki Taktik* söylemi altına gizlediği "üretici güçler teorisi"ni, bu grubun yakın tarihinde ham ve çıplak haliyle bulmak mümkündür.

Hatırlanacağı üzere TKP-ML Hareketi 1976 kopuşmasından sonra bazı noktalarda İ. Kaypakkaya'dan farklı görüşler savunmaya başlamıştı. Bunlardan bir kısmı Kaypakkaya'nın "sol maceracı" taktiklerine ve ulusal soruna, bir kısmı ise Türkiye'nin "yarı feodal" bir ülke değil geri kapitalist bir ülke olduğu konusuna ilişkindi. Ama TKP-ML Hareketi, "sol" eylem hattı dışında Kaypakkaya'nın devrim şemasını olduğu gibi savunmaya devam edecekti. Yani devrimin karakteri, itici güçleri, gelişme yolu ve sosyalizme geçiş konusunda Mao'nun formül ve kalıplarına sıkı sıkıya bağlıydı. Hatta Kaypakkaya platformu sonradan birçok noktada Maocu yönde derinleştirilip geliştirilecekti.

Kaypakkaya'dan farklı olarak savunulan sosyoekonomik yapı konusunu ele alalım. Türkiye'nin yarı feodal değil, geri kapitalist bir ülke olduğu söyleniyordu. Ama Maocu sınıf çözümlemeleri ve çelişmeler anlayışı papağan gibi tekrarlanmak ve Türkiye gerçekliği hesaba katılmamak kaydıyla. Mesela, "komprador burjuvazi" diye nitelenen tekelci burjuvazi, emperyalizm tarafından dıştan sokuşturulmuş, işlevi yabancı sermayeye "komisyonculuk" ve "acentacılık" yapmakla sınırlı olan ve iç dinamikten büsbütün yoksun yapay bir sınıfmış gibi görülmekteydi. Bu, sadece proleter mücadeleyi anti emperyalist mücadele içinde eritmenin değil, aynı zamanda "dış dinamik"li "komprador kapitalizm"in alternatifi sayılan "iç dinamik"li "ulusal kapitalizm"i savunmanın da teorik bahanesiydi. Üstelik aynı formül tarım sorununa da uygulanmakta, hatta demokratik devrimin özünün toprak reformu olacağı savunulmaktaydı. Güya, yarı feodal toprak ağaları gibi, Prusya yolundan burjuvalaşan büyük toprak sahiplerinin toprakları da köylülere dağıtılacaktı. Ve böylelikle, "milli kapitalizm"in önünde engel sayılan emperyalizm, "komprador kapitalizm" ve feodalizm tasfiye edilmiş, toplumsal gelişmenin tıkanan kanalları büsbütün açılmış olacaktı.

Özetle, TKP-ML Hareketi'nin 1976-1980 yılları arasında savunduğu "Demokratik Halk Devrimi" çizgisinin esaslarını şöyle formüllendirebiliriz: Üretici güçlerin gelişmesini engelleyen güçler emperyalizm, komprador kapitalizm ve feodalizmdir. Bunlar *eskiyi* temsil ederler. Üretici güçlerin gelişmesine uygunluk arz eden sınıflar ise proleterya, küçük burjuvazi ve milli burjuvazidir. Bunlarsa *yeni*yi temsil ederler. Devrim *yeni*nin *eski*yi alt etmesi demek olduğuna göre, stratejik görev, emperyalizmi, komprador kapitalizmi ve feodalizmi tasfiye ederek, "yeni"yi temsil eden "milli kapitalizm"i ekonominin hakim biçimi haline getirmektir. Proletarya bu hedefine eriştiğinde "üretici güçlerin milli kapitalizm tarafından geliştirilmesinin şartları yaratılmış", dolayısıyla sosyaliz-

me geçişin ekonomik ve sosyal koşulları olgunlaşmış olacaktı.

Eğer TKP-ML Hareketi'nin o zamanki sosyo-ekonomik yapı, program ve strateji anlayışının ortak paydasını çıkarmak gerekirse, bunu ancak şu cümle ile özetleyebiliriz: Demokratik devrimin görevi, üretici güçlerin gelişmesini sağlamak ve sosyalizmin ekonomik ve sosyal koşullarını olgunlaştırmaktır.

Devrime yüklenen rol aşağıdaki alıntı ile de açıklık kazanmaktadır:

> "Bu yüzden komprador kapitalizmin kaldırılması ile, üretici güçlerin milli kapitalizm tarafından geliştirilmesinin şartları yaratılacaktır." *

Türkiye devrimini "üretici güçler teorisi" ekseni üzerine yerleştiren bu burjuva demokratik anlayış, 12 Eylül'den önce bir hayli yaygındı: TKP-ML Hareketi'nden başka, *Halkın Yolu*, *Halkın Kurtuluşu* ve *Aydınlık* da aynı görüşü savunmaktaydılar. Bunların her birinin "ekonomik tahlilleri"nin olsun, "felsefi" kalıplarının olsun dayandığı ortak temel Mao Zedung'un "Yeni Demokratik Devrim" teorisi idi. Hepsi de, demokratik devrimin zaferini ve sosyalizme geçişi, otomatik olarak "üretici güçlerin gelişmesi"ne uygun düştüğü söylenen "ulusal kapitalizm"in egemen hale gelmesine bağlamışlardı.

Bilindiği gibi, "üretici güçler teorisi'nin asıl mucudi, II. Enternasyonel oportünizmidir. Kautski, "Geri kalmış ülkelerde sosyalizmi kurmanın koşullarını hazırlayan kapitalizmin serbest gelişimi olmadan sosyalizme geçişin başarısız olacağı"nı savunmuştu. Hatta, II. Enternasyonal oportünistleri Ekim Devrimi sonrasında Rusya henüz geri olduğu ve sosyalizm için olgunlaşmadığı gerekçesiyle devrime karşı çıkmışlardı. Üstelik aynı revizyonistler, I. Dünya Savaşı sırasında "ülkemin yenilgisi kapitalizmin gelişmesini geciktirir, zaferi ise kapitalizmi hızlandırarak sosyalizmin gelişini yakınlaştırır" diyerek, emperyalist sa-

---

* Partinin yolu, Sayı: 3, sf. 19

vaşta kendi burjuvazilerini desteklemişlerdi. Bunun gibi, Mao Zedung'un "yeni demokratik devrim" anlayışı da "üretici güçler teorisi"ne dayanıyordu. Sözümona demokratik devrimden sonra özel sermayenin gelişmesi kısıtlanmayacak, tersine desteklenecekti. Hatta Mao, devrimden bir yıl sonra şöyle demişti: "İşte ülkemiz düzgün bir biçimde böyle ilerlemektedir; ülkemiz savaştan geçmiştir ve şimdi de yeni-demokratik reformlardan geçmektedir; ilerde, ekonomimiz ve kültürümüz serpilip boy attığında, koşullar olgunlaştığında ve geçiş, ulusumuz tarafından tamamen uygun görülüp onaylandığında, ülkemiz telaş etmeden ve uygun düzenlemeleri yaparak yeni sosyalizm dönemine girecektir." * Demokratik devrimden sosyalizme geçişe ilişkin bu yaklaşımın Lenin geleneğine değil, II. Enternasyonal geleneğine ait olduğu apaçıktır.

TKP-ML Hareketi de, "üretici güçler teorisi"ni, Mao'dan ve Mao'nun Türkiye'ye uyarlanmış bir biçiminden başkası olmayan Kaypakkaya'dan devralmıştır. Öyle ki, onun 1976'dan sonra Kaypakkaya'nın görüşlerini Maocu doğrultuda derinleştirdiği dahi söylenebilir. Örneğin, 1976'yı izleyen yıllarda yalnızca karşı devrimci "Üç Dünya Teorisi"ni savunmakla kalmamış, yanı sıra Mao'dan kopya ettiği "ara aşamanın özel stratejisi", "özel program" gibi en kaba reformist tezleri de savunmuştur. "Üç Dünya Teorisi" ile iç içe savunulan bu reformist görüşler öylesine liberal biçimler alacaktır ki, "milli burjuvazinin sol kanadı içinde çalışma" veya "hakim sınıf güçleriyle faşist güçlere karşı ittifak" gibi gülünç teslimiyetçi görüşler bile savunulacaktır. Dolayısıyla, bu grubun 12 Eylül öncesinde sosyalizmin propagandasını nerdeyse bir yana bırakıp, bütün faaliyetini demokratik görevlere indirgemesi ve Maocu halkçılığın en tutucu merkezlerinden birisi olması rastlantı değildir.

TKP-ML Hareketi, Maocu oportünizme o denli bağlıydı ki, Enver Hoca 1979 yılında "Mao Zedung Düşünce-

---

* Mao Zedung, Seçme Eserler, cilt: V, s.41

si"ni eleştirdiğinde, buna ilk anda tepki göstermiştir. Eğer dışardan ve alttan esen güçlü rüzgar olmasaydı, belki de Çin revizyonizminin yolunda yürümeyi sürdürecekti. Gerçi 1979 konferansında Çin revizyonizmine karşı sözde tavır almıştır, ama sadece Mao'nun klasikler arasından çıkarılmasıyla yetinecektir. Eski çizginin Maocu revizyonizmden arındırılması gibi çok önemli bir sorun ise, belirsiz bir geleceğe bırakılmıştır. Ve sırf bu ortayolcu kararsızlık nedeniyle 1986'ya dek beklenmiştir.

Son Durak: Dogmatizm

TKP-ML Hareketi, 1986 konferansı sonrasında eskiye nazaran farklı görüşler savunmaya başlamış ve orta burjuvazi karşısındaki tavrını değiştirerek görünürde Maocu söylemini terk etmiştir. Ne var ki özeleştirisinin son derece şematik ve seçmeci olduğu daha ilk bakışta fark edilebilir. Yanlışlarını, sanki pirinç taşı ayıklarmışcasına ayıklamaya kalkışmıştır: Şu iyi şu kötü, şu doğru şu yanlış gibi. Oysa bazı sivri yönler törpülenmesine rağmen devrim sorununa eski yaklaşım yöntemi olduğu gibi korunmuştur. Bu, hataların kaynağına ve bunların belirme biçimlerine nüfuz edememenin doğal bir sonucudur.

Örneğin, özeleştirisinde şöyle bir tespitte bulunuyor *Seçenek*: "76'dan sonra revizyonist üretici güçler teorisinden belli bir düzeyde etkilenerek, demokratik devrimden sonra üretici güçlerin belli bir süre gelişmesine bağlı olarak sosyalist devrime geçişin savunulması".* Buna rağmen bu "teori"yi, aynı sayısında başka bir biçim altında savunabilmektedir. Aradaki tek fark şuradadır: Önceden devrime ilişkin tezlerini Mao'dan kopya ederken, bu kez aynı şeyi Lenin'in *İki Taktik'te* söylediklerini tekrarlayarak yapmaktadır. Yani biçim değişmiş, ama dogmatik şablonculuk olduğu gibi kalmıştır. Buna, eskiden açıkça ve kabaca savunulan "üretici güçler teorisi"nin, şimdi Marksist

* Seçenek, Sayı: 4, s. 42

bir kılıf altında ve daha çok politik bir örtüyle gizlenmiş olarak savunulması da diyebiliriz.

Kısacası, *Seçenek*'in Maocu "yeni demokratik devrim" teorisi konusundaki özeleştirisi en sivri yanların törpülenmesinin ötesine geçildiğinde nitel bir değişime denk düşmez. Çünkü Mao'nun tezleri bugün de ince bir şekilde savunulmaktadır. Bunun, Lenin'in söylemi ve *İki Taktik*'ten kopya edilmiş formülasyonlarla yapılması, sonucu hiçbir şekilde değiştirmiyor. Türkiye'nin somut koşullarının dikkate alınmadığı, Leninist devrim teorisinin bir kılavuzdan ziyade şablon olarak görüldüğü bir durumda başka bir sonuç mümkün müdür?

Seçenek'in dogmatik anlayışı tek değil birkaç boyuta birden sahiptir. Birincisi, o, demokratik devrim ve sosyalist devrim sorunundaki Leninist yaklaşımın kendi içindeki zenginleşmeyi göremiyor. İkincisi, Lenin'in teorisini bütünlüğü içinde değil, tek yanlı ve cansız bir şekilde kavrıyor. Üçüncüsü, Lenin'in demokratik devrim hakkındaki evrensel geçerlilikteki tezleri ile, Rusya'nın koşullarından kaynaklanan özgül yanlar arasında bir ayrım yapma yeteneğine sahip değildir. Buna bağlı olarak da, Türkiye'nin tarihsel- toplumsal koşullarını teorisine yansıtamıyor; bir başka şekilde söylersek, o zamanki Rusya ile bugünkü Türkiye arasındaki farklılıkları göremiyor.

Sonuçta, *Seçenek*, emperyalizme bağımlılık, zengin köylülüğe karşı tavır vb. gibi birkaç nokta dışında Türkiye ile Rusya arasında özdeşlik kuruyor ve devrim teorisini bu özdeşlikten türetiyor. Devrimin karakterine, sınıflar arasındaki ilişkilere, asgari programa ve stratejiye yaklaşımındaki ayniyetin nedeni budur. Örneğin, Türkiye devrimi, sanki Rusya'daki 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinin yolunu izleyecekmiş gibi formüller ortaya atması buradan kaynaklanıyor. Yine, devrimci iktidar adına öngördüğü küçük burjuva cumhuriyeti talebinin yanı sıra, orta burjuvaziye karşı tutumu da aynı yaklaşımın ürünüdür. Öyle ki, orta burjuvazi konusunda söyledikleri Lenin'in Rus liberal burjuvazisi karşısındaki tutumunun kaba bir

taklididir.

Seçenek'in şabloncu yaklaşımı, Türkiye'nin sosyoekonomik sistemine ilişkin tespitlerinde daha da açıktır. Gerçi onun bu konuda derli toplu bir görüşü yoktur. Hatta tam da bu nedenle, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısı adına iç tutarlılıktan yoksun basmakalıp sözler söylemekten ileri gidemiyor. Sözgelimi *Seçenek*'in birinci sayısında sosyal sınıfların analizi diye birtakım istatistikler verilmiştir. Bu istatistikler toplumdaki sınıfları kuru rakamlara indirgemekte, daha doğrusu sınıfların somut analizinin yerine yüzde oranları almaktadır. Üretim ilişkileri sisteminden ve tarihsel somutluklardan koparılarak, doğrulukları su götürür sayılara indirgenmiş bir "sınıf analizi" gülünç olmaktan da öte, bir ilkellik örneği olsa gerektir. Tarihte hiçbir ciddi Marksist yüzde oranlarına indirgenmiş "sınıf analizleri" üzerine strateji ve program inşa etmeye kalkışmamıştır herhalde.

Aslında, kaba istatiksel yaklaşım ile dogmatizm arasında doğrudan bir ilişki vardır. Her şeyden önce, sınıfların toplumsal nüfus içindeki oranları hesap edilerek, bir ülkenin nesnel politik, sosyal ve ekonomik özellikleri ortaya çıkarılamaz. Bu yapılamayınca da, ne Türkiye devrimini başka ülke devrimlerinden ayıran özgül özellikler belirlenebilir, ne de toplumsal yapıdaki değişim dinamikleri yakalanabilir. Sonuçta, teorik çıkarsamalar olguların analizinden çıkarılacağına, toplum eldeki hazır şemalara uydurulur ki, istatistikler böylesine metafizik bir oyun için oldukça uygundurlar.

Lenin'in *İki Taktik* adlı yapıtı ve onu tamamlayan diğer yapıtları, bize bugün de kılavuzluk edecek eşsiz bir hazinedir. Demokratik devrim ve sosyalist devrime kesintisiz geçiş hakkındaki Leninist tezlerin eskidiğini, günümüzde artık "yepyeni" teorilere ihtiyaç olduğunu söyleyenler hep modern revizyonistler olmuşlardır. Son dönemlerde revizyonistlerin "dogmatizme karşı mücadele" adı altında Marksizm-Leninizme karşı yeniden beyaz bayrak açtıkları da biliniyor. Ancak bunun böyle olması,

ne dogmatizmi haklı çıkarır ne de modern revizyonizmin dogmatizmle alt edilebileceğini gösterir.

Tam tersine, revizyonizmle dogmatizm ikiz kardeştirler ve Marksizm-Leninizme zarar vermekte birinin diğerinden aşağa kalır yanı yoktur.

Engels 1886'da, "Bizim teorimiz bir dogma değil, bir evrim sürecinin açıklanmasıdır" demiş ve teorinin dogma durumuna getirilmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Aynı şekilde, Lenin ve Stalin de Marksist teorinin bir dogma olarak görülmemesi gerektiği konusunda sürekli uyarılarda bulundular ve proletarya devriminin bilimi olan Marksizmin yeni deneyim ve yeni bilgilerle süreç içinde zenginleştiğini, yeni önerme ve neticelerle geliştiğini vurguladılar. Buna kulak tıkayan dogmatiklerse Marksist-Leninist teoriyi papağan gibi tekrarlamakla yetinmişler, zaman ve mekan farklılıklarını dikkate almayarak ve teoriyi dikkatle ezberleyerek olur olmaz yerde nakletmeye kalkışmışlardır.

Seçenek'in Türkiye devrimi karşısındaki tutumu tam da böyle bir oportünizme denk düşer. Çünkü Lenin'in *İki Taktik*'te söylediklerini papağan gibi tekrarlamakta, Türkiye devriminin özgül özelliklerini tahlil etmekten ve Leninist devrim teorisini ülkemiz koşullarına yaratıcı bir şekilde uygulamaktan kaçınılmaktadır. Onun tutumu görünüşte revizyonistlerin tersidir: Modern revizyonistler, Leninizmin her ülke için geçerli genel yasalarını reddediyor ve ulusal özellikleri mutlaklaştırıyorlar. *Seçenek* ise devrimin evrensel yasalarıyla gerçek yaşam arasında canlı bir bağ kurmaksızın, onları kuru bir şekilde tekrarlayıp duruyor, bu yasaları Türkiye'nin özgül özellikleri ile kaynaştırmay beceremiyor. Üstelik Seçenek'in dogmatizmi, devrimi, özünde "demokratik kapitalizm" savunuculuğuna ve "üretici güçler teorisi"ne dayandırdığı için, hem geleneksel dogmatizmden farklıdır, hem de içerikçe revizyonizme yakın bir konumdadır.

II. DEVRİMİMİZİN MEVCUT AŞAMADAKİ ELE ALINIŞ TARZI

Tarihte proletarya hegemonyası altında zafer kazanmış hiçbir devrim kendinden öncekilerin basit bir tekrarı olmamıştır. Aksine, her devrim karakteri, itici güçleri, dış ve iç koşulları ile kendine özgü özelliklere sahiptir. Bundan ötürü, devrimci proletarya başka devrim deneyimlerinden yararlanmayı, bu özelliklerin keşfiyle birleştirmezse başarılı olamaz.

Türkiye Devriminin Karakteri Ve Demokrasi Mücadelesi

Komünistlerin ilk yapacağı şeylerden biri, o ülkede devrimin içinde bulunduğu sosyoekonomik, sosyopolitik koşulları çözümlemektir. Çünkü bu yapılmadan ne devrimin karakteri ne de proletaryanın acil görevleri belirlenebilir.

Buradan hareket eden *Seçenek*, devrimin karakteri hakkında şunları söylüyor:

> "Antiemperyalist demokratik devrimimizin ekonomik ve toplumsal içeriği ve politik niteliği devrimci demokratiktir." *
>
> "Ülkemizin ekonomik, toplumsal ve politik yapısını demokratikleştirme savaşımından doğmasına, ekonomik-toplumsal ve politik içeriği burjuva demokratik olmasına ve dolayısıyla burjuva demokrasisinin sınırlarını doğrudan geçmemiş olan bir devrimci iktidarı zorunlu olarak gündeme getirmesine karşın devrimimizin ilk adımında iktidar burjuva iktidar olmayacaktır" **

Türkiye devrimi çözmekle yükümlü olduğu ulusal bağımsızlık, Kürt ulusal sorunu, toprak reformu, faşiz-

---

* Seçenek, sayı: 4, s. 49

** Partinin Yolu, sayı: 11, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 105

min yıkılması vb. gibi temel önemdeki görevler nedeniyle anti emperyalist demokratik bir karakter taşıyacaktır. Bu bakımdan, *Seçenek*'in yaklaşımına ilk elde denecek bir şey yokmuş gibi görünür. Ama daha ileri gidildiğinde durum başkadır. Ondaki çarpıklık, devrimin burjuva demokratik karakterine yaptığı aşırı vurguda kendini gösterir. Buna, her şeyi baştan sona burjuva bir renge boyaması, devrimin derindeki etkilerine nüfuz edememesi de diyebiliriz. Bu, Türkiye ile Çarlık Rusyasını özdeşleştirmesi, devrimimizin ayırdedici özelliklerini belirleyememisi ile yakından ilgilidir.

Oysa burjuva demokratik devrimden burjuva demokratik devrime fark vardır. 1789 Fransız Devrimi ile 1905 Rus Devriminin ya da 1945 Doğu Avrupa devrimleri ile sözgelimi Afrika'nın anti sömürge devrimlerinin bir ve aynı kalıba sığdırılamayacakları beşbellidir. Bunlar, genel karakterleri bakımından aynı kategori altında toplanabilseler bile, gerçekleştikleri çağ, her birinin içinde devindiği tarihsel-toplumsal koşullar, hatta proleter devrime yakınlıkları veya uzaklıkları açısından ayırdedilmek zorundadırlar. Lenin 1917 öncesi Rusya ile 19. yüzyıl burjuva demokratik devrimlerini sık sık kıyaslama gereğini bu yüzden duymuştur. Aynı şekilde, Komünist Enternasyonel Programı ve Stalin, sömürge ve yarı sömürge ülkeleri çeşitli kategorilere ayırmışlardır. Çünkü söz konusu ülkelerdeki devrimlerin proleter devrimine yakınlıklarını ve uzaklıklarını belirlemek ya da genel demokratik görevlerin yoğunluğunu saptayabilmek bakımından gerekliydi bu.

Seçenek'te böyle bir yaklaşım göremeyiz. Gerçi Türkiye'nin "kapitalizmin orta düzeyde geliştiği bir ülke" olduğundan veya proletaryanın görece kalabalıklığından söz etmiyor değil. Ama bu tür şeyler bir süs olmaktan öteye geçmiyor onda. Bunun yerine *İki Taktik*'ten devşirdiği cümleleri tekrarlayıp durmayı tercih ediyor. Oysa Türkiye devriminin karakteri belirlenirken 1917 Ekim Devriminden önce Rusya'nın özgül koşulları dikkate alı-

narak yapılmış tespitleri aynen tekrar etmek doğru değildir. Bu proletaryanın görevlerinin ele alınışından programatik sorunlara yaklaşıma kadar bir dizi yanlışa yol açar. Çünkü Türkiye devrimi Rusya burjuva demokratik devriminden birçok bakımdan ayrı özelliklere sahip olacaktır.

İlkin Türkiye'de proletaryanın hegomonyası altında zafere ulaşacak devrim Rusya için belirlendiği gibi kapitalizmin serbestçe gelişmesine yol açmayacak; tersine, tekelci kapitalizmin yıkılıp sosyalizmin kurulması yönünde ilerleyecektir. İkinci olarak, kapitalizmin görece ileri gelişme düzeyi, proletaryanın ve yarı proleterlerin nicel fazlalığı vb. gibi etkenler nedeniyle devrimimiz proletarya devrimine daha yakın olacaktır. Üçüncüsü, Rusya'da birinci planda önem taşıyan anti feodal mücadele Türkiye'de ikincil bir yer tutacaktır. Dördüncüsü, bütün bunların bir sonucu olarak bizim devrimimiz daha halkçı, daha radikal bir içerik taşıyacaktır.

Seçenek'e gelince, o, devrimin derin halkçı karakterini vurgulamak şöyle dursun, tam tersine burjuva karakterini abartmakta ve vurguyu aksi yönde yapmaktadır. Örneğin bu derginin sayıları baştan sona şöyle tespitlerle doludur:

> "Unutulmalı ki, demokratik mücadele demokratik devrimin, demokratik tedbirler, demokratik dönüşümler, genel olarak kapitalizmin temellerine, meta ekonomisi sistemine yönelmez" *
>
> "Bu bağlamda, demokratik iktidar, henüz kapitalizmin sınırları içindedir..." **
>
> "Ama aynı zamanda daha bugünden işçi sınıfına ve proleter olmayan emekçi sınıflara... bu köklü ekonomik tedbirlerin demokratik kapitalist çerçeveyi aşmayacağı... propagandasını yapar." ***

---

* Seçenek, sayı: 1, s. 75
** Aynı yazı, s. 76
*** Partinin Yolu, sayı: 11, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s.110

Bugünkü koşullarda köklü değişiklikler olmadıkça Türkiye devrimi sosyalist bir karakter taşımayacaktır kuşkusuz. Ancak proletaryanın iktidarda asıl önder güç durumundaki tekelci burjuvaziyi hedefleyeceği, dolayısıyla iktidar elde edilince anti kapitalist adımlar atmadan edemeyeceği de bir gerçektir. Proletarya önderliğinde zafer kazanmış Türkiye devrimi tekelci sermayeye üst üste darbeler indiren sosyalist karakterde adımlar atmadıkça, sadece kesintiye uğramakla kalmaz, aynı zamanda anti emperyalist demokratik görevlerini de tamamlayamaz. Durum böyleyken, "işçi sınıfına ve proleter olmayan emekçi sınıflara" kapitalist çerçevenin aşılmayacağı konusunda propaganda yapmak (!) düpedüz gericiliktir. Proletaryayı ve emekçi sınıfları böyle bir propagandayla zehirlemek, komünistlerin değil burjuvaların görevi olsa gerektir.

Seçenek'in Türkiye devriminin derin halkçı içeriğini görmemesi, onu aynı doğrultuda başka yanlışlara da itmektedir. Örneğin "anti emperyalist demokratik devrimin özü politik özgürlükler için savaşımdır.", ya da "Türkiye'de politik özgürlükler için savaşım önde gelir" tespiti bunların başında gelir. Lenin'in 1900'lerde yazdığı makalelerden ve *İki Taktik*'ten alınmış bu tespit, *Seçenek* literatüründe şu biçimi alıyor:

> "Demek oluyor ki, anti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekel ve anti-feodal bir halk devrimi olan devrimimizin, karşı karşıya olduğu ve gerçekleştireceği görevler içerisinde, en yoğunlaştığı alan politik özgürlük için savaşımdır. Anti-emperyalist demokratik devrimimizin özünün politik özgürlükler için mücadele olmasının anlamı budur." *

Siyasi özgürlükler, daha doğrusu demokrasi için mücadele Türkiye devrimi için büyük önem taşır. Ancak düşünce, basın, örgütlenme, toplantı vs. gibi siyasi özgür-

---

* Seçenek, sayı: 1, s. 46

lükler için mücadele doğru bir çerçeveye oturtulmaz ve doğrudan sosyalizme bağlanmazsa, reformizme düşmek kaçınılmaz olur. Lenin çarlık Rusyası için "en acil görevin otokratik yönetime karşı mücadele ve siyasi özgürlüklerin kazanılması" olduğunu söylemiştir. Hatta, siyasi özgürlüğü, "önde gelen istem" olarak görmüştür.

Ne var ki, bu formülasyonun Rusya'daki monarşik rejime, feodal ayrıcalıklar ve kast sistemine karşı mücadelenin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası olduğu, Rus devriminin anti feodal demokratik karakterinin belirgin bir biçimde ağır bastığı da unutulmamalıdır. Buna karşılık Türkiye'de hem siyasi özgürlüklerin önündeki en büyük engel, hem de faşizmin temel dayanağı tekelci burjuvazidir.

Kaldı ki, *Seçenek* "siyasi özgürlükler için savaşım önde gelir" tespitini Lenin'den kopya ederken, her dogmatik gibi kendini reformist bir tek yanlılığa düşmekten de alıkoyamıyor. Lenin, siyasal özgürlükleri tek başına ele almaz; aksine çarlık aristokrasisinin yıkılarak, yerine demokratik bir cumhuriyetin kurulması sorunu olarak görür. Ve buna asgari programın tam ve kökten uygulanmasını koşuluna bağlar. Dahası, eksiksiz siyasal özgürlüğün ancak bir halk ayaklanmasının organı olacak geçici devrim hükümeti tarafından gerçekleştirilebileceğini bilhassa belirtir. *Seçenek*'e gelince siyasal özgürlük ile başarılı bir halk ayaklanmasını yan yana anmaktan bile kaçınıyor. Üstelik siyasal demokrasinin istemlerini *bütün* unsurları ile birlikte (halk cumhuriyeti, halkın silahlandırılması, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı, kadınlara eşit haklar verilmesi vs.) ele almadığı gibi, bunları sovyetik devlet anlayışına bağlamayı da beceremiyor. Bu arada, devrimimizin önemli kollarından biri olan emperyalizme karşı mücadele sorununun unutulmasını artık bir yana bırakıyoruz.

Asıl önemlisi, Lenin, politik özgürlükler için mücadeleyi her zaman "sosyalizmin nihai amaçlarına" bağlar. *Seçenek* ise sosyalizm perspektifinden ya da demokrasi ile

sosyalizm mücadelesi ilişkisinden söz eder, ama "bizim gibi ülkelerde politik özgürlükler için savaşım önde gelir" der orada kalır. Yani demokrasi mücadelesini sosyalizm mücadelesinin karşısına koyar, ilkini ikincisine bağlayamaz. Oysa Marksistleri liberallerden olsun küçük burjuva demokratlardan olsun ayıran temel kıstas asıl burada yatar. Sosyalizme bağlanmayan, sosyalizmle taçlanmayan demokrasi mücadelesi kapitalistlerin egemenliğini alaşağı edemez, birtakım kısmi haklarla sınırlı kalır. Eğer demokrasi mücadelesi sosyalist demokrasi mücadelesine tabi olmasaydı, bir komünistin burjuva demokrasisinin istemleri için savaşması anlamsız olurdu.

Halk Devriminin Bileşenleri

Lenin, "1905 Rus devrimi bir burjuva demokratik devrimdi" der ve şöyle devam eder: "Bu devrim, nüfusun hoşnut olmayan *bütün* sınıflarının, grup ve öğelerinin vermiş oldukları bir dizi savaşı içerdi." * Anlaşılacağı gibi, hiçbir halk devrimi salt işçi hareketinden, hatta işçi-köylü hareketinden ibaret olamaz. Karşı devrim güçleri önünde zafer kazanabilmek için, devrimci ve ilerici bütün hareketlerin proletaryanın hegomonyası altında birleştirilmesi gerekir.

Seçenek siyasal strateji sorununu ele alırken bu konuda şöyle diyor:

> "Marksist-Leninist siyasal stratejinin gerekleri-nden biri de, bazı toplumsal sorunlar üzerinde özellikle durmasıdır. Bunlar ezilen ulusların kurtuluş hareketi, proletaryanın sendikal hareketi, emekçi köylülüğün toprak talebine yönelik demokratik hareketi, kadınların her nevi toplumsal köleliği hedefleyen özgürlük hareketi ve gençliğin demokratik hareketi olarak sıralanabilir." (abç) **

---

* Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s. 198

** Seçenek, sayı: 2, s. 25

Seçenek anti emperyalist demokratik aşamada halk devriminin belli başlı bileşenlerini böyle sıralıyor. Daha ilk bakışta fark edileceği gibi, demokratik devrimde proletaryanın işlevi sendikal hareketle sınırlanıyor. Peki, toplumsal harekette en önemli akımı oluşturan işçi sınıfı hareketinin sendikal harekete indirgenmesi doğru mudur?

Türkiye'de reformist ve sarı sendikacılığa ağır darbeler indirmek kaydıyla, sınıf sendikalarını yaratmak hiç de küçümsenecek bir görev değildir. Çünkü devrimci sendikalar işçi sınıfı hareketinde ve devrimin hazırlanmasında önemli bir rol oynayacaklardır. Ancak buradan hareketle devrimde proletaryanın rolünü sendikal mücadeleye indirgemek de mümkün değildir. Eğer bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin en önünde yürümekle yükümlü proletaryanın devrimdeki yeri bununla sınırlanırsa, sendikalizmden kuyrukçuluğa dek uzanan bir dizi oportünist sapmanın da kapısı açılmış olur.

Türkiye devriminin en önemli bileşenlerinin işçi sınıfı hareketi, genel demokratik köylü hareketi ve Kürt ulusal kurtuluş hareketi -bunlara ezilen cinsin kurtuluşu hareketi vs. de eklenebilir elbette- olduğuna kuşku yoktur. Bu üç devrimci akımı kucaklamayan ve birleştiremeyen bir devrim stratejisi başarıya ulaşamaz. Ne var ki, söz konusu sosyal hareketlerin halk devriminin temel unsurları olmaları, bunlardan her birinin aynı niteliği taşıdıkları anlamına gelemez. Aksine, devrimin önderi ve kılavuzu olan devrimci proletarya hareketi sosyalist karakteriyle diğerlerinden ayrılır. Çünkü sosyalist proletarya hareketi sadece devrimin en ön cephesinde yer almasıyla değil, burjuvaziyi devirmeyi ve proletarya diktatörlüğünü kurmayı amaçlamasıyla, yani menzil farklılığıyla da diğerleriyle bir tutulamaz.

Bundan ötürü, *Seçenek* halk devriminde proletaryayı sendikal hareketin dar sınırlarına hapsetmekle oportünizme düşmektedir. Rus demokratik devriminde işçi sınıfı hareketinin bu çerçevede kalmasını isteyenler Menşeviklerdi. Lenin, bunu, "işçi sınıfı hareketini esas

olarak sendika hareketine indirgemek, olabildiğince, onu bağımsız bir siyasetten (yani devrimci ve demokratik bir diktatörlüğü amaçlayan siyasetten) uzak tutmak" olarak niteledi. Ve kendi yaklaşımını bambaşka bir tarzda formüle etti:

> "Sosyal demokratlar, proletaryaya, ülkemizdeki devrimin tüm halkın devrimi olduğunu söylüyorlar. En ileri ve sonuna kadar devrimci olan tek sınıf olarak siz, bu devrimde yalnızca en etkin rolü oynamaya çalışmakla kalmamalı, aynı zamanda ona önderlik etmeye de çalışmalısınız. Bu yüzden, temelde sendikal hareket olarak anlaşılan sınıf savaşımının dar bir anlayışla çizilmiş sınırları içerisinde kalmakla yetinmemelisiniz; tersine, sınıf savaşımınızın sınırlarını ve içeriğini, yalnızca tüm halkın katılacağı bugünün demokratik Rus devriminin *bütün* amaçlarını değil, daha sonraki sosyalist devrimin amaçlarını de *kapsayacak* bir biçimde genişletmelisiniz." *

Lenin'in yaklaşımında anlaşılmayacak bir yan yoktur. O, işçi sınıfının devrimde sadece etkin bir rol oynamasını istemekle kalmamakta, aynı zamanda devrime önderlik etmesini de istemektedir. İşçi hareketini sendikal mücadeleyle sınırlamak ise, hem demokratik devrimin "bütün amaçlarını" hem de "sosyalist devrimin amaçlarını" kapsamadığı için dardır, kabul edilemez. Kaldı ki, sendikal mücadele işçi sınıfı haraketinin tümünü bile kucaklamaz, çünkü bu mücadele sınıf hareketinin mücadele alanlarından sadece biridir.

Aslında *Seçenek*'in işçi sınıfı hareketine-strateji düzleminde- sendikal mücadeleyi layık görmesi sadece bir sonuçtur. Az sonra değineceğimiz gibi, o, proletaryanın bağımsız sınıf görevlerini demokratik devrimde demokratik görevlerle yetinilmesi gerektiği düşüncesiyle geleceğe ertelemekte ve bu aşamadaki proleter sınıf mücadele-

---

* Lenin, İki Taktik, s. 145

sini demokratik amaçlarla sınırlamaktadır. Çünkü proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki "irade birliği" nedeni ile küçük burjuva demokrasisi sınırlarının aşılmaması gerektiği, aksi takdirde küçük burjuvazinin "ürkeceği" düşüncesindedir.

Küçük Burjuvazi ve "İrade Birliği"

Küçük burjuva bir devrim teorisinin her alanına küçük burjuva bakış açısının sinmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Bundan ötürü, Marksist-Leninist bir ilke, bir görüş ya da bir önerme böyle bir teoriyle birleştiği zaman doğal olarak ilk içeriğini kaybedecektir. Tek yanlı, dar ve ilk anlamını kaybeden bambaşka bir şeye dönüşecektir. Lenin *İki Taktik*'te buna "terimlerin kötüye kullanılması" der ve Martinov, Struve gibilerinin devrim kavramını nasıl anlamsızlaştırdıklarını, nasıl çarpıttıklarını anlatır.

Seçenek'te bu çarpıklığın birçok örneği vardır. Biz burada bunlardan yalnızca birinden, proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki "irade birliği"nden söz edeceğiz.

Bilindiği gibi, Menşevikler, Lenin'in "proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü" sloganını, proletaryanın ve küçük burjuvazinin "bir tek iradesi" anlamına geliyor diye eleştirmeye kalkışmışlardı. Lenin ise sosyalizmi ve bunun için mücadeleyi dışta tutarak, "bir konu üzerinde", "demokratçılığın sınırları" içerisinde proletarya ile küçük burjuvazi arasında bir irade birliği olabileceğini söylemiş ve bunu savunmuştu. İşte *Seçenek* Lenin'den bu kavramı alıyor ve onu metafizik bir deformasyona tabi tutarak, Lenin'in kastettiğinden bambaşka bir hale getiriyor. Daha açıkçası, idealist bir yorumla hemen her şeyi "proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki irade birliği"nden türetmeye kalkışıyor:

> "Proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki irade birliğinin içeriğinin demokratik olması ve buna dayanması nedeniyle devrimimizin ilk adımı, zorunlu ve kaçınılmaz olarak anti emperyalist de-

mokratik karakterde olacaktır." *

"Proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki irade birliğinin içeriği demokratik olduğu" için mi, devrim anti emperyalist demokratik karakterde olacaktır? Tam tersine! Devrimin anti emperyalist demokratik karakteri, o ülkenin tarihsel-toplumsal koşullarından; ekonomik, sosyal ve politik sistemin yapısından kaynaklanır. Bu özel koşullar ve bu koşullardan kaynaklanan demokratik ve anti emperyalist görevler ise, proletarya ile köylülük yada küçük burjuvazi arasındaki ittifakın içeriğini belirler. Dolayısıyla, devrimin karakteri proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki "irade birliği"nden türetilmez, doğru olan tersidir. Aksi takdirde, bunun geçiciliği görmezden gelinir; "irade birliği"ne organik ve daimi bir rol yüklenmek durumunda kalınır.

Nitekim *Seçenek* de öyle yapmakta, bunu, yerliyersiz her yerde tekrarlayıp durmaktadır:

> "Ülkemiz bir küçük burjuvalar ülkesidir. Kırın ve kentin küçük burjuva katmanlarıyla proletarya arasında irade birliği vardır." **
>
> "Proleter ve küçük burjuva yığınların demokrasi sorunlarında irade birliğinin olması vb... devrimimizin proleter bir devrim olarak başlamasını olanaklı kılmamaktadır." ***

Seçenek'te bunlar sözümona devrimin burjuva karakterini vurgulamak adına yapılmasa da, gerçekte devrimin sorunlarını küçük burjuva bakış açısından ele almayı kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Bu dergide, "proletarya küçük burjuvaziden ayrı yürüyemez" sözü adeta bir slogan haline gelmiştir. Ve bu slogan çoğu kez proletaryanın bağımsız sınıf görevlerini geri plana itmenin, küçük burjuvaziye proletaryayla eşit statü tanımanın dolaylı bir aracına dönüşmektedir. Bir yöne aşırı vurgu yapıp, diğer yönleri ihmal etmenin ittifaklar tablosunda nasıl bir çar-

---

* Seçenek, sayı: 1, s. 40
** Seçenek, sayı: 4, s. 48
*** Agd, s. 55

pıklığa neden olacağını tahmin etmek zor olmasa gerek.

Proletaryanın devrimi yalnız başına yapmayacağına kuşku yok. Anti emperyalist demokratik aşamada proletarya bütün halk sınıflarını kendi hegemonyası altında birleştirmeden; köylüleri, kent küçük burjuvazisini, gençliği, ilerici aydınları ve bütün yoksulları etrafında toplamadan zafer kazanamaz. Özellikle de, işçi-köylü ittifakı belirleyici bir önem taşır. Devrimin zaferi, ancak, köylülüğün, egemen sınıfların ve zengin köylülerin yedeği olmaktan çıkartılıp, proletaryanın yedeği haline getirilmesiyle güvence altına alınabilir. Üstelik bu ittifakta küçük burjuva unsur devrime damgasını vuracak etkenlerden biri olacaktır. Bunlar herkesin bildiği şeylerdir. Önemli olan ittifaklar sorunu ele alınırken, sorunun çeşitli yönleriyle birlikte yansıtılması, diğer yönlerin küçük burjuvazinin gölgesi altında kaybolup gitmemesidir. Bir mevzilenme planı, sadece proletaryanın küçük burjuvaziyle birlikte yürümesine göre çizilmez. Bunun yanında, önderlik sorunu, müttefiklerin proletaryaya yakınlık ve uzaklıkları, bu müttefiklerin bulundukları yerden daha ileri çekilmeleri vs. gibi başka sorunlar da söz konusudur.

Seçenek ise çoğu kez tek yanlıdır ve küçük burjuvaziyi diğer birçok şeyin önüne geçirir. Örneğin faşist diktatörlüğü yıkacak güçleri sıralarken bile bundan kaçınamaz: "Bunu gerçekleştirecek başlıca güçler, işçi sınıfı ile kent ve kırın küçük burjuvazisidir."* Veya: "Bütün bunlar işçi sınıfı ve kent ve kır küçük burjuva emekçilerinin, nüfusun büyük çoğunluğunu birlikte oluşturdukları ülkemiz koşullarında da geçerlidir."** Rastgele yaptığımız bu alıntılar bile dediklerimizi doğruluyor. Faşizme karşı mücadelede kent ve kır küçük buruvazisinin proletaryanın yanı sıra önem taşıyacaklarına kuşku yok. Ama, proletaryanın en yakın müttefikleri olan kent ve kır yoksulları, yarı proleterler hani nerede? Proletaryanın sosyalizmde

---

* Seçenek, sayı: 3, s. 34

** Aynı sayı, s. 43

de birlikte yürümek zorunda olduğu güvenilir müttefiklerinin unutulması bir tesadüf müdür? Veya kent ve kır küçük burjuvazisi silme emekçilerden mi oluşuyor ki, "kent ve kır küçük burjuva emekçileri" deniliyor. *Seçenek*, orta köylü ile küçük köylü ayrımı yapma gereğini neden duymuyor?

Bu örnekler daha da uzatılabilir. Ama *Seçenek*'in küçük burjuvaziyi diğer şeylerin önüne çıkardığı, ona gerçekte olması gerekenden fazla rol yüklediği bir gerçektir. Nitekim bunu küçük burjuvazinin bağımsız rolü hakkında ortaya attığı bir tez ile de teorileştiriyor:

> "Demokrasinin en tutarlı temsilcisi olarak proletarya, küçük-burjuvazinin devrimci demokratik savaşımını enerjik bir şekilde destekler. Proletaryanın bu desteği küçük buruvazinin bağımsız devrimci rolünü sonuna dek oynayabilmesini sağlar." (abç) *

> "Devrimci proletarya önderliğinde küçük burjuvazinin devrimci bir rol oynaması bağımsız devrimci rol oynamasıyla çelişmez. Çünkü proletaryanın hegemonyasında da olsa küçük burjuvazi sosyalist olmaksızın proletarya ile bağlaşma içinde kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda tarihsel eylemde bulunmakta, dolayısıyla nesnel olarak proletaryadan da bağımsız devrimci bir rol oynamaktadır." **

Küçük burjuvazi bağımsız devrimci bir rol oynayabilir mi? Kuşkusuz hayır. Küçük burjuvazi kendi sınıf çıkarları uğruna devrimci bir mücadele verebilir, hatta anti emperyalist demokratik nitelikli devrimlere önderlik bile edebilir. Ancak bu, küçük burjuvazinin bağımsız devrimci bir rol oynadığı anlamına gelmez. Çağımızda bağımsız bir rol oynama yeteneği olan iki sınıf vardır: Proletarya ve burjuvazi. Kapitalist toplumun kurucusu ve yöneticisi

---

* Seçenek, sayı: 4, s. 61

** Partinin yolu, sayı: 11, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 85

burjuvazi ile onu yıkıp kendi düzeni sosyalizmi kurabilecek proletarya dışında hiçbir orta katman bağımsız rol oynayamaz. Küçük burjuvazi, Lenin'in dediği gibi, "iktisadi durumunun temel nitelikleri yüzünden, hiçbir bağımsız eyleme girişmeye yetenekli değildir." * Zaten küçük burjuvazinin, proletarya ile burjuvazi arasında bocalaması da bu yüzdendir. Küçük burjuvazi, ulusal-demokratik devrimlere önderlik ettiğinde bile, sonunda kaçınılmaz olarak kapitalizme varır, burjuvaziye teslim olur. Bağımsız bir devrimci rol oynayabilmesi için "üçüncü bir ideoloji", ya da sosyalizmin ve kapitalizmin dışında "üçüncü bir sistem" olması gerekir.

Proletaryanın Sosyalist ve Demokratik Görevleri

İki Ayrı Devrim Perspektifi başlıklı makalemizde *Seçenek*'in proletaryanın görevlerini nasıl tek boyutlu kavradığı; demokratik görevleri demokratik aşama, sosyalist görevleri ise sosyalist aşama ile özdeşleştirdiği üzerinde durmuştuk. Dergi yazarının buna verdiği cevap fazlasıyla lastikli ve kaypaktır. Bir yandan eleştirimizde "bir haklılık payı taşıdığımızı", kendisinin "zaman zaman söyleminde" "demokratik görevleri demokratik devrimden, sosyalist görevleri sosyalist devrimden ibaretmiş gibi ifade etme yanılgısına düştüğünü" kabul ediyor. Ama öte yandan da eleştirilerimizinin doğru olmadığını, ve *Seçenek*'in "ilkesel olarak doğru, Marksist-Leninist bir konumda bulunduğunu", sadece bizim "ayrılıkları aşırı abartılmış ifadelerle" sunduğumuzu söylüyor.

Seçenek yazarının, eleştiri yöntemi üzerine ahlak dersi vermeye kalkışmadan önce, "okuyanlara 'vay be ne kadar da farklı uçtalarmış!' dedirtecek aşırı abartmalı değerlendirmeler" türünden bir devrimciye yakışmayacak işportacı ağzını bırakması gerekir. Sonra da söyledikleri-

---

* Lenin, Proletarya Devrimi ve Dönek Kautski, s. 88

nin ne anlama geldiği, ufak bir yanılgı olarak gördüğü şeyin nasıl "ilkesel olarak doğru" olabileceği üzerinde bir kez daha yeniden düşünmelidir. Hem "demokratik görevleri asgari programdan ve sosyalist görevleri azami programdan ibaretmiş gibi ifade etme ve bazen de demokratik görevleri demokratik devrimden, sosyalist görevleri sosyalist devrimden ibaretmiş gibi ifade etme yanılgısı"na düştüğünü kabul edeceksin, hem de "ilkesel olarak doğru, Marksist-Leninist bir konumda bulunduğu"nu söyleyeceksin! Olmaz böyle şey! Bizce bu "ufak yanılgı", tam da proleter sosyalizmi ile küçük burjuva demokrasisini ayıran temel kıstastır.

Hayır, biz hiçbir şeyi abartmadık. Sadece *Seçenek* proleter yaklaşımın uzağında, küçük burjuvazinin platformu üzerinde duruyor. Zaman zaman sosyalist görevlerden söz etmesi, ama çoğu kez itiraf ettiği "ufak yanılgı"yı tekrarlayıp durması oportünist eklektizminin doğal bir sonucudur. Oportünistler bazen genel doğruları söylüyorlar diye oportünist olmaktan çıkmazlar, çünkü zaten bunu da yapmasalar oportünist değil doğrudan anti-Marksist olurlar. Önemli olan proletaryanın sosyalist ve demokratik görevlerini Lenin'den özetlemek değil, onu strateji ve taktiklere, programa ve günlük parti çalışmasına yansıtabilmektir. Oysa *Seçenek* bunu yapamadığı gibi, sorunun teorik konuluşunda bile Leninizmin uzağına düşüyor. Yıllardır halkçı sosyalizmin göbeğinde durmasını, sosyalizm sloganını atmaktan dahi çekinmesini bir yana bırakıyoruz artık.

Üstelik *Seçenek* bu sorunu her ele alışında aynı yanlışı tekrarlamaktadır. Buna, rasgele birkaç örnek vermek bizim için hiç de zor değildir:

> "Demokratik görevler, demokratik planda, emperyalizme, işbirlikçi tekelci kapitalizme ve feodal kalıntılara; sınıfsal planda emperyalist burjuvaziye, işbirlikçi tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahipleri sınıfına; politik planda egemen sınıfların egemenlik aygıtına ve faşizme karşı yürütülen mü-

cadelede anlatımını bulmaktadır." *

"Sosyalist görevler, azami programda somutlaşmaktadır. Azami programını, proletaryanın temel görevi ve nihai hedefi oluşturmaktadır. Azami programın uygulanabilmesinin zorunlu politik önkoşulu, proleter sosyalist devrimdir." **

"Proletaryanın asgari programı doğrultusunda yürütülen mücadele ve görevler demokratik karakterdedir." ***

Seçenek'in devrimin diğer sorunlarına yaklaşımı ile, burada söylenenler uyum içindedir. Buradaki ilk yanlış proletaryanın sosyalist ve demokratik görevlerinin programatik düzeydeki politik-sosyal ve ekonomik ifadelendirilmesi ile; propaganda, ajitasyon ve örgütlenme düzeyindeki ifadelendirilmesi arasında bir ayrım yapılmaması, bunlar arasındaki bağlantının kopartılmasıdır. Bundan dolayıdır ki, birincisini anlatırken ikincisini, ikincisini anlatırken birincisini unutuyor ve her şeyi eklektik bir dilenci çorbasına dönüştürüyor.

Oysa sorun hiç de karmaşık değildir: Sosyalist ve demokratik görevlerin fiili çözümleri, bir başka deyişle her iki alandaki sosyo-ekonomik dönüşümler esas olarak iktidarın ele alınmasıyla ve ondan sonra gündeme gelirler. Bunlar sosyalist ve demokratik nitelikleri itibarıyla sınıflandırılabilecekleri gibi; politik, ekonomik, sosyal vb. yönleri açısından da sınıflandırılabilirler. Ama sorunun ondan hiç de kopuk olmayan bir başka cephesi daha vardır ki, o da daha bugünden başlamak üzere devrimci proletaryanın sınıf mücadelesinin çeşitli alanlarda yerine getireceği görevlerle ilgilidir.

Seçenek bakış açısının merkezine proletaryayı değil, proletaryanın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesindeki müttefiki küçük burjuvaziyi koyuyor. Bundan ötürü, "proletarya devrimci küçük burjuvaziden ayrı yürüye-

---

* Emeğin Bayrağı, sayı: 5, s. 15
** Aynı sayı, s. 14
*** Aynı sayı, s. 15

mez" mantığıyla hareket edip, proletaryanın görevlerini bu merkezden, yani her iki sınıfın üzerinde birleşebileceği anti emperyalist demokratik görevler odağından ele alıyor. İşte yukarıdaki ilk alıntıda her şeyi "demokratik görevler" kapsamına sokması bu yüzdendir. Dolayısıyla, ücretli emeğin sermayeye karşı mücadelesi ile, feodalizme ve emperyalizme karşı anti emperyalist demokratik mücadele arasındaki bütünlüğü göremiyor.

Komünistler, küçük burjuva müttefiklerinden farklı olarak, sosyalist ve demokratik görevleri birlikte yürütürler. Sosyalist görevler, proletarya partisinin esas ve birincil görevleridir. Zaten müttefiklerinden ayrı örgütlenmelerinin, devrimde proletaryanın hegemonyasını esas almalarının ve sınıfın yakın hedeflerini nihai hedefine tabi kılmalarının nedeni budur. Bu konudaki doğru yaklışımı *Komünist Manifesto* daha geçen yüzyılda ortaya koymuştur. *Manifesto* "komünistler", "işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşımının geçmek zorunda olduğu çeşitli gelişme aşamalarında, her zaman ve her yerde, tüm hareketin çıkarlarını temsil ederler"* demekteydi. Sonradan Lenin, proletaryanın sosyalist ve demokratik görevlerini daha da açımlayıp somutlaştıracaktır. Klasiklerin bu konudaki tüm taktikleri, tüm vurgulamaları demokratik aşamadan sosyalist aşamaya kesintisiz geçişin dayanaklarının daha ilk aşamada hazırlanması gereği üzerine formüllendirilmiştir. Proletarya partisinin ayrı örgütlenmesi, partinin sınıfa ve emekçilere sosyalist bilinç taşıması, yığınlara sadece asgari programın değil programın tümünün propagandasının yapılması ve yarı proleterlerin ayrı örgütlenmesi vs. başka bir amaç taşımaz.

Seçenek'in bir başka dar kavrayışı da, proleter sınıf savaşımını salt demokratik mücadele ile sınırlama noktasında görülür. Bu, sosyalizm için mücadelenin, kapitalizmin ekonomik tasfiyesi ile eşitlenmesinden kaynaklanıyor. Proleteryanın sosyalist mücadelesinin, "tüm

---

* Marx Engels, Seçme Yapıtlar, cilt I, s. 145

kapitalizme ve tüm burjuvaziye karşı, genel olarak meta ekonomisi sistemine karşı savaşım"ın başladığı sosyalist aşamaya ertelenmesinin başka bir nedeni yoktur. Zaten bu nedenledir ki, "proletaryanın tekelci kapitalizme karşı mücadelesi dar bir şekilde yorumlanarak salt 'demokratik mücadele' sınırlarına hapsedilmiyor mu?" sorumuza şöyle cevap veriyor:

> "Seçenek bir başka şekilde yaklaşıyor. Antikapitalist bir karaktere sahip olmayan küçük burjuvazi işbirlikçi tekelci burjuvaziye ve işbirlikçi tekelci kapitalizme karşı devrimci bir savaşım yürütülebilir mi? Yürütebilirse bu savaşımın siyasal karakteri nedir? ... Küçük burjuvazi işbirlikçi tekelci kapitalizme karşı savaşımında devrimci bir potansiyele sahiptir ve devrimci proletarya küçük burjuvazinin demokratik devrimci potansiyelinden yararlanmalıdır. Eğer doğrudan doğruya egemen burjuvaziyi devirmeyi hedefleyen bu mücadele sosyalist karakterde bir mücadeleyse o halde, anti emperyalist demokratik a mada olduğumuzdan söz etmek boş laf olmaz mı?" *

Asıl boş laf küçük burjuvazi ile ittifakı bahane ederek, proletaryanın küçük burjuva demokrasinin dışına çıkamayacağını, sosyalist bir mücadele yürütemeyeceğini söylemektir. Eğer küçük burjuvazinin kuyruğuna yapışırsanız elbette sosyalist karakterde bir mücadele yürütmeniz mümkün olmaz. Ama devrimin önderi iseniz, kendi hedeflerinizi ve mücadelenizi tamamen bu ittifakla sınırlı tutamayacağınız besbellidir. Küçük burjuvazinin tekellere karşı mücadelesi kuşkusuz demokratik bir mücadeledir. Peki devrim proletarya hegomonyasında zafere ulaşıp tekelci burjuvaziyi siyasi bakımdan tasfiye ettiğinde sosyalist karakterde bir görevi yerine getirmiş olmayacak mıdır? Bu, iktidarı elde ettikten sonra başlatacağımız kapitalizmin tümüne karşı mücadelenin bir ilk halkası değil

---

* Seçenek, sayı: 5, s. 106

midir? Bizce, anti emperyalist demokratik halk devriminin zaferiyle birlikte tekelci sermayenin önce siyasi egemenliğinin, sonra da ekonomik temelinin tasfiyesi anti kapitalist, yani sosyalist karakterde bir görevdir. Devrimin sivri ucunu feodal toprak sahipliğine yönelten 1905 Devrimiyle, devrimin sivri ucunu tekelci burjuvaziye yönelten Türkiye devrimi arasındaki farklardan birisi de budur işte.

III. HALK DEMOKRASİSİ, BURJUVA DEMOKRASİSİNİN BİR ÇEŞİDİ MİDİR?

Seçenek'in bütün sağ oportünist hatalarını arkasına gizleyebileceği bir korkuluğa ihtiyacı vardır. Nitekim bunu bulmakta da fazla gecikmiyor:

> "TDKP ve TİKB Troçkist literatürü ve teorileri reddetmekle birlikte, antiemperyalist demokratik devrim aşamasında olduğunu söyledikleri ülkemizde, bu devrimin zaferiyle kurulacak iktidarın proletarya diktatörlüğü (nün bir biçimi) olacağını öngörüp savunmakla, gözden geçirip düzeltmekle yükümlü oldukları Troçkist bir sapma içinde bulunuyorlar"." *

Lenin, "oportünizmin büyük ustası" diye nitelediği Bernstein'in Marksizme karşı Blankizm suçlamasını yönelterek acıklı bir ün kazandığını söyler. Gerçekten de, kendilerine yöneltilen eleştirileri etkisizleştirmek ve karşısındaki hakkında kuşku yaratmak isteyen bütün oportünistler benzer yöntemlere başvurmuşlardır. *Seçenek* de D. Perinçek'ten öğrendiği bu yöntemi kullanıyor ve Troçkist olduğumuzu iddia ederek döne döne aynı cümleleri tek-

* Seçenek, sayı: 5, s. 78

rarlayıp duruyor. Şıracının şahidi bozacı olurmuş dendiği gibi, *Seçenek* saflarından yetişmiş Troçkist kaçak Sami Sarı da *Sınıf Bilinci* dergisinde eski hareketinin imdadına koşuyor ve ona destek veriyor: "Seçenek dergisi, Özgürlük Dünyası ve Orak-Çekiç'in... İKDDD kavramını proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi olarak savunmalarını 'Troçkist bir sapma' olarak nitelemesi pek de haksız sayılmaz." * *Sınıf Bilinci*, Lenin'in bile 1917'den sonra Troçki'nin "sürekli devrim" teorisine saptığını iddia ettikten sonra, bize böyle demesi şaşırtıcı değil elbette. Ama asıl ilginç olan, *Seçenek*'in, *Sınıf Bilinci* ile aynı paralele düşmesi.

Halk demokrasisi devletinin proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olduğu görüşü ilk kez bizim tarafımızdan ortaya atılmamıştır. Bu tanım, 1945'lerde zafere ulaşan Doğu Avrupa devrimleri sonucu kurulan halk cumhuriyetleri pratiğinden çıkarılmış ve Stalin döneminde uluslararası komünist hareket tarafından benimsenip savunulmuştur. Dimitrov'un, Enver Hoca'nın ve dönemin diğer Marksist-Leninist önderlerinin yapıtlarında olsun, bu ülkelerin parti tarihlerinde olsun halk demokrasisinin ne anlama geldiği hakkında bilgiler vardır.

Buna rağmen *Seçenek*'in dünyada böyle bir şey yaşanmamış, sanki bunu ilk defa biz söylüyormuşuz gibi davranması tuhaftır. Oysa bize "Troçkist" demeden önce bu ülkelerdeki devrimlerin Troçkist "sürekli devrim" teorisinin bir "gerçekleşmesi" olduğunu kanıtlaması gerekirdi. Ama halk demokrasilerinde aşamalar hiç de atlanmadığı, sosyalist aşamaya anti emperyalist demokratik aşamadan geçilerek ilerlendiği için bunu yapamaz. Üstelik Doğu Avrupa devrimlerinin genel çizgisi Lenin ve Stalin'in teorik mirasına, Komünist Enternasyonal'in ve bizzat bu ülkelerin deneyimlerine dayandığı için de yapamaz.

---

* Sınıf Bilinci, sayı: 8, s. 84-85

Elbette, halk demokrasisi kavramını almamız, Türkiye devriminin bu ülke devrimlerinin bir tekrarı olacağını düşündüğümüz anlamına gelmez. Devrimimizin mutlaka kendine özgü yanları olacaktır. Bu, sadece Türkiye'nin maddi yapısına değil, devrimin gelişim süre-cinin diğer özelliklerine ve gelecekteki dış ve iç koşullara (vs.) da bağlıdır. Fakat devrimimizin perspektiflerini belirlerken olumlu/olumsuz yönleriyle yararlanmamız gereken deneyimlerden biri de 1945'lerde gerçekleşen halk devrimleridir. Her kim ki anti emperyalist demokratik halk devrimi aşamasında bulunulduğu tespiti yaptığı halde, yararlanacağı teorik ve pratik mirası salt *İki Taktik* sınırlarına hapsetmeye kalkışırsa, o iflah olmaz bir oportünist, kör bir dogmatiktir. Marksist-Leninistler geçen yüzyıl devrimleri de dahil olmak üzere, Ekim Devrimini ve daha sonraki devrimleri, ve bu arada Marksist-Leninist devrim teorisini bir bütün olarak kavramalılar ve bunu ülkenin somut koşulları ile birleştirebilmelidirler. Aksi takdirde zaman tünelinde kalacaklar, Leninizmin demokratik devrim ve sosyalist devrime geçişe ilişkin önermelerini günümüzün somut koşullarına uyarlayamayacaklardır.

İşte, *Seçenek*'in önemli zaaflarından biri de burada yatıyor. Çünkü o, Mao'dan kalma "üretici güçler teorisi"ni *İki Taktik* söyleminin altına gizleyerek bugüne taşıyor. Bize yönelttiği eleştirilerin hangi mevzilerden yapıldığına baktığımızda, bunu daha iyi görebiliriz.

Seçenek Burjuva Demokratik Devlet Anlayışını Savunuyor

"Konseytik iktidar ... tarihsel bakımdan burjuva demokrasisinin en gelişkin, en ileri, en devrimci iktidarıdır. Proletaryayı, proletarya demokrasisine *en fazla yaklaştıran biçimdir.*" *

İşte, *Seçenek*'in, adına, ister "demokratik devlet" is-

* Seçenek, sayı: 1, s. 79

terse "sovyetik devrimci demokratik diktatörlük" desin halk iktidarından anladığı bütün bütüne budur: Tarihsel bakımdan burjuva demokrasisinin en gelişkin biçimi! Onun bazen "küçük burjuva demokrasisinin iktidarı" da dediği bu "demokratik devletin" görevi, "küçük burjuvazinin azami programını uygulamak", "küçük burjuva demokrasisinin kendi rolünü son sınırına dek oynamasına yardımcı olmak", "burjuva demokrasisinin çerçevesi dışına çıkmamak"tır. Daha sonra da değineceğimiz gibi burjuva diktatörlüğü ile proletarya diktatörlüğü arasında "demokratik kapitalizm"in siyasi üstyapısını temsil eden bir ara-aşama devletidir bu. Burjuva demokrasisinin en ileri biçimi olsa bile.

Seçenek yukarıdaki halk iktidarı tanımına yönelik eleştirilerimize net bir cevap vermemiştir. Ama sonraki sayılarında ne kadar örtmeye çalışırsa çalışsın, bu tanım bir çeşit burjuva demokrasisinin, en ilerici demokratik cumhuriyetin tanımıdır. Buna sıradan bir küçük burjuva iktidarı da diyebiliriz. Dolayısıyla, başına "konseytik" sözcüğü getirilse de, burada savunulan bir çeşit parlamenter demokratik cumhuriyettir.

Demokratik cumhuriyet ne demektir? Demokratik cumhuriyet, burjuva diktatörlüğünün biçimlerinden biridir. Onun başına ister "en devrimci", ister "en ileri", isterse "en geri" sıfatını koyun bir şey değişmez. Çünkü Lenin'in de belirttiği gibi, "En özgür ve en ilerici burjuva devlet biçimi olan demokratik cumhuriyet" "ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi(nin) aleti"dir. * Şöyle de denilebilir: "Cumhuriyet, kapitalist toplumun siyasal üst yapısının olası biçimlerinden biridir, üstelik bugünkü koşullar altında en demokratik biçimidir." ** Bu bakımdan, "en yetkin en gelişmiş burjuva devlet biçimi" bile olsa, "iktidar bu devlet tipinde parlamentoya aittir; devlet makinesi, yönetim aygıt ve organı, her zamankiler-

---

* Lenin, Marx Engels Marksizm, s. 40
** Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü, s. 53

dir; sürekli ordu, polis, pratik olarak görevden geri alınamaz, ayrıcalıklı, halkın üstüne konmuş memurlar topluluğu." * İşte, Marksist literatürde parlamenter demokratik cumhuriyetten veya "burjuva demokrasisinin en gelişkin biçimi"nden anlaşılması gereken budur.

Yaptığı tanım son çözümlemede bu anlama gelse de, *Seçenek* parlamenter demokratik cumhuriyeti savunmuyor elbette. Hatta "demokratik cumhuriyet" sloganının eskidiğini, bugünkü koşullarda demokratik devletin politik biçiminin ancak konseyler olabileceğini söylüyor. O halde, hem "burjuva demokrasisinin en ileri biçimini", hem de "konseytik iktidar"ı savunmak şeklindeki çelişki nereden kaynaklanıyor? Bu, çelişkinin asıl kaynağının lenin'in 1905'te ortaya attığı formüllerin metafizik bir tarzda Türkiye'ye aktarılması olduğuna kuşku yoktur. *Seçenek*'in eklektizmi ve çelişkileri asıl buradadır işte.

Lenin *İki Taktik*'te iktidar sloganı olarak "demokratik cumhuriyet sloganını atıyordu. O zamanlar uluslarası komünist hareket kapitalizmden sosyalizme geçişin en elverişli politik biçiminin parlamenter demokratik cumhuriyet olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden, demokratik cumhuriyet sloganı, aynı zamanda başarılı bir ayaklanmaya dayanan "halkın iradesini gerçekten temsil edecek bir kurucu meclis" ve geçici devrimci hükümet ile birlikte ele alınıyordu. Kuşkusuz bu, Rusya'daki mevcut iktidarın feodal bir monarşi olması ve devrimin burjuva demokratik karakteri ile de bağlantılıydı. Bunlara bağlı olarak, Lenin, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü ile eş anlamlı olmak üzere "küçük burjuva demokrasisi", "köylü burjuva demokratik cumhuriyet" gibi kavramlar da kullanmıştır. Hatta, Rusya'da sorunun çarlık otokrasisini yıkıp, yerine modern bir burjuva devleti yaratmak olduğunu, dolayısıyla "proleter köylü cumhuriyeti"nin "bir burjuva demokrasi"nden başka bir şey

---

* Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, s. 50

olmayacağını söyleyebiliyordu. Tabii burada, Lenin'in yeni iktidarın kurumlaşmış bir siyasal rejim olarak kavramadığını, demokratik cumhuriyetten proletarya diktatörlüğüne geçmeyi düşündüğünü ve bunun güvencelerini ayrıca formüle ettiğini bir yana bırakıyoruz.

Seçenek'in kendisinin de ifade ettiği gibi, Lenin sonradan 1917 Şubat deneyiminden haraketle kapitalizmden sosyalizme geçişin en uygun siyasi biçiminin sovyet cumhuriyeti olduğu sonucuna varacaktır. Böylelikle, eskimiş demokratik cumhuriyet formülü atılmış ve yerini sovyet cumhuriyeti sloganı almıştır ki, bu ikincisi sadece proletarya diktatörlüğünün değil proletarya önderliğindeki halk iktidarının da temeli sayılmaktaydı. Ama her iki halde de söz kosunu olan burjuva demokratik devlet değildi; tersine, Paris Komünü tipinde yeni bir devlet tipiydi; burjuva demokrasisinin bütün çeşitleriyle temelden karşıtlık içinde, "artık terimin gerçek anlamında bir devlet olmayan" bir devletti. Lenin sonradan şöyle diyecekti: "Sovyet düzeni işçiler ve köylüler için demokratizmin en yükseğidir ve aynı zamanda burjuva demokratizmiyle kopuş ve yeni evrensel önemde bir demokrasi tipinin, yani proleter demokratizmin ya da proletarya diktarörlüğünün doğuşu demektir." * Sovyetler, kendinden önceki bütün devlet tiplerinden ayrıydı; çünkü işçi-köylü kitlelerini kucaklayan en demokratik örgütlenmeydi, kitlelerin proletarya tarafından yönetilmesini kolaylaştırıyordu, yasama ve yürütmeyi tek bir devlet aygıtında birleştiriyordu, eski bürokratik-askeri aygıtı "bir vuruşta" parçalıyor ve yerine silahlı halkı geçiriyordu, memurların seçilirliğini ve her an görevden alınabilirliğini getiriliyordu vs, vs... Kısacası, işçi ve köylü sovyetlerine dayanan halk iktidarı devrimci demokratik diktatörlük olsa bile, burjuva demokrasisi sayılamazlar.

Ama, *Seçenek* Lenin'in *İki Taktik*'teki "demokratik

---

* Ekim Devrimi Üzerine, s. 100

cumhuriyet" formülasyonu ile, sovyetik sistemi bütünleştirememektedir. Bundan dolayı da, "demokratik devleti" tanımlarken 1905'de parlamenter demokratik cumhuriyete göre yapılmış tanımlamaları, konseyleri tanımlarken ise 1917 sonrasının tanımlarını almakta ve bunları birbirine eklektik bir tarzda yamamaya kalkışmaktadır. Üstelik Türkiye'de iktidarın bugün esas olarak tekelci burjuvazinin elinde olmasını olsun, devrimimizi proletarya devrimine yaklaştıran diğer etkenleri olsun dikkate almamakta, dolayısıyla bu eklektizm daha da çarpıcı hale gelmektedir.

Nitekim *Seçenek* de bu eklektizmin farkındadır. Bu yüzden, bir taraftan "demokratik devleti"n "burjuva demokrasinin en gelişkin biçimi" olduğu tezini ortaya atarken, öte taraftan konseylerin gerçek demokrasi organları olduğunu ileri sürerek, bu açığını kapatmaya, elinde iki kart birden tutarak işin içinden sıyrılmaya çalışıyor.

> "...konseyler, karakteristik özelliklerinden dolayı, en gelişmiş burjuva demokratik cumhuriyetten milyon kez daha demokratiktir. Proletarya ve emekçi kitleler için en geniş ve gerçek demokrasidir." (abç) *
>
> "Proletarya ve küçük burjuvazinin bağlaşmasına dayanan devrimci-demokratik iktidarlar, çoğunluğun, ezilen milyonların iktidarıdır. Burada demokrasi, halk demokrasisidir." **
>
> "Konseyler; genel olarak sömürücüleri kapsamayan, demokratik içerikli olan sovyetler altında henüz sömürü kaldırılmamış olsa da sömürücülere ve sömürüye uygun olmayan iktidar örgütlenmesidir, ki, sosyalist nitelikli konseyler, (abç) sömürüyü ve sömürücüleri tasfiye etme eyleminin en uygun aracıdır." (abç) ***

---

* Seçenek, sayı: 1, s. 105
** Seçenek, sayı: 1, s. 77
*** Seçenek, sayı: 4 s. 67

İlk baştaki "konseytik iktidar" - "burjuva demokrasisinin en gelişkin biçimi" - tanımı ile, burada söylenenler - "gerçek demokrasi", "halk demokrasisi" ve "sosyalist nitelikli konseyler" - birbirleriyle taban tabana zıt tanımlar değil midir? Bir yandan konseytik iktidarın burjuva demokrasisi çeşidi olduğu söylenirken, öte yandan konseylerin "sosyalist nitelikli" "gerçek demokrasi" organları oldukları nasıl söylenebiliyor? Öyleyse, ya konseyler ile "konseytik iktidar" iki ayrı şeydir, ya da birbirleriyle uyumludurlar. Ya biri, ya öteki! Ama *Seçenek* iki ayrı tanımda diretiyor, ve o zaman altı kaval üstü şişhane demeye layık bir durum çıkıyor ortaya.

İşçi ve köylü sovyetleri ile halk iktidarı biri diğerini dışlatalayan şeyler değildir. Tersine, sovyetler, "tüm devlet iktidarının, tüm devlet aygıtının tek ve sürekli temeli"dir. Dolayısıyla, işçi ve köylü sovyetlerinin gerçek demokrasi organları olup, devletin burjuva demokratik devlet olması mümkün değildir. Sorun demokratik devrimden sosyalizme geçişte yeni bir devlet demek olan sovyetlerin özü ve biçimi ile, onların bileşimleri ve üstlendikleri görevler ayrımını yapabilmektedir. Ama *Seçenek*'in kafası bu konuda karmakarışıktır.

Sosyalist Devrimi Savunan Kim?

Seçenek yazarları yıllar boyunca Ş.Hüsnü, M. Belli, D. Perinçek ve Mao Zedung gibi "demokratik devrimci"lerin teorileriyle tıka basa dolmuşlardır. Ne zaman sosyalizm sözünü duysalar ya da demokratik önyargılarını aşan görüşlerle karşılaşsalar hemen "Troçkizm" diye yaygara basıyorlar. Çünkü kendi dar kalıplarının dışına taşan her şey onlara kabul edilemez g rünüyor.

Tam da bu nedenle dergi yazarı şöyle bir itirazda bulunuyor:

> "Eğer devrimin ilk adımının zaferiyle kurulacak iktidar proletarya diktatörlüğü(nün bir biçimi) olursa -olacaksa- o halde bu devrim dosdoğru sos-

yalist devrimdir. Böyle bir durumda 'sosyalist devrime geçişten', 'demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesinden', 'kesintisiz devrimden' söz edilemez." *

Yazar halk demokrasisi kavramının Marksist-Leninist literatürde ne anlama geldiğini, onun nasıl ortaya çıktığını ve hangi devrim tipiyle bağlantılı olduğunu söz konusu bile etmiyor. Böyle bir kavramı sanki ilk defa duyuyormuş gibi davranıyor ve üstelik bunu kendi istediğince yoruma tabi tutuyor. Hatta bir parantez hilesiyle onu "proletarya diktatörlüğü"ne çeviriveriyor. Böylece, bizim işe proletarya diktatörlüğü ile başlayacağımız yanılsamasını yaratıyor ve bütün eleştirilerini de buna dayandırıyor.

Hemen belirtelim ki, biz, Türkiye'nin mevcut sosyoekonomik ve politik sisteminden, halk sınıf ve tabakalarının nesnel ve öznel durumlarının değerlendirilmesinden hareketle devrimimizin bugünkü adımının anti emperyalist demokratik halk devrimi olması gerektiğini söylüyoruz. Bu koşullar devam ettiği sürece, anti emperyalist demokratik görevlerin üstünden atlayıp geçilemeyeceğini de söylüyoruz. Ama öte yandan, Türkiye devriminin, sadece zaman bakımından değil ülkenin ekonomik ve sosyal gelişme düzeyi, proletaryanın ve yarı proleter unsurların toplum içindeki nicel ve nitel gücü, ve sınıf çelişkilerinin derinliği bakımında kendinden önceki birçok demokratik devrimden farklı yönler taşıyacağı da bir gerçektir. Ayrıca, Türkiye'de demokratik görevler görece daha dar bir kapsamda olduğu gibi, emek-sermaye çelişkisi de daha derindir. Buna, tekelci sermayenin iktidarın asıl sahibi olmasını ve bu sermayaye karşı mücadelenin ön planda yer almasını da ekleyebiliriz.

Bütün bunlar devrimimizi neden Rus burjuva demokratik devrimi, ya da bir başkası ile aynı kalıba oturtamayacağımızı gösterir. Buradan hareketle, Türkiye'deki

---

* Seçenek, sayı: 5 s. 77

anti emperyalist demokratik halk devriminin sadece proletarya devrimine yakın olmakla kalmayıp, yanı sıra şu ya da bu hızla sosyalist devrime dönüştürülme olanaklarını fazlasıyla bağrında taşıdığını söylüyoruz. İşte, Seçenek yazarlarının asıl kavrayamadıkları budur. Bundan dolayı da, devrimimizi *İki Taktik* formülasyonlarından ayıran kendine özgü yanları bulup çıkarmaya çalışacaklarına, onun kalıpları dışına taşan her şeye karşı çıkıyor, bunları yoldan bir sapma olarak görüyorlar.

Eğer devrimin burjuva karakterine aşırı vurgu yapsak, onu proletarya devrimine yakınlaştıran faktörlerden söz etmesek ve devrimin zaferinden sonra kurulacak iktidarın bir "küçük burjuva diktatörlüğü" olacağını söylesek, *Seçenek* yazarının buna hiçbir itirazı olmayacak. Nitekim derginin beşinci sayısında *Seçenek* yazarları ve yandaşları, tüm güçleriyle işçi-köylü iktidarının neden bir "küçük burjuva diktatörlüğü" olması gerektiğini anlatmaya çalışıyorlar. Öyle ki, kuracağımız iktidarın 1789 burjuva devrimindeki gibi bir "demokratik cumhuriyet" olacağını savunsak, tereddütsüz onaylamaya hazırlar.

Seçenek yazarları, proletarya önderliğinde burjuva demokratik devrimin tamamlanması fikrini zerrece anlayamamışlardır. Bu yüzden, Marx ve Engels'ten Lenin'e, Lenin'den günümüze kadar işçi-köylü iktidarı kavramında meydana gelen değişimleri göremiyorlar. Oysa, öncelikle Lenin, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sloganını *Seçenek* yazarlarının anladığından farklı bir anlayışla ortaya atmıştı. Lenin'e göre bu diktatörlük, kalıcı bir devlet örgütlenmesi değil, devrimin kesintisiz akışı içinde geleceği proletarya diktatörlüğü olan geçici bir savaş örgütlenmesi idi ve ittifakların ve görevlerin değişmesine paralel olarak değişecektir. Kaldı ki, işçi-köylü iktidarı formülü Ekim Devriminin açtığı çağa ve demokratik devrimin gündemde olduğu ülkelerin somut özelliklerine göre kendi içinde bir değişim de geçirmiştir. Gerçi bu değişim, tıpkı anti emperyalist demokratik devrim/sosyalist devrim ayrımında olduğu gibi,

devrimci demokratik diktatörlük/proletarya diktatörlüğü ayrımını da ortadan kaldırmaz. Ama devrimin aşamaları arasındaki kesintisizlik ve iç içelik, demokratik diktatörlüğün proletarya diktatörlüğüne dönüşüm araç ve mekanizmaları vs. gibi birçok noktada yeni kazanımları içerir.

Burada tipik bir örnek olması bakımından Arnavutluk devrimi üzerinde durmak yararlı olacaktır.

Bilindiği gibi, Arnavutluk devrimi, ulusal kurtuluş savaşı koşullarında gelişen bir anti emperyalist demokratik halk devrimi idi. Arnavutluk'ta halk iktidarının temelleri, devrim ülke çapında zafer kazandıktan sonra değil, tersine daha ülke işgalden kurtarılmadan önce, 1942 Peza Konferansı'nda atılmıştı. Devrime katılan bütün sınıf ve tabakaları kucaklayan Ulusal Kurtuluş Konseyleri, bu dönemeçten itibaren göreceli olarak ikinci bir iktidar alternatifinin doğması anlamına geliyordu. *Seçenek* yazarlarının zannettikleri gibi konseyler "önce savaşım organları, devrimin zaferiyle birlikte de iktidar organları" (Seçenek, sayı: 5, s. 67) olmadılar. Aksine, *kurtarılmamış* bölgelerde savaşım organları olarak kalırlarken, *kurtarılmış* bölgelerde aynı zamanda halk iktidarının organları işlevini de yerine getirdiler. Hatta Peza Konferansından Permet Kongresine (1944 Mayısı) uzanan süreçte kurulan Halk Meclisi ve Demokratik Halk Hükümeti -ki bunların temeli Ulusal Kurtuluş Konseyleri idi- halk demokrasisi devletini temsil ediyorlardı. Bu yeni iktidar, bir yandan konseylerin işçi-köylü bileşimine ek olarak, anti emperyalist demokratik görevler de üstlendiği için devrimci-demokratik bir diktatörlüktü. Ama öte yandan halk iktidarı, Paris Komünü ya da Sovyet tipinde bir politik örgütlenmeye dayanıyordu. Ve yine Komünist Partinin yönetici konumu ve proletaryanın hegemonyası nedeni ile proletarya diktatörlüğünün hızla gelişen unsurlarını bağrında taşıyordu.

Arnavutluk'ta Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde kurulan halk iktidarı, 1944 Kasımında devrimin ülke çapında zafer kazanmasından itibaren de proletarya diktatör-

lüğü görevlerini yerine getirmeye başladı. Elbette, zaferin kazanılmasından sonra konseylerden demokratik cepheye kadar bir dizi düzenleme yapıldı ve devrimin sosyalist görevleri çözebilmesinin siyasi, ideolojik ve sosyal koşulları hazırlandı. Gerçi Arnavutluk'ta başka partilerin olmaması, küçük burjuvazinin yeni tarihsel koşullarda da proletaryayı izlemesi vs. gibi devrimin birtakım avantajları vardı. Ama birçok dezavantaja sahip diğer halk demokrasisi ülkelerinde de biraz daha yavaş tempoyla bile olsa aşağı yukarı aynı süreç yaşandı.

Sonuç olarak, ne Arnavutluk'ta ne de başka bir ülkede *Seçenek*'in dediği gibi kesintilerle dolu aşamalar içeren bir süreç yaşanmamıştır. Yani önce bir küçük burjuva diktatörlüğü kurulmuş, sonra o küçük burjuva diktatörlüğü asgari programı uygulamış ve bu sırada ikinci bir devrime hazırlanılmış, ve en nihayet bir üçüncü adımla sosyalist devrime geçilmiş değildir. Sorunu böylesine bir perspektifle ele almak demek, devrimin kesintisiz karakterinden hiçbir şey anlamamak demektir.

Seçenek yazarı tam bu noktada bizi, proletaryanın köylülükle iktidarı paylaştığı bir iktidar ile proletarya iktidarını karıştırmakla suçluyor. Oysa, bu suçlamanın altında onun devrimin bir dizi sorununu kavrayamaması yatar. Örneğin birinci olarak, anti emperyalist demokratik aşamayı bugünden iktidarın elde edilmesine dek uzanan bir süreç değil, iktidarın elde edilmesi ile başlayan bir süreç olarak kavrıyor. İkinci olarak, halk iktidarının temellerinin devrim ülke çapında zafer kazanmadan atılabileceğini hiç aklına getirmiyor. Sanki devrim mutlaka birkaç günde zafer kazanıp iktidar birdenbire doğuverecekmiş gibi... Üçüncü olarak, işçi-köylü diktatörlüğünü bir kez kuruldu mu kolay kolay değişmeyen kalıcı bir kurum şeklinde algılıyor. Oysa demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçiş devriminin kesintisiz akışı içerisinde bir takım görevlerin zamanında yerine getirilmesiyle gerçekleşir. Bu, tamamen proletaryanın hegemonyasının sağlamlığı ve proletarya partisinin gücü ile ilgilidir. On-

dan sonrası proletaryanın sosyalist müttefiklerini yanına çekip, sosyalizme geçişin önündeki engelleri etkisizleştirmesine ve kapitalizmin tasfiyesini kademeli olarak gündeme getirmesine bağlıdır. Devrimin baştan itibaren proletaryanın hegemonyası altında gelişmesi durumunda -ki biz perspektiflerimizi buna göre formüle ederiz, yoksa en olumsuz duruma göre değil- bunu gerçekleştirmenin yıllar almayacağı besbellidir.

Devrimde Proletaryanın Hegemonyasının Önemi

Seçenek ilk sayısında demokratik devrimde proletaryanın hegomonyası sorununa öylesine küçümsüyordu ki, bunun üzerine söylenenler birtakım harcı âlem tekerlemelerin ötesine geçmiyordu. Bu yüzden, "demokratik devlet" üzerine söyledikleri safi burjuva demokratik devlet tanımından başka bir şey değildi; hatta, devrimci demokratik diktatörlüğün proletarya diktatörlüğünün unsurlarını taşıdığı vurgusunu bile yapmamıştı. Derginin birçok yerinde proletaryanın hegemonyasını önemsizleştiren ifadeler söz konusuydu.

İki Ayrı Devrim Perspektifi'ndeki eleştirilerimizden sonra *Seçenek* ağız değiştirdi; açıklarını kapatmaya, bazı şeyleri dilinin ucuyla da olsa kabul etmeye yöneldi. Ama bu kez de durumu kurtarmak için eleştirilerimizin yönünü çarpıtarak, tartışmayı, demagoji yapabileceği bir alana kaydırdı. Biz *Seçenek*'in Stalin'in "proletarya hegemonyası, proletarya diktatörlüğünün embriyonudur" tezini kavrayamadığını, dolayısıyla proletarya hegomanyasındaki bir devrimci demokratik diktatörlük ile küçük burjuva iktidarı arasındaki farklılıkları bulandırdığını, bu nedenle de halk iktidarını burjuva demokrasisinin bir çeşidi saydığını söylemiştik. Buna rağmen "konseytik iktidar"ın bir "burjuva demokrasisi iktidarı" olduğu tezine yönelik eleştirimizi geçiştirdi, unutturmaya çalıştı. Ve sorunu, sanki biz, iktidarda hegemonya proletaryada olursa böyle bir iktidar her halükarda proletarya diktatörlüğü olur diyor-

muşuz tartışması şekline dönüştürdü. Bundan ötürü, bize şu soruyu yöneltmeye bile kalkıştı: "Proletarya diktatörlüğünün embriyonu ile proletarya diktatörlüğü bir ve aynı şey midir?"

Görüldüğü gibi, sorunun soruluşu bile demagojik tarzda düzenlenmiştir. Oysa eğer her ikisini "bir ve aynı şey" olarak görseydik, hem "proletarya diktatörlüğünün embriyonu"ndan hem de "proletarya diktatörlüğü"nden söz etmemiz bir totoloji olurdu. Biz, hegemonyanın proletaryada olmasının bir iktidarı sosyalist yapmaya yeteceğini söylemedik. Ama şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, *Seçenek* sorunu hâlâ kavramamıştır. Bu, durumunu düzeltmek için yaptığı savunma sırasında dahi görülebilmektedir: "Tam olarak sorun şu: *Seçenek*, antiemperyalist demokratik devrimin zaferi demek olan *işçi sınıfı ve emekçi halkın devrimci demokratik diktatörlüğünün politik karakterinin saptanmasında hegemonya sorununa tayin edici bir rol verilmesini Marksist-Leninist bir yaklaşım değil, Troçkist bir yaklaşım olarak görüyor.*" * İşte *Seçenek* ne kadar değiştirirse değiştirsin, yanlışını -hem de altını kendisinin çizdiği yanlışını- böyle sürdürüyor.

Hiçbir Marksist-Leninist halk iktidarının politik karakterinin saptanmasında "hegemonya sorunu tayin edici bir rol oynamaz" demez, dememelidir. Çünkü bu, her şeyden önce, proletaryanın hegemonyayı elde tuttuğu halk iktidarı ile küçük burjuva iktidar arasındaki temel farklılıkları karartır. Gerçi proletarya önderliğinde devrimci demokratik diktatörlükler olabileceği gibi, küçük burjuva devrimci demokratik diktatörlükler de olabilir. Ama her ikisinde de iktidar demokratik karakterde olsa bile, bir Marksist o iktidarın niteliğinin tespitini, onun sınıfsal temelinin analizine, politik örgütlenme biçiminin kapsamına ve gelişme yönüne dayandırır. Bir ya da birkaç sınıfın koalisyonu söz konusuysa, önderliğin kimde olduğuna bakar. Çünkü devlet iktidarında önderliğin

---

* Seçenek, sayı: 5, s. 109

kimde olduğu; o iktidarın niteliğini olduğu kadar, yönelimini ve geleceğini de belirleyecektir. Kısaca, şunu söyleyebiliriz: Hegemonya sorunu, her iktidarda tayin edicidir.

Örneğin daha önce de eleştirdiğimiz şu tür görüşler Marksist değil burjuva demokratik görüşlerdir:

> "Demokratik devrimci iktidar... ister proletaryanın hegemonyasında olsun, isterse küçük burjuvazinin hegemonyasında olsun... her iki biçimde de demokratik karakterini korur... Tarihsel bakımdan burjuva demokrasisinin en gelişkin, en ileri, en devrimci iktidarıdır." *
>
> "İster devrimci proletaryanın egemenliğinde, ister küçük burjuvazinin egemenliğinde olsun işçi ve emekçi halk konseyleri, politik bakımdan da küçük burjuva demokrasisine tekabül eden, ilkede küçük burjuva devrimci demokrasisinin iktidarıdır... Bu nedenle, tarihsel olarak burjuva demokrasisinin en halkçı ve en Jakoben biçimi olan, sosyalist demokrasiye en çok yaklaşan noktaya kadar ilerlemiş bir küçük burjuva demokrasisidir." **

Başta da belirttiğimiz gibi sorun hegemonya proletaryada olursa sosyalist diktatörlük, küçük burjuvazide olursa demokratik diktatörlük olur sorunu değil. Burada asıl önemli olan proletaryanın hegemonyası altında ve komünist partinin yönettiği bir iktidar ile, bir küçük burjuva iktidar arasında dağlar kadar fark olmasıdır. Öncelikle ilki gerekli adımlar atıldıkça doğrudan proletarya diktatörlüğüne varır ve devrimin burjuva çerçevesinin dışına çıkma yeteneğindedir. Küçük burjuva hegemonyasındaki bir iktidar, yani *Seçenek*'in önderliğinden soyutladığı küçük burjuva demokrasisi ise, burjuvazinin diktatörlüğünden kaçınamaz. Lenin'in dediği gibi, "küçük burjuvazi iktidarı elinde tutamaz, sadece burjuvazinin diktatörlüğünü gizlemeye yarar ve burjuvazinin mutlak ikti-

* Seçenek, sayı: 1
** Seçenek, sayı: 3, s. 72-73

darına her zaman sadece bir basamak teşkil eder." * Bu da gösterir ki, noktanın burjuva diktatörlüğü tarafından mı, yoksa proletarya diktatörlüğü tarafından mı konacağı meselesi tamamen hegemonyanın kimde olduğuyla belirlenir.

Öte yandan, proletaryanın iktidarı küçük burjuvaziyle paylaştığı, ama hegemonyayı elinde tuttuğu devrimci demokratik diktatörlük anti emperyalist, demokratik görevleri en radikal tarzda çözme yeteneğinde iken, istisnai haller dışında bir küçük burjuva iktidarı bunu yapamaz. Küçük burjuvazinin yönettiği bir ulusal-demokratik devrim her zaman yarı yolda çakılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çünkü en radikal küçük burjuva demokrasisi bile dış ve iç gericilikle uzlaşma eğilimini içinde taşır.

Tarihte gerek proletaryanın hegemonyasında gerekse küçük burjuvazinin hegemonyasında halk devrimlerine tanık olunmuştur. Örneğin, Doğu Avrupa ülkelerinde proletarya önderliğinde zafer kazanan halk iktidarları kısa sürede anti emperyalist demokratik görevleri çözmekle kalmamışlar, hızla sosyalizm yoluna da girmişlerdir. Üstelik bu ülkelerde monarşist ya da burjuva parlamenter devletler imha edilmiş, bunların yerine sovyetik tipte devletler almıştır.

Küçük burjuvazinin önderliğindeki devrimler ise, sosyalizme doğru ilerleyemedikleri için anti emperyalist, anti faşist demokratik görevleri ancak kısmen çözebilmişlerdir. Yugoslavya ve Cezayir devrimleri buna iyi birer örnektir. Kentlerde devlet kapitalizmini, kırlarda zengin köylü ekonomisini güçlendiren Tito yönetiminin kısa sürede emperyalizmle uzlaştığı bilinmektedir. Cezayir'de ise milli burjuvazi ile birlikte iktidara gelen küçük burjuvazi, politik bağımsızlığın ve birtakım demokratik reformların ötesine geçemedi; tersine, emperyalist sermayeyi bile tasfiye edemeden kapitalizmde çakılıp kaldı. Bir

* Lenin, III. Enternasyonal Konuşmaları, s. 101

anti emperyalist demokratik devrim olarak gelişen ve gerek emperyalizme gerekse Şah rejimine ciddi darbeler indiren İran devrimi ise diğerlerinin de gerisinde kaldı, devrimin hemen hiçbir sorununu çözemedi. Bu devrimlerin bir diğer özelliği de gerek proletaryaya gerekse komünistlere karşı takınılan düşmanca tutumdu. Bunların burjuvaziyi değil proletaryayı tahakküm altına aldıkları bilinmektedir.

En yakın ve taze örnek olarak Nikaragua devrimi gösterilebilir. Halk kitlelerini devrime seferber edebilen Sandinistler, iktidara geçtikten sonra sadece emperyalizmle bağları koparamamakla kalmamışlar, büyük sermayeyi ve toprak ağalarını da kökten tasfiye edememişlerdir. ABD emperyalizminin komplo ve ablukası, devrimin gelişmesinin önünde büyük bir engeldi kuşkusuz. Ama FSLN de devrimden sonra V. Chamorra ve A. Robelo gibi burjuvalara ve emperyalizm uşaklarına hükümette yer vererek, hatta eski devlet aygıtını tümden imha etme yeteneğini gösteremeyerek, karşı devrimi ezmekte yetersiz kalmıştır. Sonunda silahla ele geçirdiği iktidarı seçim sandığıyla terk ederek, kendi sonunu hazırlaması ve sosyalizme doğru adımlar atmak şöyle dursun, anti emperyalist demokratik devrimi tamamlayamadan barutunu tüketmesi ise, doğrudan doğruya iktidarda proletaryanın önderliğinin olmamasıyla ilgilidir.

Bütün bunlar halk iktidarında hegemonyanın kimde olduğunun *tayin edici* bir önem taşıdığını gösteren örneklerdir. Bu yüzden sadece proletarya diktatörlüğü ile devrimci demokratik diktatörlük arasındaki değil, proletaryanın hegemonyasındaki bir halk iktidarı ile küçük burjuva iktidar arasındaki farklılık da hiçbir mutlaklığa yer verilmeden ortaya konmalıdır. Bu yapılmadan küçük ve orta burjuva grupların devrimi yolundan saptırma girişimleri boşa çıkartılamaz.

Oysa *Seçenek* bu konudaki kafa karışıklığını birçok alanda sürdürüyor. Örneğin şöyle diyor:

"Demokratik devrimin ürünü olan demokra-

tik devrimci iktidarda proletaryanın ya da küçük burjuvazinin hegemonyasının varlığı, söz konusu taktiği (sosyalist devrime geçiş sırasında küçük burjuvazinin tarafsızlaştırılması-nba) değiştirmez."*

Bu, proletaryanın iktidardaki hegemonyası sorununun ne kadar hafife alındığını gösterir. Bir devrim oluyor ve bu devrim küçük burjuvazinin hegemonyasında gerçekleşiyor, ama proletaryanın küçük burjuvazi karşısındaki taktiği değişmiyor! Tam tersine, böyle bir durum taktik bir yana, stratejiye dek uzanma olasılığı taşıyan bir dizi değişiklik gerektirir.

Seçenek'in bu hatalı yaklaşımının kaynaklarından biri, onun "küçük burjuvazinin bağımsız devrimci rolü" üzerine öne sürdüğü anti Marksist görüştür. Örneğin sırf bu tezinin etkisiyle, "hegemonya savaşımı, her aşamada başlıca uzlaştırıcı güçlerle proletarya arasında geçer... Yoksa devrimci küçük burjuva hareketiyle, devrimci proletarya hareketi arasında bu evrede hegemonya savaşımı geçmeyecektir" diyebiliyor.** Oysa sorunun böyle konulması bile, küçük burjuva parti ve grupların devrimci rolünün abartılması yanında, devrimci proletarya hareketinin hegemonya mücadelesinin bulanıklaştırılması anlamına gelir.

Devrimci proletarya hareketi, küçük burjuvazinin devrimci olanaklarını seferber edilmesine büyük önem verir. Ve bu sınıfı büyük ve orta burjuvazinin yedeği olmaktan çıkartıp, proletaryanın yedeği haline getirmeye çalışır ve getirir. Ama bunu yapaken "devrimci proletarya hareketi" ile "küçük burjuva hareketi" arasında bu evrede önderlik savaşımı geçmeyeceğini söylemek doğru değildir. Öncelikle, kent ve kırın küçük burjuva yığınları ile küçük burjuva parti ve grupları birbirinden ayırmak gerekir. Çünkü proletarya partisi, kent ve kır emekçilerini sadece burjuva partilerin değil, küçük burjuva partilerin

---

* Seçenek, sayı: 1, s. 94

** Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 103

de etkisinden kurtarmaya çalışır. Bu yapılmadan, yani küçük burjuva etkiye karşı mücadele edilmeden komünist partinin önder konumu pekiştirilemez ki, zaten bu da hegemonya sorunun organik bir parçasını teşkil eder. İkinci olarak, küçük burjuva devrimci akımlarla ittifak yapma gereği, bu akımların kararsızlıklarını, yalpalamalarını eleştirmemek anlamına gelmez. Hatta küçük burjuva devrimci grupların çoğunun devrimin ileri safhalarında, özellikle halk iktidarının elde edilmesi sırasında devrimci karakterinin son bulacağını dikkate almak gerekir.

Seçenek'in proletaryanın devrimdeki hegemonyasına ilişkin bir başka yanlışı da, stratejisini sadece orta burjuvazinin yalıtılması üzerine kurmasıdır. Şöyle diyor: "Demokratik devrimde hegemonya savaşımı, esas olarak proletarya ile orta burjuvazi arasında geçecektir." * *İki Taktik*'ten adapte edilen bu tez *Seçenek*'in dogmatik ve mekanik yaklaşımının tipik bir örneğidir.

Lenin demokratik devrim stratejisinde çarlığı yıkmayı liberal-monarşist burjuvaziyi ise tecrit etmeyi öngörmüştü. *Seçenek* buradan hareketle Rus liberal burjuvazisinin yerine orta burjuvaziyi koyarak, bu politikayı kendi çizgisine aynen monte ediyor. Kuşkusuz proletaryanın kent ve kır küçük burjuvazisini kendi etrafında toplayabilmesinde orta burjuvazinin tecriti belirleyici bir rol oynar. Ancak Türkiye'nin koşulları ile Rusya'nın o günkü koşulları bir ve aynı değildir. Türkiye'de bizzat büyük burjuva partileri sahte muhalefet yoluyla emekçi yığınları etkiliyor ve peşlerinden sürüklüyorlar. Dolayısıyla, proletaryanın hegemonya mücadelesindeki hedefleri, orta burjuvaziden başka, büyük burjuva partilerini ve hatta küçük burjuva reformist akımları da gözeten geniş bir yelpazede düşünülmek zorundadır.

---

* Seçenek, sayı: 4, s. 59

IV. DEVRİMİN AŞAMALARI VE KESİNTİSİZ DEVRİM

Seçenek'in burjuva demokratik kavrayışı, demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki ilişkinin ele alınması söz konusu olunca kendini tez gösterir. Gerçi onun Leninizmin devrimin kesintisizliği konusundaki görüşlerini özetlemede veya alıntı aktarmada "kusursuz" olduğu pekala söylenebilir. Ama iş bunun ötesine geçince, asma yaprağı rolü oynayan soyut özetlemelerin ardındaki gerçek ortaya çıkmakta gecikmez.

> "Demokratik devrimin zaferiyle kurulacak olan devrimci proletaryanın hegemonyası altındaki işçi sınıfı ve emekçi halkın sovyetik devrimci demokratik diktatörlüğü ile bu diktatörlüğün proletarya ile yoksul köylülüğün bağlaşmasına dayanan proletarya diktatörlüğüne dönüştürülmesi arasında bir zaman aralığı olacaktır (abç). Aşamalı ve kesintisiz devrimi 'aşamalı' yapan tam da budur." *
>
> "Yaşanacak anti-emperyalist demokratik altüst oluşla sınıf ilişkileri temelden değişeceği için, o tarihsel 'an' ile proletarya diktatörlüğünün kurulduğu (...) tarihsel 'an' arasında işçi sınıfı ve emekçi halkın sovyetik devrimci demokratik diktatörlüğü dönemi (anti-emperyalist demokratik devrimin zafere ulaştığı, ama henüz sosyalist devrime dönüştürülmesinin başarılamadığı bir süreç) yer alır." **

Seçenek sayfalarından bunlara benzer sayısız alıntı aktarılabilirse de, bu kadarı yeter. Çünkü demokratik aşama ile sosyalist aşama arasında *"bir zaman aralığı"* ya da *"bir süreç"* olacağı açıkça savunulmaktadır. Ama asıl tuhaf olan dergi yazarının bunu kabul etmiyoruz diye öfkelenmesi, bizi azarlamaya kalkışması. Bazen "boş laf",

---

* Seçenek, sayı:2 5, s. 98
** Aynı sayı, s. 104

"uyanık" ya da "keyfilik" diye kendi kendine homurdanıyor, bazen de sözümona "ölçüyü kaçırıp öteki 'uç'a giderek Troçkist bir sapma içerisine yuvarlandığımızı" iddia ederek fena halde kızıyor. Bütün bunlardan sonra gel de şairin mısralarını hatırlama şimdi:

Nasıl da korkunç, tehditkâr bakıyor!
Ama korkmayın: hazret yağmura kızıyor!

Aslında yazar bize kızacağına kendi demokratizmine kızsa daha iyi eder. Hem devrimin iki aşaması arasına "zaman aralığı" veya "bir süreç" yerleştirip, hem de kendinde kızma hakkı bulmak akıl alır şey değil. Eğer iki şeyin arasında bir aralık veya boşluk olursa, orada kesintisizlikten söz edilemeyeceğini bir çocuk bile düşünebilir. Eğer iki aşama arasında "bir süreçten söz ediliyorsa, ister istemez ona "ara-aşama" demek zorundayız.

Bunu, proletaryanın iktidarın elde edilmesinden sonraki görevlerinin formüle ediliş şeklinde ete-kemiğe bürünmüş haliyle görebiliyoruz. Bu görevleri şöyle sıralıyor *Seçenek:* "Devrimin yani tarihsel aşamaya yükselmesiyle birlikte, proleter sosyalist öncü, bir yandan *asgari programı* hızla, tam bir kararlılıkla *pratikleştirir*, demokratik dönüşümleri son sınırına dek, sosyalist devrime en yakın noktaya dek ilerletir, öte yandan tüm burjuvaziye karşı sosyalist devrim bayrağını yükseltir. (Ama sadece bayrağı yükseltiyor!). Politik özgürlük ortamından yararlanarak, proleter ve yarı proleter kitlelerin sosyalist eğitimini (ilk aşamada demokrasiyle eğitti ya, şimdi de sosyalizmle eğitiyor!) ilerletir, tamamlar... Küçük burjuva demokrasisinin kendi rolünü son sınırına dek oynamasına yardımcı olur (küçük burjuvazinin kuyruğunu bir türlü bırakamıyor)... öncünün politik stratejisi ve taktikleri de değişir... bir politik strateji formüle etmeden... devrimin kesintisizliği, sosyalist devrime dönüştürülmesi de gerçekleştirilemeyecektir... Eğer.. konseytik demokratik iktidarda devrimci proletaryanın hegemonyası varsa... De-

mokratik iktidarın hegemonik gücü küçük burjuvazi ise... Eğer emperyalist bir müdahale olmazsa burjuvazi silahsızlandırılmışsa.. geçiş barışçıl biçimde gerçekleştirilir... Fakat..." * İşte, *Seçenek*'in 'bir süreç" veya "bir zaman aralığı" dediği ana aşama için öngördükleri bunlardır. Adına "geçiş dönemi süreci"de dediği bu ara aşamanın asli işlevinin "demokratik dönüşümlerin son sınırına dek ilerletilmesi", "küçük burjuva demokrasisinin kendi rolünü son sınırına dek oynamasına yardımcı olmak" olduğu da söylenebilir. Sosyalist aşamaya geçişe gelince, bu, salt ideolojik, politik, eğitsel hazırlıkla sınırlıdır. Bu ön aşama esas olarak modern kapitalist ve yarı feodal işletmelerin köylülere dağıtıldığı, tekelci burjuva mülkiyetin baştan aşağı "demokratik kapitalizm"e çevrildiği bir zaman aralığı olarak düşünülmektedir.

Seçenek'in söylediklerinin Leninist kesintisiz devrim teorisi ile hiçbir ilgisi yoktur. Lenin'in demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşeceği, ilkinden ikincisine derhal geçileceği, bunun hızını sadece proletaryanın bilinçlilik ve örgütlülük düzeyinin belirleyeceği hakkındaki görüşleri bilinir. Oysa *Seçenek* bunları dikkate almamakla kalmıyor, yöntem olarak en olumsuz duruma göre belirlenmiş bir "ara strateji" üzerine politika inşa etmeye kalkıyor. Daha önemlisi, açıkça söylemekten kaçınsa da, bu "ara aşamanın program"ı üretici güçlerin "demokratik kapitalizm" yoluyla geliştirilmesinden başka bir şey değildir. Böylece *Seçenek*'in 1978'ler e savunduğu görüşlerini pek terk etmediği anlaşılıyor. Sadece söylem değişmiş ve bu "teori" kamufle edilmiştir, o kadar. Elbette, iktidar ele geçirilir geçirilmez bir hamlede sosyalist görevlerin gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Başlangıçta anti emperyalist demokratik görevlerin çözümüne öncelik vermek, karşı devrimci girişimleri bastırmak ve ekonomik yaşamı düzenlemek için ilk adımları atmak gerekir.

---

* Seçenek, Sayı: 1, s. 91-95

Yanı sıra, sovyet organlarında, halk cephesinde ve diğer alanlarda yeni tarihsel koşullara uygun hazırlıklar yapmak; yalpalayan, sosyalizmin önüne dikilen küçük burjuva kesimleri tarafsızlaştırmak; proletaryanın ve onu izleyen sosyalist müttefiki yarı proleter, yoksul emekçi unsurların mevzilerini güçlendirmek de gerekir. Ama bunlar sosyalist inşa doğrultusunda adımlar atmayı belirsiz bir geleceğe ertelemek anlamına da gelmez.

Kısacası, demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçiş, tek bir kılıç darbesiyle gerçekleşecek bir şey değildir. Kesintisiz devrim ideolojik, politik, ekonomik ve sosyal cepheleri olan çok yönlü ve karmaşık bir süreçtir. Öyle ki, güçler dengesi sosyalist adımların atılmasını yavaşlatıp geciktirebilir bile. Ama bütün bunlar şimdiden iki aşama arasına bir "aralık", bir "hazırlık aşaması" koymayı ve böyle bir aşama üzerine projeler kurmayı gerekirmez. Biz bugünden ne kendimizi bağlayan taahhütlerde bulunabiliriz, ne de kesintisiz devrim perspektifimizi bir yana bırakabiliriz.

Seçenek'in düşündüğü tarzda kesintili bir halk devrimi hiç bir gerçekleşmiş örnek üzerinde gösterilemez. Stalin 1946 yılında *Eserler*'ine yazdığı önsözde 1905'li yıllarda Bolşevikler arasında yaygın olan bir yanılgıdan söz ederken şuna işaret eder:

> "Taksimciler burada, Rus Marksistleri ve bunlarla birlikte bolşevikler arasında da benimsenip yerleşmiş şu varsayımdan yola çıkıyorlardı: Burjuva demokratik derimin zaferinden sonra devrim uzun ya da kısa süreçek bir kesintiye uğrayacak, zaferi kazanmış burjuva devrimi ile gelecekteki sosyalist devrim arasında bir ara dönem ba layacaktır. Bu dönem içinde kapitalizm daha özgür ve güçlü bir biçimde gelişme ve tarım alanında da yayılma olanağını elde edecek, sınıf mücadelesi derinleşerek bütün boyutlarıyla elişecek, proleterler sınıfı sınıfsal bakımdan büyüyecek, proletaryanın bilinçliliği ve örgütlülüğü gerekli aşamaya ulaşacak

ve ancak bütün bunlardan sonra sosyalist devrim dönemi başlayabilecektir." (abç) *

Stalin, burada, demokratik aşama ile sosyalist aşama arasında "uzun ya da kısa sürecek" herhangi bir "ara dönem" olmayacağını açıkça söylemektedir. Oysa *Seçenek* ne adla anarsa ansın, adına, ister "süreç" isterse "zaman aralığı" desin, iki aşama arasına bir ara dönem koymaktadır. Bu, düpedüz devrimin kesintililiğini savunmaktır. Aslında *Seçenek* demokratik ve sosyalist aşamayı *tek bir devrim süreci* olarak değil, iki ayrı devrim süreci olarak kavradığı için bu duruma düşüyor. Zaten, demokratik aşamadan sosyalizme geçişi "proletarya konseytik demokratik iktidarın hegemonik gücü ise" barışçıl", değilse "barışçıl olmayan geçiş" diye sınıflandırması tamamen bu anlayıştan kaynaklanır. Hatta teorisini kurarken kafasından 1917 Şubatı ile 1917 Ekimi arasındaki gibi "bir zaman aralığı" düşlediğine dair belirtiler vardır.

Devrimin Aşamaları Arasındaki İç İçelik Sorunu

Seçenek soyut özetlemeler söz konusu olduğunda "demokratik devrimle sosyalist devrim tek bir zincirin iki halkasıdır" diyor. ** Ama sözünü ettiği zincirin halkaları iç içe geçmek şöyle dursun, yan yana duran iki sıfır gibi birbirinden kopuk ve mesafelidir. Metafizik olmakla kalmayıp bir o kadar da burjuva demokratik olan bu anlayışı, onu, bundan on iki yıl önce yazılmış şu görüşümüzü eleştirmek zorunda bırakıyor:

> "Anti emperyalist demokratik halk devrimi sosyalist devrim için gerekli ortamı hazırlar ve sosyalist devrime geçişin araçlarını yaratır. Her iki devrim aşamasının karakteri ve koşulları açısından ayırdedilmesi gerekmekle birlikte, bunlar içiçedir

---

* Stalin, Eserler, Cilt 1, s. 20
** Seçenek, sayı: 1, s. 95

ve birinden diğerine kesintisiz olarak geçilir." *

TİKB platformundaki bu yaklaşım baştan sona doğrudur. Bu görüşleri eleştirmek demek, küçük burjuva demokratizminin zemininde yer almak demektir. Nitekim *Seçenek*'de bunu açıkça ifade etmekten geri durmuyor ve bize karşı kendi görüşünü şöyle formüle ediyor:

"Seçenek, anti emperyalist demokratik devrimle sosyalist devrim içiçedir demiyor, anti emperyalist demokratik devrimin (kesintisiz devrimin ilk adımı) sosyalist devrime dönüştürülmesi gerektiği (bu da ikinci adımı) ve bu ikinci tarihsel adımdan itibaren 'karakteri ve koşulları açısından ayırdedilmesi gereken' bu iki devrimin 'içiçe' geçeceğini savunuyor." (Aç Seçenek)**

Veya şöyle diyor:

"Seçenek çizgisine göre, demokratik devrimle sosyalist devrim ancak proletaryanın iktidarı almasıyla ya da demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesiyle içiçe geçer. O tarihsel 'an'dan itibaren zaten yürürlüğe önceden girmiş olan asgari program ile yürürlüğe henüz giren sosyalist programın uygulanması içiçe geçer." ***

Bir önceki başlık altında değindiğimiz kesintisiz devrim anlayışının yadsınması burada tekrar karşımıza çıkıyor. *Seçenek* devrimin aşamalarını kesintisizlikle birbirine bağlamadığı için onları tek bir devrim süreci olarak değil iki ayrı devrim süreci olarak tasarlıyor.Daha doğrusu şöyle düşünüyor: *Önce* mevcut rejim yıkılacak ve "demokratik devlet" asgari programı uygulayacak. *Sonra* bir yandan bu yapılırken diğer yandan proletarya iktidarı ele geçirecek ve ancak ondan sonra asgari program ile azami program iç içe geçecek!... Bu tasarı, tam da üç ayrı aşamayı öngörür. Dolayısıyla, kesintisiz bir süreç ve peş peşe

---

* Aktaran Seçenek, sayı: 1, s. 97

** Seçenek, Sayı: 5, s. 98

*** Aynı yerde, s. 92

cereyan eden bir çarpışmalar dizisi olarak değil, biri öbüründen sonra ve öbürü olmaksızın dikkate alınabilecek donmuş, yalıtık ve başlıbaşına aşamalar olarak gören metafizik bir anlayıştır söz konusu olan. Üstelik demokratik aşama ile sosyalist aşama salt iktisadi görevlere indirgenerek aynı metafzik kavrayışa yeni bir boyut daha eklenmektedir.

Sosyalist görevler ile demokratik görevler arasındaki iç içelik daha devrimin ilk aşamasında başlar. Bu, ilkin kendini proletaryanın sosyalist ve demokratik görevleri birlikte yürütmesinde, sosyalizme kesintisiz geçiş güvencelerinin (proletarya partisinin bağımsızlığı, yarı proleterlerin ayrı örgütlenmesi, işçi-köylü iktidarında sosyalist unsurların varlığı vs. gibi) daha ilk aşamada hazırlanmaya başlamasında ortaya koyar. İkinci olarak, devrimin sadece emperyalizmi ve yarı feodal toprak sahiplerini değil, aynı zamanda tekelci burjuvaziyi de hedef alması bir iç içelik etkenidir. Çünkü proletarya ilk aşamada kapitalizmin tümünü değilse de, bir bölümünü, yani tekelci sermayeyi de hedef almakta ve tasfiye etmektedir. Devrimin ilk aşamasında politik yön ön planda olduğuna göre, demokratik aşamanın stratejik hedefine ulaşması demek, sosyalist karakterdeki bir görev olan tekelci sermayenin siyasal egemenliğinin tasfiyesinin gerçekleştirilmesi de demektir. Lenin'in *İki Taktik*'te ortaya koyduğu stratejik planda öngörülmeyen bu özellik, zamanımızdaki demokratik, anti emperyalist devrimlerin tipik karakteristiği olarak önümüze çıkmaktadır. Nitekim halk demokrasileri deneyimi de bunu çoktan doğrulamış bulunuyor.

AEP Tarihi devrimin aşamaları arasındaki ilişki konusunda şöyle yazıyor:

> "Bu üç aşama sadece kesintisiz olarak değil, aynı zamanda birbirleriyle iç içe gelişmişlerdir. Her aşama, bir sonraki aşamanın önşartlarını hazırlamıştır." *

---

* AEP Tarihi, Cilt: 3, s. 173

"Birinci aşamada, anti-emperyalist, demokratik nitelikteki görevlerin yanı sıra, sosyalist nitelikteki bir görev olan burjuvazinin siyasi hakimiyetinin tasfiyesi de gerçekleştirildi. İkinci aşamada, sosyalist nitelikteki görevlerin yanı sıra, birinci aşamada çözülmeleri imkansız olan demokratik nitelikteki sosyal ve iktisadi görevler de gerçekleştirildi." *

Burada söylenenler salt AEP'nin görüşleri değildir. Aksine, uluslararası komünist hareketin, Komünist Enternasyonal döneminde geliştirilmiş ve halk demokrasisi deneyimiyle doğrulanmış genel yaklaşımını yansıtmaktadır. Yarı sömürge ülkelerde genellikle kapitalizmin gelişmesi, proletaryanın gücünün büyümesi ve tekelci burjuvazinin iktidarın asıl gücü haline gelmesi ile birlikte daha da geçerlilik kazanmıştır. Günümüz koşullarında demokratik aşama ile sosyalist aşamanın bazı görevlerinin iç içe geçmemesi olanaksızdır.

Bu konudaki burjuva demokratik anlayış, modern revizyonistler tarafından "anti tekel demokrasi" ya da tekellerin "demokratik kapitalizme" çevrilmesi gibi noktalara kadar vardırılmıştır. Aynı şey, bundan etkilenen ve bu konuda ortayolcu bir tavır takınan bazılarınca da çok kaba biçimlerde yapılıyor. Örneğin bir grubun çok bilmiş yazarı, "zamanla sosyalist devrime dönüşen burjuva demokratik devrimlere tanık olunmasına karşın, kısmen sosyalist uygulamaları gerçekleştirebilen burjuva demokratik devrimlere rastlanmamıştır" diyebilmektedir. Oldukça tuhaftır ki, bu yazar Lenin'i kendine tanık göstererek, onun yapıtlarından aktardığı bazı alıntıları Kur'an-ı Kerim yorumcuları gibi kelime kelime tefsir ediyor! Bu arada, bir tesadüf(!) sonucu 1945 dönemi halk devrimi deneyimini unutuyor elbette. Ne var ki, *İki Taktik* özetçilerinin Lenin'in aşağıdaki sözlerini unutmaları daha da ilginç:

---

* AEP Tarihi, Cilt: 3, s. 173

"Elbette, bugünkü tarihsel koşullarda, geçmişin unsurları, geleceğin unsurları ile içiçe geçmişlerdir; iki yol kesişmektedir. Ücretli emeğin özül mülkiyete karşı savaşımı, otokrasi koşullarında da vardır. Ama bu, hiç de bizi gelişmenin bellibaşlı aşamaları arasındaki mantıksal ve tarihsel ayrımı yapmaktan alıkoyamaz. Hepimiz burjuva devrim ile sosyalist devrimi karşı karşıya koruz; hepimiz ikisi arasında kesinkes bir ayrımın mutlak zorunluluğu konusunda direniriz; ama tarihin akışı içerisinde, bu iki devrimin tek tek *özgün* unsurlarının içiçe geçmiş oldukları yadsınabilir mi? Avrupa'da demokratik devrimler dönemi bir takım sosyalist hareketler ve sosyalizmi kurma yolundaki girişimlerle karşılaşmadı mı? Ve Avrupa'daki geleceğin sosyalist devrimi, demokrasi alanında geride bırakılmış olan bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mıdır?" *

Seçenek'e gelince, o demokratik aşama ile sosyalist aşama arasındaki bazı unsurların iç içe geçişini açıkça, tereddütsüzce reddediyor. Oysa bizzat kesintisiz devrim fikrinin, proleter devrimi ile köylü savaşının özel bir bileşimi olması gerektiği anlayışından doğduğunu akıl edebilseydi eğer, söz konusu oportünizme düşmezdi. Ama bunu düşünemediği, saf proleter devrimi öneren Troçki'nin tersine saf demokratik devrim düşlediği için, hiç değilse proletarya önderliğindeki devrimci demokratik diktatörlüğün embriyon olarak proletarya diktatörlüğünün, yani sosyalizmin unsurlarını içermesinden pay biçmeyi bile akıl edemiyor.

Seçenek'in kendisi demokratik aşama ile sosyalist aşama arasına aşılmaz bir Çin Seddi çektiği halde, bir de TDKP'yi eleştirmeye kalkışıyor. Sanki, sosyalist görevlerle demokratik görevler asgari program uygulanıp ikinci adım da atıldıktan itibaren içi içe geçer demekle, "demok-

---

* Lenin, İki Taktik, s. 99

ratik devrimin tamamlanmasından sonra durmaksızın sosyalizme geçilecektir" ya da "burjuva demokratik devrimin bittiği yerde, kesintisiz olarak proleter sosyalist devrime geçiş süreci" başlar demek arasında bir fark varmış gibi. Oysa gerek TDKP gerekse *Seçenek* devrimin kesintisizliği fikrini boş söz derekesine düşürüyorlar, çünkü devrimin aşamalarının iç içeliğini "demokratik devrimin bittiği yerden" itibaren başlatıyorlar. Burada, 1917 Şubat devriminden sonra burjuva demokratik devrim tamamlanmadı gerekçesiyle Lenin'in sosyalist devrime geçişle ilgili tezlerine karşı çıkan ve Lenin'in Troçki'nin anlayışına düşmekle suçlayan Kamenev gibilerinin mantığından başka bir şey yoktur. Oysa Lenin demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçiş için önkoşul olarak, demokratik dönüşümlerin sonuna dek tamamlanmasını değil, tersine proletaryanın hazırlık ve yoksul köylülükle birleşme derecesini koyar.

Tekelci Kapitalizmden Sosyalizme Doğru mu, Yoksa "Demokratik Kapitalizm"e Doğru mu?

İki Ayrı Devrim Perspektifi makalemizde devrimin zaferi ertesinde anti emperyalist demokratik dönüşümlerin gerçekleştirilmesine acil önem vermemizden bahisle *Seçenek* bizi şöyle eleştiriyor:

> "... Onlar işbirlikçi tekelci kapitalizmin tasfiyesi devrimci görevini, anti-emperyalist, anti-feodal vb. görevlerden ayırarak, 'acil' ya da 'en acil planda' yer alan görevlerin dışında bırakmakla, burada sağa dümen kırıyorlar. İşbirlikçi tekelci kapitalizme karşı, devrimci görevlerin sosyalist karakterde olduğunu düşünen *Orak-Çekiç*, devrimin anti emperyalist karakterini izah edebilmek için işbirlikçi ekelci kapitalizmi tasfiye kapsamındaki devrimci görevleri 'en acil planda' yer alan görevler içinde görmüyor... *Orak-Çekiç*, tam da bu görüşü nedeniyle, devrimin bununla birlikte yine de neden anti

emperyalist demokratik devrim olduğunu izah etmekte zorlanmakta; bir çıkış yolu olarak anti-emperyalist ve anti feodal görevlerin 'en acil planda' geldiği, işbirlikçi tekelci kapitalizme karşı devrimci görevlerin 'en acil planda' gelmediği ayrımını geliştirerek, bu defa da sağa gitmektedir... *Orak Çekiç*, burada sağ konuma gitmesinin nedenleri üzerinde durmak ve düzeltmek zorundadır." *

İşte *Seçenek* yazarı, *Orak-Çekiç*'in "sağa dümen kırması"nı böyle yakalıyor ve bunu, sayfalar boyunca ve büyük bir zevkle evire çevire anlatıp duruyor. Ama böyle yapmakla tam da kendi cehaletini ve demagojik yöntemini açık etmiş oluyor ne yazık ki!

Her şeyden önce, halk iktidarının anti emperyalist demokratik nitelikteki görevleri acil planda ele alması devrimin doğası gereğidir. Sosyalizme geçişin yolunu açmak için, bir başka deyişle bu yolu tıkayan kanalları temizlemek için demokratik görevleri gerçekleştirme işine acil önem vermek hiç de sağa düşmek anlamına gelmez. Örneğin Dimitrov Bulgaristan devrimine ilişkin olarak *Seçenek*'in tam tersine bir düşünceyle, "9 Eylül halk ayaklanması, karakteri itibarıyla demokratik ödevleri ve keza Hitlerizmi nihai hezimete uğratmak için halkımızın savaşa katılması gibi yüce bir milli ödevi *ön plana* koydu" der." ** Aynı şekilde *AEP Tarihi* de "demokratik, anti emperyalist ve anti feodal karakterli dönüşümlerin, sosyo ekonomik dönüşümler alanında *en acil* görevler olduğu"nu bilhassa vurgular ve bunu hiçbir kuşkuya yer vermeyecek tarzda ortaya koyar. Üstelik diğer bütün halk devrimleri de aynı yolu izlemişler, demokratik görevlerin halline öncelik vermişlerdir. Bu, devrimin anti-emperyalist demokratik karakterde gelişmesinin zorunlu ve mantıki bir sonucudur. Hangi devrimde olursa olsun öncelikler sırasının tersten başlamayacağı gayet anlaşılır bir şeydir.

---

* Seçenek, Sayı: 5, s. 107

** Dimitrov, Halk Cumhuriyetine Doğru, s. 161

Kaldı ki, bir sosyalist devrim olan Ekim Devriminde bile öncelik sırası burjuva demokratik dönüşümlere verilmiştir. Devrimin ertesi günü toprak ve barış kararnamelerinin yayınlanması olsun, kırsal alanlarda anti feodal nitelikteki dönüşümlerin acil planda ele alınması olsun bunu doğrulamaktadır. Üstelik Lenin 1921 yılında şöyle diyecektir: "Rusya'da devrimin dolaysız ve en yakın görevi burjuva-demokratik görevdi, ortaçağ kalıntılarını ortadan kaldırmak, onu son taşına kadar yok etmek, Rusya'yı bu barbarlıktan, bu yüzkarasından, ülkemizdeki her kültür ve ilerlemenin bu en büyük frenleyicisinden temizlemekti." (abç) * Kısacası, şu ya da bu nitelikteki bir devrimde demokratik görevleri acil planda ele almanın sağa dümen kırmakla bir ilgisi yoktur. Olsa olsa farkına varmadan Lenin'i sağa sapmakla suçlayan *Seçenek*, malum tuhaflıklarına bir yenisini daha eklemiş olmaktadır.

Ama onun asıl çarpıklığı, demokratik dönüşümleri acil planda ele almanın diğerlerini ertelemek anlamına geleceği şeklindeki metafizik yorumunda düğümleniyor. Bundan dolayıdır ki, "böylelikle işbirlikçi tekelci kapitalizme karşı devrimci görevlerin, anti emperyalist ve anti feodal görevler kadar 'acil planda' yer almadığı saptamasının savunulduğunu görüyoruz!" diyerek sözümona solculuk taslamaya bile kalkışabiliyor. Peki, demokratik görevleri acil planda ele almanın sosyalist nitelikli görevleri geleceğe ertelemek olduğunu kim söyledi size? Bazı görevleri acilen çözmeye çalışmak, o sona erinceye dek öbürlerine dokunmamak anlamına gelmez ki!

İşte *Seçenek* tam da böyle düşündüğü için bizi eleştiriyor. Oysa acil plandaki görevlerin sonuna dek çözümlenmesi beklenmeden kapitalist çerçevenin dışına çıkmak ve sosyalist doğrultuda adımlar atmak mümkündür. Örneğin tekelci nitelikteki sanayinin ve bankaların ulusallaştırılması hiç de beklemeyi gerektirmez, aksine tekelci sermayeye üst üste darbeler indirmek zorunludur.

---

* Lenin, Ekim Devrimi Üzerine s. 97

Ancak *Seçenek*in sıkıntısı buralarda aranmamalıdır. Çünkü onun asıl karın ağrısı kendi sağa dümen kırışının, daha doğrusu bir türlü terk edemediği "üretici güçler teorisi"nin yarattığı handikaplardır. Daha yazımızın başında bu grubun 1978'li yıllarda, "komprador kapitalizmin kaldırılması ile üretici güçlerin milli kapitalizm tarafından geliştirilmesinin şartları yaratılacaktır" görüşünü savunduğuna işaret etmiştik. Şimdi de üstü kapalı bir şekilde, bazı kavram ve gerekçe değişiklikleri ile aşağı yukarı aynı şeyi savunmakta, fakat kendi zayıflığını bildiğinden bunu örtecek bahaneler aramaktadır. Bizi "sağa dümen kırmakla" ve tekelci sermayenin tasfiyesini "ertelemekle" suçlaması bu yüzdendir.

Seçenek'in tekelci sermayenin tasfiyesinden neyi anladığına baktığımızda, onun nasıl bir pozisyonda bulunduğunu anlamak zor olmayacaktır:

> "Devrimimizin ilk adımının, işbirlikçi tekelci kapitalizmi tasfiye eylemi, henüz doğrudan kapitalizm çerçevesini aşmış bir eylem değil, henüz demokratik kapitalizm çerçevesi içinde kalmaya denk düşen bir eylemdir, ya da görevdir. (abç) *
>
> "... devrimimizin ilk adımının işbirlikçi tekelci burjuvaziyi... hedeflemesi... henüz demokratik kapitalist çerçevede kalan bir iştir." (abç) **

Seçenek geçmişte "komprador kapitalizm"i tasfiye ederek "üretici güçlerin milli kapitalizm tarafından geliştirilmesinin şartlarını yaratmayı" savunuyordu. Şimdi aynı şeyi "demokratik kapitalizm" yoluyla yapmayı savunuyor. Yani, aynı anlama gelen "demokratik kapitalizm" kavramının "ulusal kapitalizm" kavramıyla değiştirilmesi dışında değişen bir şey yok. Sadece, kaba olanın yerine incesi geçmiş, üretici güçleri geliştirme gerekçesi karanlıkta bırakılmıştır, o kadar. İşte *Seçenek* yazarının bize yönelttiği "sağa dümen kırma" suçlamasının esas nedeni bu-

---

* Partinin Yolu, Sayı: 11, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 14
** Aynı Yazı, s. 121

dur: Tekelci kapitalizmi "demokratik kapitalizm"e dönüştürmemek!

Seçenek devrim zafer kazandıktan sonra kapitalist çerçevenin dışına çıkılmaması "küçük burjuvazinin azami programı" ile yetinilmesi gerektiği düşüncesindedir. Bundan ötürü, Lenin'in *İki Taktik*'te öne sürdüğü "kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesi" eski formülüne sıkı sıkıya sarılıyor. Belirsizliğe bıraktığı proletarya diktatörlüğünün kurulmasına kadar "demokratik kapitalizm" programının dışına çıkılmamasından yanadır. Tabii bu arada, 1905'lerde Rus devriminin esas olarak feodal sınıfların iktidarına ve feodal kalıntılara karşı gelişen anti feodal nitelikte bir devrim olduğunu unutuyor. Lenin'in, Rus büyük sermayesini ulusallaştırarak "demokratik kapitalizm"e çevirme ya da Rus tekelleri ile sosyalizm arasında bir "demokratik kapitalizm" aşaması bulunduğu yolunda tek söz etmediğini de unutuyor tabii.

Oysa Türkiye devrimi çok daha farklı koşullarda gelişmektedir. Feodalizme karşı mücadele ne devrimin özüdür, ne de programımızda -Kürdistan hariç- belirleyici bir rol oynar. Proletarya en başta tekelci sermayeyi hedef almak, iktidar elde edildikten sonra burjuva çerçevenin dışına çıkmak ve demokratik devrimin sosyalizme doğru ilerlemesi için bu elverişli durumdan yararlanmak zorundadır. Eğer bu yapılmazsa, acil planda ele alınması gereken demokratik görevlerin tam ve köklü çözümü de imkansız olacaktır. Örneğin bankalara ya da holdinglere darbe indirmeksizin, yarı feodal toprak ağalığı ekonomisini kökünden kazıyamazsınız.

Ama *Seçenek* burada da ardına sığınabileceği bir bahane buluyor: "Demokratik devlet"in programı, proletaryanın asgari programı ya da küçük burjuvazinin azami programıdır; dolayısıyla devrim sosyalist devrime dönüşmeden ve proletarya iktidarı tek başına ele geçirmeden sosyalist doğrultuda adımlar atamaz! Böyle bir gerekçenin ardına sığınmak, devrimi tek bir süreç olarak değil,

iki ayrı süreç olarak kavramak ve onun kesintisiz karakterini unutmak demektir.

Seçenek'in burjuva demokratik mantığının ilk halkası devrimimizden doğacak halk iktidarının Lenin'in *İki Taktik*'te formüle ettiği "proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü"nden özsel olarak farklı olacağını bir yana bırakmasıdır. İkinci halkası, halk iktidarının daha baştan proletarya diktatörlüğünün unsurlarını taşıyacağını, proletarya iktidarına zıt bir burjuva demokratik devletten farklı olacağını unutmasıdır. Asıl önemlisi de, proletaryanın, iktidarı, yıllarca "küçük burjuvazinin azami programı"nı uyguladıktan ve tekelci kapitalizmi" demokratik kapitalizm"e çevirdikten sonra, ikinci bir devrimle iktidarı ele geçirmesi ve sosyalizme ancak ondan sonra geçmesi diye bir şeyin söz konusu olmayacağıdır. Tersine, proletarya, kapitalizme üst üste darbeler indirdiği, kent yoksullarını, kırın yarı proleter unsurlarını, hatta küçük köylüleri etrafında birleştirdiği, daha doğrusu sosyalizmin önündeki engelleri etkisizleştirdiği ölçüde sosyalizme doğru ilerleyebilecektir. Hatta bu yürüyüşte küçük burjuvazinin proletaryayı izlemesi, tarafsızlaştırma taktiğine gerek kalmaması, bunun en azından bu sınıfın belli kesimleriyle sınırlı kalması bile ihtimal dışı değildir. Elbette bunu şimdiden bilemeyiz. Ama iktidarın elde edilmesinden sonra sovyet organlarında, cephe örgütlerinde vs. Bir dizi değişiklik yapılmayacağını, sınıf mücadelesinin süreklileştirilip sosyalizme doğru ilerlenmeyeceğini düşünmek saçmadır.

Ama *Seçenek* iktidar elde edildikten sonra tekelci sermayeyi tasfiye görevini anti emperyalist, anti feodal görevler arasında sayıyor ve biz bunu, sosyalist görevler kapsamında ele alıyoruz diye de bizi eleştiriyor. Bu, kabul edilebilir bir şey değildir. Tekelci sermayenin tasfiyesi görevi bütünüyle sosyalist karakterdedir; aksini düşünmek,tekelci kapitalizmden serbest rekabetçi kapitalizme ya da "demokratik kapitalizm"e, oradan da sosyalizme

geçileceğini savunmak olur ki, bu, ütopik ve anti-Marksist bir görüştür.

Tekelci Kapitalizmden Tekel Öncesi Kapitalizme Dönmek Gericiliktir

Seçenek tekelci kapitalist mülkiyetin ulusallaştırılması ile ilgili kendi programatik anlayışını şöyle yorumluyor:

> "... devrimimizin ilk adımının zaferiyle işbirlikçi tekelci kapitalizmin mülkiyetine el konacaktır, bankalara el konacaktır, dış ticaret işçi ve emekçi halk konseyleri devletinin tekeline alınacaktır vs. vb.... Bu önlemler ancak ve yalnızca devrim yoluyla gerçekleşebilen önlemler olmalarına karşın henüz sosyalist önlemler değildir ama henüz demokratik kapitalizm çerçevesinde kalan ekonomik önlemlerdir... kapitalizm çerçevesini taşmamaları nedeniyle ekonomik alanda devrim değil, köklü ekonomik reformlardır." *
>
> "... emperyalist ve sosyal-emperyalist sermaye ve mülkiyetin işçi ve emekçi halk devletinin mülkiyetine geçirilmesi; büyük kapitalist ve yarı feodal toprakların zoralımı, kırda sınıf savaşımının geliştirilmesi çıkarına bağlı olarak az topraklı, topraksız köylülere dağıtılması veya ulusallaştırılması, tüm feodal bağımlılık ilişkilerine son verilmesi... tüm bankaların tek bir bankada toplanarak işçi ve emekçi halk konseyleri devletinin mülkiyetine geçirilmesi... demokratik içerikli istemlerden oluşur." **

Seçenek'in yukardaki anlayışı baştan sona küçük burjuvazinin sınıfsal yaklaşımından ibarettir. Çünkü devrimimizin burjuva devrimi olduğu bahane edilerek bizzat tekelci kapitalist mülkiyet demokratik dönüşümler,

---

* Partinin Yolu, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 70
** Aynı yazı

ekonomik reformlar kapsamına alınmakta ve tekelci kapitalizm ile sosyalizm arasına bir "demokratik kapitalizm" evresi yerleştirilmektedir. Yani, bu dergiye göre emperyalistlere ait mülklerin, holdinglerin ve tekelci devlet kuruluşlarının ulusallaştırılmaları sosyalizme doğru değil, kapitalizme, demokratik kapitalizme doğru bir adımdır. Burada adı konsa da konmasa da, alttan alta ülkemizde sosyalizmin maddi önkoşullarının olmadığı görüşü savunulmaktadır.

Proletarya kendi önderliğindeki bir devrimle iktidara geldikten sonra büyük sermayeye karşı sosyalist karakterde adımlar atmadan ne devrimi ilerletebilir, ne de geçiş döneminin görevlerini yerine getirebilir. Hele, "demokratik kapitalizm" adına, tekelci sermayeyi kapitalizmin kökleri üzerinde reforma tabi tutmaya kalkışırsa kendi mezarını kendisi kazmış olur.

Seçenek'in kavrayış noksanlıklarının başında, sosyalizmin hazırlayıcı koşulları ile, "demokratik kapitalist" reformları birbirine karıştırması gelmektedir. Ona göre, sosyalizme geçmeden önce, tekelci mülkiyeti "demokratik kapitalizm çerçevesi" dışına çıkmayan "demokratik içerikli" reformlardan geçirmek gerekir. Bizse başka türlü düşünüyoruz: Tekelci mülkiyet bir çırpıda sosyalleştirilemez, ama kademe kademe buna doğru ilerlenebilir.

Özellikle bizimki gibi bir ülkede yabancı ve yerli tekeller millileştirilmeden önce bile bazı hazırlayıcı önlemlere gereklilik vardır. Bunların başında tekelci işletmelerde uygulanacak işçi denetimi gelir. Hatta somut koşullara bağlı olmakla birlikte işçi sovyetleri ve fabrika komiteleri eliyle uygulanacak işçi denetimi, iktidar daha ülke çapında elde edilmeden gündeme gelir. İktidar elde edildikten sonra gerekli olan büyük kapitalist işletmelerdeki işçi denetimi ise ulusallaştırmayı hazırlayıcı bir önlem işlevi görür. Başlıbaşına zoralımın bile henüz sosyalleştirme demek olmadığı unutulmamalıdır. Çünkü bir kararnameyle gerçekleştirilebilecek zoralım, işletmelerin üretiminin denetlenmesi girdi ve çıktıların hesaplanması ve üretimin

uygun şekilde yönlendirilmesi için henüz yetersizdir. Dolayısıyla, işçi denetimi ve ulusallaştırma sosyalizme geçişin hazırlayıcı önlemleri olarak görülmelidir.

İşte, *Seçenek*'le aramızdaki başlıca fark buradadır. O, ulusallaştırmayı demokratik bir dönüşüm, kapitalist çerçevenin dışına çıkmayan burjuva bir reform olarak görüyor; bizse, kapitalizm çerçevesini aşan, sosyalizme doğru atılmış bir adım ve sosyalist ekonomi sektörünü hazırlayan bir önlem olarak görüyoruz. Bu farklılık oldukça önemlidir. Çünkü *Seçenek* "demokratik kapitalizm"de konaklamayı öngörüyor ve bu noktada da Leninist devrim teorisinin yörüngesi dışına çıkmaktan kurtulamıyor.

Dergi yazarları açıkça söylemeseler de, Ekim Devrimi sırasında Menşeviklerin "sosyalizm için henüz olgun olmadığımız, onu 'kurmanın' çok erken olduğu, devrimimizin burjuva devrimi olduğu" bahanesine benzer bir konuma düşmektedirler. Oysa iktidar elde edildikten sonra en önemli sorun sosyalizme doğru ilerlemekten korkacak mıyız, yoksa demokratik dönüşümleri atlamadan, proletaryayı sosyalist müttefikleriyle birlikte örgütleyip sosyalizme doğru adımlar atacak mıyız sorusunda düğümlenir.

Bize göre tekelci kapitalizm ile sosyalizm arasında hiçbir ara aşama yoktur. Birinden diğerine geçişi engelleyecek ya da yavaşlatacak tek şey, proletaryanın bilinçlilik ve örgütlülük düzeyindeki noksanlıklardır. Yoksa işçi denetimi ve ulusallaştırma gibi önlemler bizi doğrudan sosyalizme götürecektir. Lenin'in *Yaklaşan Felaket* broşürünü okuyan herkes bunu anlamakta güçlük çekmeyecektir. Çünkü orada Lenin, "tekelci devlet kapitalizminin sosyalizmin en eksiksiz maddi hazırlığı" olduğunu ve onu, "başka bir aşamanın sosyalizmden ayırmadığı"nı özellikle belirtir.

Lenin'in bu broşürde söylediği şudur:

> "Ya büyük toprak sahipleri ve kapitalistler yararına, bu durumda devlet devrimci demokratik değil gerici bürokratik, emperyalist bir cumhuriyet-

tir.

"Ya da devrimci demokrasi yararına ve bu ne eksik ne fazla sosyalizme doğru atılmış bir adımdır.

"Çünkü sosyalizm tekelci devlet kapitalizmini hemen izleyen bir evreden başka bir şey değildir. Veya sosyalizm kapitalist tekel olmaktan çıkmış tüm halkın hizmetinde tekelci kapitalizmden başka bir şey değildir.

"Burada orta yol yoktur. Gelişmenin objektif yönü (savaşın sayısını, önemini ve rolünü on kat arttırdığı) *tekellerden* itibaren sosyalizme yürümeden ilerlenemeyeceğini ortaya koyuyor." *

Lenin'in tekeller ile sosyalizm arasındaki ilişkiye yaklaşımı budur. Halk demokrasisi yönetiminde tekelci kapitalizm üzerinde ileriye doğru atılan her adım bizi "demokratik kapitalizm"e değil, sosyalizme götürür. Aksini iddia etmek, burjuva demokratizmi, katışıksız oportünizmdir.

Küçük Burjuva Bir Tarım Programı

TKP-ML Hareketi geçmişte demokratik devriminin özünün toprak reformu olduğu tezinin şampiyonlarından biriydi. Eğer ona inanmak gerekirse, bugün artık bu görüşü terk etmiştir. Ama biz iddia ediyoruz ki, "demokratik devrimin özü toprak devrimidir" tanımı dışında hemen herşeyi aynen savunmaya devam etmektedir.

Onun devrimin tarımsal alandaki baş hedefi olan büyük toprak sahipliği karşındaki tutumu bu iddiamızı doğrulamaktadır:

"...zoralım yapılan kapitalistleşmiş büyük toprak mülkiyetinin bu istemle savaşım veren köylülere dağıtılması görevi de özünde demokratik içerikli bir görevdir."**

* Lenin, Yaklaşan Felaket s. 57

** Partinin Yolu, Sayı: 11, Devrimimiz ve Gelişme Çizgisi, s. 62

"...büyük kapitalist ve yarı feodal toprakların zoralımı, kırda sınıf savaşımın geliştirilmesi çıkarına bağlı olarak az topraklı, topraksız köylülere dağıtılması veya ulusallaştırılması, tüm feodal bağımlılık ilişkilerine son verilmesi..." *

Devrimin kırdaki ilk ve en önemli görevi kapitalist olsun yarı feodal olsun büyük toprak sahipliği mülkiyetini ortadan kaldırmak onu kökünden kazımaktır. Bununla birlikte, devrimci proletarya programında büyük toprak sahiplerini tek bir kategori altında toplama, kapitalist mi yoksa feodal mı olduklarını dikkate almama yoluna gidemez. Hangi büyük işletmelerin köylü komitelerine devredilip yoksul köylülere dağıtılacağı, hangilerinin "sovyet işletmeleri" olarak alıkonulacağı sorunu, tarımsal yapının somut analizine ve devrimin ülke çapındaki genel özelliklerine bağlıdır.

Seçenek'e gelince, onun böyle bir sorunu olmadığı, büyük işletmelerin hangi ekonomik biçime ait olduğuna bakmaksızın onları köylülere dağıtmayı esas aldığı görülüyor. Elbette bankaların, ticaretin ve sanayinin ulusallaştırılmasını "demokratik kapitalizm"e geçiş olarak gören birinin, tarımda buna paralel bir program savunmaması paradoks olurdu. Nitekim *Seçenek* de böyle bir paradoksa şans tanımıyor ve modern kapitalist işletmeleri köylülere dağıtarak, kırdaki kapitalist reform programını kentteki "demokratik kapitalizm" programına uyduruyor.

Yarı feodal işletmelerin köylülere dağıtılması kapitalizme zarar vermek şöyle dursun, tersine kapitalizmi geliştirir, kırdaki sınıf farklılaşmasını hızlandırır, ve hatta zengin köylülüğü güçlendirir. Ama sınıf mücadelesinin çıkarları köylülüğü proletaryanın saflarına kazanmayı gerektirdiğinden, bu görevden vazgeçilemez. Öyle ki devrimin sosyalist devrim olarak başladığı ülkelerde bile bunu yapmak gerekebilmektedir. Ama elbette, ülke-

* Aynı yazı.

nin geri olduğu, tarımda feodal kalıntıların ağır bastığı ve buna karşı güçlü bir köylü hareketinin geliştiği ülkelerde geniş bir toprak reformu belirleyici bir önem taşır.

Örneğin, Rus burjuva demokratik devrimi sırasında Lenin toprak sorununa özel bir yer vermiştir. Lenin tarımdaki Prusya tipi gelişmeye rağmen yarı feodal işletmelerin köylülere dağıtılmasına karşı değildi; köylülerin demokratik ve ilerici nitelikteki bu mücadelesini destekliyordu.Bolşevikler zoralımı yapılan bu tür işletmeleri devrimci köylü komitelerine bırakmakla yetiniyor, toprakların köylülere mi devredil eği, yoksa başka türlü mü işleneceği sorununu ikinci plana itiyorlardı. Hatta Ekim devriminden sonra bile büyük tarımsal mülkiyet köylülere paylaştırılmış, ancak genelleştirilmemek kaydıyla sosyalist devlet adına kurulan sovyet işletmeleri kurma yoluna da gidilmiştir.

Ama *Seçenek*'in asıl yanlışı da burada, yani 1917 öncesi RSDİP tarım programını taklit etmekle başlamaktadır. Oysa Rus tarımının o günkü durumuyla, Türkiye'nin bugünkü durumu arasında oldukça önemli farklar söz konusudur. Çünkü Rusya'da istisnai bir durumda olan kapitalist modern işletmeler, Türkiye'de hayli önemli bir yer tutmaktadırlar. Yanı sıra, ana ekseni feodalizme karşı gelişen Rus burjuva demokratik devriminde köylü hareketi bizdekiyle kıyaslanamayacak boyutlardadır. Bu yüzden, Lenin'in, devrimin çıkarlarını dikkate alarak, köylü hareketinin hızını k memek bakımından modern çiftliklerin bile köylülere dağıtılması riskini göze alması son derece doğaldır. Çünkü sorun köylülüğün burjuvaziyi mi, yoksa proletaryayı mı destekleyeceği denli önem taşımaktaydı.

Toprakların köylülere paylaştırılması konusunda çubuğu anti feodal mücadelenin çıkarlarına doğru bükmek ve Lenin'in göze aldığı riski almak, Kürdistan sözkonusu olduğunda pek anlış olmaz. Ancak sorun Türkiye bazında ele alındığında daha farklı davranmak, daha farklı rezervler koymak, kapitalist tarımın geliştiği yö-

relerde daha farklı uygulamalar yoluna gitmek gerekeceği açıktır. Çünkü hem Türk tarımındaki kapitalist gelişme düzeyi, hem de özellikle gelişkin bölgelerde güçlü bir anti feodal köylü hareketi olmaması dikkate alınmak zorundadır. Aşırıya vardırmamak kaydıyla ve devrimin zaferi sırasındaki duruma da bakarak, modern büyük çiftliklerin sosyalist işletmelere dönüştürülmek üzere alıkonulmaları düşünülmelidir. Aksi halde, devlet çiftliklerini ve benzer özel tarım işletmelerini hiçbir kayıt getirmeksizin köylülere dağıtmak devrime darbe vuracaktır.

İşte *Seçenek* bu konuda doğrudan köylü sosyalizminin türküsünü söylemektedir. Çünkü modern kapitalist işletmeler ile yarı feodal işletmeler arasında ayırım yapmamak, ve bunları, herhangi bir kayıt düşmeden köylülere dağıtmaya kalkışmak başka bir anlama gelmez. Hatta, dergi yazarlarının bununla da yetinmeyip, devrimden sonra kırda kapitalist gelişmeyi frenleyici önlemler almayı akıllarına bile getirmediklerini rahatlıkla söyleyebiliriz.Çünkü onlar devrimin zaferinden sonra kapitalist çerçevenin dışına çıkmamayı, aksine demokratik dönüşümlerle birlikte tarımda kollektifleştirmenin maddi önkoşullarını hazırlamak üzere kapitalizmin üretici güçlerini serbestçe geliştirmeyi düşünüyorlar. Oysa, bazı modern tarım işletmelerini sosyalist çiftliklere dönüştürmek amacıyla alıkoymak yanında, tarımda kapitalizmin sınırsız gelişimini ve köylülüğün kutuplaşmasını frenleyici önlemler almak da gereklidir.

Orta Burjuvaziye Karşı Liberal Politika

Seçenek yazarının tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahipleri karşısındaki liberal politikasının bir başka örneğini de, kent orta burjuvazisine ve zengin köylülüğe karşı tutumunda görüyoruz.

Söz konusu derginin yazarları geçmişte bu konuda öylesine liberal görüşler savundular ki, bunlara tekrar bir göz atıldığı zaman bu yazarların devrimci demokrat ol-

duklarından bile şüphe edilebilir. Neyse ki birkaç yıl önce bu görüşlerini değiştirdiler ve orta burjuvazinin karşı devrimci bir sınıf olduğu görüşünü savunmaya başladılar. Ama asıl şaşırtıcı olan sanki bunları hiç savunmamışlar gibi, aynı konuda önüne gelene keskin eleştiriler yöneltmeleridir. Mesala bizim bundan on iki yıl önce yazılmış platformumuzdan alıntılar yapıp eleştiriyorlar. Aslında, esas hatlarıyla doğru olan bu görüşlerimize yönelik eleştirileri, o zamanki eksik ifadelerimizden yararlanılarak yapılmış demagojilerden ibarettir. Şimdi sorulması gereken şudur: Aynı konuda o dönemde yazdıklarınızı yayınlayabilir misiniz? Eğer bunu yapar ve bir kıyaslama yoluna giderseniz bizim Marksist, sizinse liberal-oportünist bir konumda olduğunuz ortaya çıkar!

Üstelik *Seçenek* bugün bile kendini eskinin kalıntısı oportünist görüşlerden kurtarmış değildir. Örneğin orta burjuva partileri saydığı SHP, DSP ve hatta DYP gibi partileri devrimin bu aşamasında hedef almayacağını söylemesinde olduğu gibi. Ama bundan daha önemlisi şudur: "Anti emperyalist demokratik devrim orta burjuvaziyi hedeflemediğine göre, bu derimin zaferiyle kurulan iktidarın orta burjuvazi üzerinde diktatörlük uygulayacağı da düşünülemez." * .

Halk iktidarı, orta burjuvazi üzerinde diktatörlük uygulamayacaksa ne yapmalıdır? *Seçenek* yazarı buna da şöyle cevap veriyor: "Proletaryanın hegemonyasındaki demokratik iktidar, demokratik dönüşümlere silahla karşı çıkmadığı sürece, orta burjuvaziye de politik özgürlük tanınayacaktır." ** Görüldüğü gibi, orta burjuvaziye ve zengin köylülere devrimin zaferinden sonra "politik özgürlük" tanınacağı vaadinde bulunulmaktadır.

İktidarın elde edilmesiyle birlikte kent ve kır orta burjuvazisini bir çırpıda tasfiye etmek olanaksızdır. Ama

---

* Seçenek, Sayı: 5, s. 79

** Seçenek Sayı: 1, s. 91

bu kapitalist sömürücü sınıfın o günkü koşullara bağlı olarak nispeten kısa ya da uzun bir sürede sınıf olarak tasfiye edilmesi, mülksüzleştirilmesi şarttır. Yalnız bunlara son darbe indirilinceye dek bir dizi kısıtlama uygulamak, güçlerini ve faaliyetlerini sıkı sıkıya kontrol etmek ve karşı devrimci girişimlerini acımasızca bastırmak da gerekecektir. Hatta bunlar içinde daha devrim sırasında devrime silahla karşı koyanlar ilk elde mülksüzleştirilirler. Diğerlerinin ise belli bir sınırın üzerindeki mülklerine el koymak gerekir, gerekebilir.

Bunlara "politik özgürlük" tanımaya gelince, böyle bir şey yapmak tam tamına liberalizmdir. Orta burjuvazi halk iktidarına silahla karşı koymadığında bile, düşmanca faaliyetlerinden vazgeçmez. Aksine, sabotaj, boykot, karaborsa, yıkıcı propaganda ve kışkırtıcılık dahil her yolla devrimi sabote etmeye, eski düzeni geri getirmeye çalışır. Bu nedenle, ne orta burjuvaziye ne de zengin köylülere "politik özgürlük" tanınabilir. Devrimci proletarya politik özgürlüğü yalnızca yoksullar, kent ve kırın emekçi sınıflarına tanır. Yoksa özgürlüğü emekçi halkın dışındaki sömürücü, vurguncu ve spekülatör unsurlara, kapitalistlere de tanırsanız, devrimin geleceğini tehlikeye atmış olursunuz.

V. SON BİR KAÇ SÖZ

Seçenek'in dergisinin devrim sorunundaki görüşlerinin eleştirisini şimdilik kaydıyla burada noktalıyoruz. Daha söylenecek şeyler yok mu? Kuşkusuz var. Ama esas hatlarına değindikten sonra geriye kalanlar pek o kadar önemli değil. İtiraf etmek gerekirse, zamanını doldurmuş bir çizgi üzerinde bu uzunlukta durmak bizim için bir hayli sıkıcı oldu. Ne var ki, birçok siyasal grup tarafından

değişik patentler altında savunulmakta olan bu görüşler, *Seçenek*'in kendisinden daha önemliydi ve üzerinde durmaya değerdi.

Son bir nokta da şu: *Seçenek* yazarları aramızdaki ayrılıkları aynı parti çatısı altında olmayı engellemeyecek ayrılıklar olduğunu birkaç kez yazdılar. Derginin son sayısında da "ayrılıkları abarttığımız"ı ve "düşünce ayrılıklarını büyüttüğümüz"ü, oysa bunların "büyük ve kapsamlı ayrılıklar" olmadığını iddia ettiler.

Görüş ayrılıklarına biçilen değer bir hareketin Marksizm-Leninizm ile oportünizm arasındaki sınırları nasıl çizdiğine, ilkelere verdiği öneme ve birlikten ne anladığına göre değişir. Aramızdaki ayrılıkları abartıp abartmadığımızı -ki bunlar ayrılıkların sadece bir kısmıdır- değerlendirmeyi okuyucuya ve zamana bırakıyoruz. Ama ilk elde şunu belirtelim ki, *Seçenek* alabildiğine ilkesiz ve programatiktir; bir dediği bir dediğini tutmamakta, rüzgara göre yelken açmaktadır.

Acaba bu derginin yazarları son iki yıl boyunca çizdikleri grafiğe dönüp bir bakmışlar mıdır? 1989 yılı başında hareketimizi "oportünist" olarak değerlendiriyorlardı. 1989 Ağustos'unda "Marksist-Leninist" olduğumuz tespiti yapıp, birlik çağırısında bulundular. Birlik çağrısı tutmayınca bu kez yeniden ağız değiştirdiler ve 1990 Ağustos'unda "Troçkist" olduğumuzdan söz etmeye başladılar. Bir hareket nasıl hem "Marksist-Leninist", hem de "Troçkist" olabilir ki! Asıl abartıcılık, asıl tutarsızlık, asıl çıkarcılık bu değil midir?

Seçenek,oportünizmden gelme liberal mezhep genişliğinden muzdariptir. Kendi saflarında Troçkist ve siyasal çoğulculuk taraftarı unsurların barınmasına izin verdiğini biliyoruz. Bir harekete, hem "komünist" hem de "Troçkist" diyebilmesi de aynı mantığın ürünüdür. Bir yıl dediğini ertesi yıl kolaylıkla terk etmesi ise, artık olağan hale gelmiştir. Bütün bunlardan sonra Lenin'in şu sözlerini hatırlamamak mümkün değil: "Bir oportünist *her* formüle kolayca imzasını atar, ve onu kolaylıkla terkeder, çünkü

oportünizm demek, kesin ve sağlam ilkelere sahip olmamak demektir." *Seçenek* son iki yıl boyunca tam da böyle bir tablo çizmiştir işte.

Bundan sonra ne yapacaktır, zikzak çizmeye devam edecek midir? Bunu da hep birlikte yaşayıp göreceğiz.

Hemen belirtelim ki, biz, Türkiye'nin mevcut sosyoekonomik ve politik sisteminden, halk sınıf ve tabakalarının nesnel ve öznel durumlarının değerlendirilmesinden hareketle devrimimizin bugünkü adımının anti emperyalist demokratik halk devrimi olması gerektiğini söylüyoruz. Bu koşullar devam ettiği sürece, anti emperyalist demokratik görevlerin üstünden atlayıp geçilemeyeceğini de söylüyoruz. Ama öte yandan, Türkiye devriminin, sadece zaman bakımından değil ülkenin ekonomik ve sosyal gelişme düzeyi, proletaryanın ve yarı proleter unsurların toplum içindeki nicel ve nitel gücü ve sınıf çelişkilerinin derinliği bakımından kendinden önceki birçok demokratik devrimden farklı yönler taşıyacağı da bir gerçektir. Ayrıca, Türkiye'de demokratik görevler görece daha dar bir kapsamda olduğu gibi, emek-sermaye çelişkisi de daha derindir. Buna, tekelci sermayenin iktidarın asıl sahibi olmasını ve bu sermayeye karşı mücadelenin ön planda yer almasını da ekleyebiliriz.